

4. OTURUM

OTURUM BAŞKANI : Yusuf ŞAHİNER
ÜYELER : Ali BAYRAKTAR
: Turan YILMAZ

Eğitim Yasaları ve İŞleyişi (BİLDİRGE) : Halit ÇELENK - Hamdi KONUR.
Köyde ŐalıŐan Eğitim Emekçilerinin Sorunları (PANEL) : Yusuf ŞAHİNER,
Nadir SELVİ, Düzgün KAYA, Hasan MİDİLLİŐLU, İlhami ŞEN.

EĞİTİM YASALARI VE İŞLEYİŞİ

Halit ÇELENK
Hamdi KONUR

EĞİTİM VE YASALAR :

Konumuz «eğitim yasaları ve işleyişi» dir. Yani iki kavramdan oluşan bir konu. *Bir* yanı ile eğitim sistemini ve bir yanı ile de hukuku içermektedir. Birincisi, ister kişi olsun, ister kişilerden oluşan toplum olsun, insana fiziksel ve düşünsel yeteneklerini geliştirme ve bu yoldan kişiye, ya da topluma olaylar ve içinde bulunulan koşullar, karşısında yeni tavır ve nitelikler kazandırma yoluyla onu yeni aşamalarda yeni bir formasyona ulaştırma sistemidir. Hukuk ise, kişiler ve sosyal sınıflararası ilişkileri belirleyen bir sosyal bilim dalıdır.

Bu niteliklerinden ötürü, konumuzun işleniş biçiminde bazı özelliklerin olabileceği doğaldır. Ama bu özellikler ne olursa olsun biz eğitimi, ekonomik, siyasal ve kültürel bileşimi ile sosyal gelişmenin içsel dinamizmine paralel ve onunla içice, diyalektik bir gelişme süreci içinde izlemek zorundayız.

ÇAĞDAŞ EĞİTİM ANLAYIŞI :

Öncelikle söyleyelim: bireylerin gelişmesini toplumsal gelişmenin dışında düşünemeyiz. Toplumu ise, içinde yaşadığı maddî varlıklarla birlikte kuşaktan kuşağa özümlenerek miras aldığı kültürel birikim koşullandırır.

O halde biz konumuza şu soru ile girebiliriz : Maddî, ve kültürel varlıkların koşullandırdığı toplumsal yapıdaki gelişmeye hareket yeteneğini kazandıran güç, yada itici güçler nelerdir?

Hiç kuşkusuz, insanda yaşama ve varlığını sürdürme içgüdüğü itici güçlerin başında gelir. Ve bu içgüdüsel gereksinimin karşılanması uğruna kendi dışında ve kendini çevreleyen doğa ile üretim ilişkisi kurarak emek ve üretimde kullanılan yardımcı araçlar aracılığıyla çevreyi işler ve onu kendi yaşamına elverişli bir değişikliğe uğratar. Bu süreç içinde insan doğayı değiştirirken ona paralel ve onunla iç içe kendini de değiştirir. Bilgi ve deney birikimlerinin temelinde de bu işlem ve eylemlerin sürekli gelişerek yinelenmesi yatar.

Toplumsal hareketin ve ileriye dönük toplumsal gelişmenin dinamosu, onun itici gücü, işgücü ve iş araçlarıyla birlikte insan yaşamının temel olan maddi ve kültürel varlıkların bütünüdür. Ne var ki, biz bu bileşimi oluşturan öğeleri ayrı ayrı düşünemeyiz. Ayrı ayrı düşünemediğimiz gibi ayrı ayrı ele de alamayız. Bunlar tümüyle, kendilerine özgü diyalektik gelişme süreci içinde 'bir «bütün»'ü oluştururlar. Ve bu olgu süreklilik içerir. Bu süreklilik, insan varlığının sürekliliğine bağlı olduğu gibi insan varlığının sürekliliğini de bu olgunun işlerliği koşullandırır.

Böylesine bir «bütün» lük içindeki diyalektik süreç sayesinde, insan giderek 'kendi çevresini ve kendi yaşam koşullarını değiştirir ve bunları değiştirdikçe kendi kendini de değiştirir. Üretim teknolojisinin toplumsal gelişme süreci içinde itici güç olma niteliği işte buradan gelmektedir. Yine bundan ötürüdür ki, eğitim, insanın gerek kişi, gerekse toplum olarak, kendi kendini sürekli aşma yolu ile yeni bir formasyona ulaşması olarak da tanımlayabiliriz. Ve bu sonuç, bizi, eğitim ve öğretimi sistem olarak toplumsal gelişme dinamizmine paralel bir plâforma oturtma zorunluluğuna götürür. İnsan, teknoloji içindeki mekanik rolüne paralel, teknoloji içindeki fonksiyonu ile uyumlu, bilgi ve deney birikimlerinden yararlanarak niteliksel dönüşümler yapmak zorunluluğundadır.

Böylece insanın, bir yandan üretimdeki mekanik rolüne paralel fonksiyonel yeteneklere sahip olmak zorunda kalması, bir yandan da diyalektik süreç içinde devamlı dönüşüm içinde bulunması, giderek eğitimi de çok yönlü, uyumlu ve dengeli bir sistemleşmeye götürmüştür.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE EĞİTİM

Felsefe ve yöntem bakımından eğitim uygulaması gelişmiş kapitalist ülkelerle azgelişmiş ülkelerde, özgül koşullar dışında genel olarak belli bir özdeşlik içerir. Yani ter iki kesimde de eğitim toplumsal yapının ekonomik isteklerini belirler ve her iki kesimde de eğitim işgücü, üretim ve istihdam dışında düşünülemez. Yine her iki kesimde de eğitimin konusu, bir yandan «insan düşüncesini, kişiliğini, ve yeteneklerini» geliştirmeyi amaçlarken, bir yandan da kendi ekonomi politikasının gereksinmelerine uygun formasyonda insan yetiştirmeyi hedef alır. Eğitimde siyasal tercihler, daha çok hedef ve sonuçların saptanmasında kendini gösterir.

Ne varki, bu genel doğruya karşın, bazı az gelişmiş ülkeler pratikte, eğitimden beklenen sonuçları elde edemezler. Buralarda siyasal iktidarların sınıfsal karakterleri rol oynar. Eğitim konusunun felsefe ve uygulama yönteminde sınıfsal nitelik ağır basar.

Geride kalmışlıktan kurtulma çabası içinde bulunan kimi ülkelerde ise durum bazı farklılıklar göstermektedir. Çağdaş eğitim anlayışını benimseyip eğitim ve öğretim kurumlarını bu anlayış doğrultusunda sistemleştirme ve geride kalmışlıktan kurtulma çabası içinde bulunma, bu tip ülkelerde hızlı sanayileşmeyle birlikte, her yönü ile çağdaş düzeyde kalkınma ihtiyacı öncelik alır. Ve bu nedenle de hem çağdaş teknolojiye dayalı sanayileşmeye ve hem de sözkonusu teknolojinin gerektirdiği işgücüne ihtiyaç duyması, bu nedenle eğitim uygulamasına da aynı doğrultuda yön vermesi doğaldır. Ayrıca bu gibi ülkelerde başlıca sermaye olan doğal kaynaklarla, bol miktarda bulunan emeğin değerlendirilmesi zorunluluğu da vardır. Her ikisinin de değerlendirilip yeni bir niteliğe kavuşturulması ancak üretim - eğitim bileşimi içinde mümkün olabilir. Bu durum, eğitim açısından giderek eğitimle üretici işin, üretici emeğin, daha doğru bir deyimle eğitimle işgücünün fonksiyonel düzeyde bileşimine varır. Ancak, böylesine bir bileşim içindedir 'ki, bir yandan düşünce, kişilik ve yetenekler geliştirilirken bir yandan da, üretici iş sayesinde emeğin değerlendirilmesi, israf edilmeden yeni bir formasyona, yani kalifiye işgücüne dönüştürülmesi sağlanabilir.

ÜLKEMİZDE DURUM VE EĞİTİM KONUSU'

Genel durumu itibarıyla ülkemiz, Avrupa'nın en geride ülkelerinden biri sayılıyor. Bununla beraber gelişmiş ülke olmanın ihtiyacını duymuş ve onun bilinci ve çabası içine girmiştir. Ne var ki, yıllarca uğraşımıza rağmen, bugün içinde bulunduğumuz durum bizi ulusça karamsarlığa itmiştir. Nüfus artışındaki hız, faal nüfusa iş alanı açmakta karşılaşılan zorluklar, dış borçların ülkemizi getirdiği iflâs çizgisi, ekonomimizin bağımlılığı, ve tüketim ekonomisine dayalı bir plân uygulamasının çıkmazlığı giderek ekonomik, siyasal ve benzeri tüm alanlarda bir tıkanıklığa ulaşmış dayanmıştır. Aslında bu sonuç, temeli 1923'lerde atılan ve kapitalist yoldan kalkınmayı amaçlayan bir sistemin iflâsını vurgular.

Eğitim anlayışı konusunda ilk mücadele, eğitimde çağdaşlaşma doğrultusunda ve Atatürk döneminde, Tevhid - i Tedrisat yasasıyla verilmişti. Ve başarılı da olmuştu. Bu yasaya göre «din» bir eğitim politikası olmaktan ziyade «(...) hidematı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi...» konusudur. Bir dünya görüşü değildir. Dinsel kurumlar din hizmetlerinin yerine getirilmesiyle yükümlü görevliler yetiştirecektir. Bu 'konuyu içine alan 3 Mart 1340 (1924) tarit ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. Maddesi aynen şöyle demektedir : «Maarif Vekâleti Yüksek Dinîyat Mütahassısları yetiştirilmek üzere Darul - Fünun'da

bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidematı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de aynı mektepler kuşat edecektir.»

1925 yılında çıkartılan bir yasayla tekke ve zaviyeler kapatıldı. Bu kapatma kararı feodalizmin üst yapı kurumlarının sökülüp atılması, yada mahkûm edilmesinden gelmiyordu. Bundan maksat, dağınık bir durumda olan ve her din adamının veya şeyhin kendine göre geliştirmeye çalıştığı dinsel yorumları ve onlara dayalı kurumları devletin denetimi altına alma'ktı. Nitekim, 1924'de çıkarılan «Tevhid - i Tedrisat Kanununu» gereğince, din görevlilerinin yetiştirilmesi için İmam-hatip okulları ve İlahiyat fakültesi açıldı. Ancak feodalizmin maddî temelleri olarak feodal yapının tüm ilişkileri varlıklarını sürdürürken, feodalizmin üstyapı kurumlarının ortadan kaldırılması bir yana, yeni biçimler içine sokulması bile mümkün olmadı.

İlahiyat Fakültesi ve İmam - Hatip okullarının tekrar ortaya çıkmaları, 1945'lerden sonra oldu. 1948 yılında İlahiyat Fakültesi, 1951 yılında da İmam- - Hatip okulları yeniden açıldılar. İslâm Enstitüsü'nün açılması 1959'da olmuştur. Bu kez bu okullar hızla yayıldılar. 1930'lerde öğrenci bulamadıkları için kapanan bu okulların 1950'lerde yeniden kurulup ser-pilmelerinin çeşitli nedenleri vardır. Ve bunların başında da kapitalizmin gelişmesiyle birlikte devrimci potansiyelin de giderek büyümesi gelir. Palazlanan burjuvazi, dinsel kurumların geliştirilip yaygınlaştırılmasıyla, gelişen devrimci bilincin yavaşlatılabileceğine inanıyordu. Bu inanış, kendilerince bugün de geçerlidir. Yalnız, bugün başka bir seçenekten de yararlanmak ihtiyacını duymaktadırlar: Faşizm!...

Atatürk dine karşı değildi. Dinin, siyasal spekülasyonlara, yani siyasal amaç ve çıkarlara âlet edilerek halkı aldatma aracı olarak kullanılmasına karşıydı. Nitekim 1924 yılında şunları söyler: «İntisap (bağlanma) etmekle bahtiyar olduğumuz İslâm dinini, asırlardanberi alışılmış olduğu üzere bir siyaset vasıtası mevkiinden kurtarmak ve yükseltmek elzem olduğu haki'katını müşahade ediyoruz. Mukaddes ve lâhufî (kutsal ve tanrısal) olan inançlarımızı ve vicdanlarımızı çapraşık ve değişken olan ve her türlü menfaat ve ihtirasların tecellisine sahne olan siyasetten ve siyasetle ilgili bütün hususlardan biran eyle ve kafi olarak kurtarmak dünya ve âhiret saadetinin emrettiği bir zarurettir. (1924 K. Atatürk Diyor ki, s. 37)

Ne var ki hem Atatürk'e ve hem onun getirdiklerine düşman olan siyaset bezirganları, din sömürüsü yolu ile halka hoş görünmek ve onun inançlarından yararlanma'k suretiyle çıkar sağlamak uğruna, dini istismar

etmekten çekinmemişler ve ters bir yorumdan yola çıkarak Tevhid - i Tedrisat Kanununu etkisiz hale getirmişlerdir.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren ülkemizde eğitim, uzun süreli bir araştırma konusu olmaktan kurtulamamıştır. Bundan dolayıdır ki, eğitim konusunun bir sistem olarak düşünülmesi ve kurumlaştırma girişimleri ancak 1932-1933 yıllarında başlayabilmiştir. 1939 yılından 1972 yılına kadar eğitim konusunda 25 yasa çıkarılmıştır. Bunun üçü kuruluşla, beşi yükseköğretimle, yedisi meslek ve teknik öğretimle, biri orta öğretimle, ve 9'u da ilköğretimle ilgilidir. Ve bunların da büyük bir çoğunluğunun konusu personel, eğitim ve sınavlara ait şekil değişiklikleri üzerinedir. Eğitim felsefesi ile eğitim yöntem ve hedefleri bakımından dikkat çekici tek olumlu yasa 17 Nisan 1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitülerine ait yasadır. Biz burada, eğitimle ilgili yürürlükteki yasalarda yer alan hükümlerin ayrıntılı teknik incelemesine girmeden, konuya eğitim ve hukuk felsefesi açısından bakarak bazı önemli noktaları açıklamakta yarar görüyoruz.

Köy Enstitülerinin oldukça ilginç bir gelişme süreci vardır. Siyasal iktidarcı tasarıya başlıca iki açıdan önem verilmekteydi :

1 — Kırsal alanın kapitalist ekonomiye katkısını artırma gayesiyle okur - yazar yetiştirme seferberliğine girmeyi ve bu sorunun 15 yılda çözümlenmesini hedef almıştı. Ve böylece bu sorunun çözümlenebileceğine inanılıyordu.

2 — Ordunun modern silahlar ve modern savaş tekniği karşısında eratin belli bir kültür düzeyinde bulunması zorunluluğu. Yasanın teknik kadrosunu oluşturan bürokrat ekip, eğitim alanında hazırlanan raporlardan da yararlanarak, komşu ülkelerdeki uygulamaların ışığında, egemen siyasal kadronun özlem ve tasarılarına içerik kazandırma çabasına girdi. Uygulayıcı uzman kadro ise, eğitimi, ülke gerçeklerine dayalı uygulamada eğitici iş ama, aynı zamanda üretici bir eğitim anlayışı içinde yorumlayarak benimsedi. Öylece sözü geçen bürokrat ve aydın kesimler memnundu sonuçtan.

Bu eğilimleri özetlersek, şu amaçlar ortaya çıkmaktadır :

- 1) 15 yılda ülkede okur-yazar olmayan kalmayacak,
- 2) Uygulamalı bir eğitim olacak, ama eğitici olduğu kadar, aynı zamanda üretici de olacaktır.

3) Köy, kendi koşullarına uygun bilgilerle donatılacak ve bu bilgiler aynı zamanda uygulanabilecek,

Böylesine bir tutum hem çağdaş eğitim anlayışına uygun, hem gerçekçi, hem de tutarlı idi. Yurt çapında gerçektir ve millî olma niteliği de buradan geliyordu.

Siyasal iktidar kadrolarının kendi aralarında yaptığı tartışmalar da ilgi çekici olmuştur. Örneğin, kimi çevreler Köy Enstitülerinin geleceğinde orduya yardımcı yarı askeri bir nitelik görüyor, kimi çevreler de faşizme yönelik siyasal amaçlar doğrultusunda militan kadro oluşumu düşünüyor-du. Ve bunlar arasında bir kesim de vardı ki, —buna özellikle işaret etmek gerek— bunlar sezgilerine dayalı bir bilinçle okur - yazarlığın köylere girmesinden [irkmekteydiler. Örneğin yasanın oylamasına katılmayan ve sonradan Demokrat Parti kurucuları olarak Yassıada'ya gidenler bunlar arasındaydı.

Çevre -koşulları içinde ve çevrede yaşayanların gereksinmesine dayalı üretici eğitim meyvalarını vermekte gecikmedi. Yüzyılların ezilmişliği altında uyur - gezer hale getirilen, ürkek, içekapalı, küçüklük duygusu içinde varlığı ile yokluğu belli olmayan ve okula siyasal iktidarın jandarma zoru ile getirilen Anadolu'nun garip yavruları en fazla 8 yıllık bir öğrenimden sonra durağan sosyal yapıyı eylemleriyle, yazılarıyla, şiir ve öyküleriyle adeta sarsmaya başladılar. Çok geçmeden içinde yaşadıkları köyü tanınmayacak bir değişikliğe uğratmışlardı. Köyün maddi ve kültürel kaynakları, köylü çocuklarının bilinçli emeği ve ilkel de olsa, üretim aletleriyle pırl pırl serpilivermişti. Ne var ki, artık onlar da değişmişlerdi. Çevrelerini inceliyorlar, kendilerine sunulan bilgileri içer gibi özümliyorlar, hafta sonunda yapmayı planladıklarıyla gerçekte yaptıklarının karşılaştırmasını yapıyorlar, okudukları 'kitapları, hafta içindeki başarı ve başarısızlıklarını sergileyip eleştiriyorlardı. .

Coşku içindeydiler. Her başarıdan sonra yeni bir uygulamayla yeni başarıların 'hazırlıklarına koyuluyorlardı. Onlara göre kültür bir yaşam ve kazanılan bir formasyon sorunuydu. Yaşam düzeylerinin kendilerine kazandırdığı, özümlemiş bilginin ışığında, acının, kederin, özlemlerin anlatım biçimiydi. Türkülerinde, öykülerinde bu vardı. Ağıtlarında bu vardı. Örgülerinde, nakışlarında ve imece çalışmalarında, espri ve masallarında öykü ve romanlarında bu vardı.

Durağan düzenin kabuğu çatlamış gibi idi. Bu coşku, bu yaratıcı gurur ve bu tür kendine güven nereden gelmişti? Kuşkusuz uygulanan eğitim sisteminden.

Çok sürmedi bu mutlu dönem. Dost-düşman bir olup çullanıverdiler uyanan köylünün üzerine. Bir kâbus gibiydiler. Seviyesiz politikacı bû uyanıştan paniğe kapılmıştı adeta. Köy Enstitülerinin sonunda çıkan tartışmaları Fakir şöyle anlatıyor :

Promete (...) Tanrıların, insanları savaşa kıskırtmağa gittiği bir gün, ışık bekçisini aldatıp, kutu gibi bir meyva yaprağına koyarak, ışıktan bir parçayı alıp kaçırıyor. Hemen evine geliyor. «Çalı çırpı bul» diyor karısına. Karısı insandır, bu gösterdiğinin ne olduğunu bilmiyor. «Buna ışık derler.» diyor, Promete. «Işık, yani yakılır, yakılınca geceyi gündüz gibi yapar, al parlat...!» Akşam da olmuş zaten. Işıktan birazını bir tase koyup fırlıyor dışarı! Bu eve, o eve! Ötekine, daha ötekine! Bir parça veriyor, «Parlatın, bu ışıktır!» diyor. Köylere koşuyor. Ovalara, derelere koşuyor, «Alın, parlatın, bu ışıktır.» diyor... Ovada, nokta nokta ışıklar beliriyor. Noktalar gittikçe çoğalıyor.

Olimpus'ta Zeus dışarı, ayak yoluna çıkıyor. Bir de bakıyor ki, ovada ışıklar! Komşu evlerde, uzak yakın evlerde ışıklar! Ha'bire çoğalıyor! Akli başından gidiyor! Donunu toparlayıp içeri koşuyor. Bekçilerin yakalarından tutup sarsıyor. Önüne kim çıkarsa paylıyor : «Kim yaptı bunu?» diyor. «Bunu kim yaptı, kim, kim, kim?...»

(Fakir Baykurt. Onuncu Köy, sahife : 169-170, İstanbul, 1961)

DEVLET YÖNETİMİNDE YENİ UYGULAMA

İkinci Dünya Savaşından kısa bir süre sonra açık - pazar koşullarına sürüklenmiş olmamızı, kapitülasyon konularının tartışılır hale gelmesi izledi. Ve daha sonra da, üniversite kürsülerinde ve meydanlarda bağımsızlık mücadelesi boşaltıldı.

Bu duruma düşürülüşümüzün kısa öyküsü şöyledir: İkinci Dünya Savaş sonunda, Amerika Birleşik Devletleri, kendi amaçları doğrultusunda ülkemize yeni görevler ve yeni sorumluluklar yükledi. Hem emperyalizmin «ileri karakolu» olacaktık ve hem de Amerikan sermayesine ve Amerikan savaş artığı mallarına, «açık pazar» olabilmenin koşul ve yeteneklerine kavuşturulacaktık. Bu nitelikleri kazanmamız hiç de zor olmadı. Önce bir savaş tehlikesi içine atıldıktan sonra da Amerika tarafından kurtarıldık. Bunun nasıl olduğuna kimse akıl erdiremedi, esasen kafa yoran da olmadı. Ama, ttiz bundan böyle Amerikayı kurtarıcımız olarak karşılıyorduk. Bunda, yani durumun böyle olup - olmadığından kuşkulu görünenler «Moskova'ya satılmış komünist» olarak niteleniyor ve arkasından da or-

talik alt - üstediliyordu. Bu düşünce ve eylem biçiminin adı «Amerikan ideolojisiydi.» Ve Amerika bu tür ideolojisiyle vatandaşlarımızın beynini yıkayıp arıtmakta hiç de zorluk çekmedi. Nedense bu dönemlerde, Amerika'dan daha çok Amerikancı «sayın vatandaş» pek çoktu. Özellikle günümüzün «Milli cephe» sini oluşturan ortakalr başta geliyordu. Adları o zaman da yine çok büyük ve anlamlıydı : Vatan Cephesi!... Bunlar bağımsızlık mücadelesi veren gençlere :

Böylece, bu tür sloganlarla devrimci düşüncenin etkisini kırabileceklerini, dünya devrimci hareketinin saygınlığına gölge düşürülebileceğini, düşürebileceklerini sanıyorlardı.

Yal... Amerika'dan ayrılalım da Rusların kucağına düşelim değil mi?» diyorlardı. Bu nedenle Amerika kendisine fazlasıyla yerli yardımcı ve ortak bulmakta da zorluk çekmedi. Ve bundan dolayı da kısa sürede iktisadi, siyasî, askerî ve hatta adlî ve kültürel alanlarda birçok ikili anlaşmalarla kısıvrak bağlanmıştı. Hem öylesine bağlanmıştı ki, onlar bu bağlardan kopsalar bile bizim kendilerini bırakmamız çok zorlaşmıştı.

Sürüler halinde uzmanlar. Barış Gönüllüleri adıyla gizli servis görevlileri, araştırmacılar, devletin istisnasız bütün kurumlarının başına işgal öncüsü elemanlar alarak gelip yerleştiler. Ülkemizin doğal fizik yapısından başlayarak sosyo - ekonomik yapımızın tüm yanları didik didik incelendi, raporlar hazırlandı, bunlar Türkiye'de hiçbir makam ve yurtsever sorumluya gösterilmeden gizlice Amerika'ya gönderildi. Orada da, özel servislerde incelenerek değerlendirildikten sonra, sıra kendi politikaları açısından bir uygulama planının oluşturulmasına geldi. İşin bu aşamasında, o günün politikacıları bilinçli bir ihanet tertibine girdiler. Yapagelmekte oldukları çok gizli «ikili anlaşmazlar» dan Millet Meclisine bile bilgi verilmemişti.

Olup - bitenler araştırıldığı zaman bu anlaşmaların yazılı şekillerinin bizim arşivlerimizde bulunmadığı anlaşıldığı. Atatürk'ün tam bağımsız Devleti, emperyalizmin ileri karakolu ve açık - pazarına dönüşmüştü...

TÜRKİYE'DE YABANCI MERKEZLER :

«TÜRKİYE'DE BİRLEŞİK DEVLETLER

EĞİTİM KOMİSYONU (Belge : 1.)

«Her reformcu hareket, az gelişmiş ülkelerde ABD için tehlikedir.»

(Johrison Doktrini)

Ülkemizde girişilen hiç bir reform hareketi Amerika denetiminin dışında kalmaz. «Dış yardım, AİBO'nin dünyayı denetleme ve etkileme aracı olan bir yöntemdir.» diyor Kennedy. (2)

Demek ki, sürekli olarak Amerikan denetim ve gözetimi altındayız. Örneğin, eğitim alanında «Türkiye'de ABD EĞİTİM KOMİSYONU» adıyla anılan bir komisyon vardır. Amacı, eğitim konusunda bilgi ve görgülerin artırılmasını, yetenekli küslerin, karşılıklı mübadelesini genişletmektir. Bu komisyonun bütün masrafları TC hazinesinden karşılanır. Bunun başında bulunan kişi de ABO'nin Türkiye'deki diplomatik heyetinin başıdır. Yani Büyükelçi'dir. Yazışmalarda «Misyon Şefi» olarak geçer. Bütün yetkiler onda toplanmıştır. Hatta reform tasarılarımız bile misyon şefinin ve Eğitim Komisyonu'nun denetimi altında hazırlanır.

Bu komisyon istediği konuda, istediği gibi plân ve program hazırlayıp uygulamaya da aktarabilir. «Bu programa iştirak için ehliyetli, Türkiye'de mukim talebe, profesör, araştırma bilginleri ve Türkiye müesseselerini tavsiye edebilir. Komisyon, programa iştirak edeceklerin intihabında, lüzumlu göreceği evsaf ve şerait hakkında burslar heyetine tavsiyelerde bulunur.»

Türkiye'de kurulan bu Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu aracılığı ile devlet aygıtının kilit noktaları Amerikan uzman, araştırmacı ve danışmanlanca doldurulmuştur. Gerek özel sektörlerde, gerekse devlet kuruluşlarında bir dedikleri iki olmaz. Komisyonun 8 üyesinden 4'ü Amerika'lı, diğer 4'ü de Türk. «Oyların eşit olması hallerinde, başkan oyunu kullanarak anlaşmazlığı çözümlenecektir. Komisyon her türlü davranıştan ABD Dışişleri Bakanına karşı sorumlu olacak, bütçesini orası vize edecek ve isterse, komisyonun her husustaki kararlarını gözden geçirerek değiştirebilecektir. (...) Sözde karşılıklı olan bu anlaşma ile bağımsız bir devlet olan Türkiye'nin başkentine Türk Eğitimi ile ilgili bir Amerikan Eğitim Komisyonu kuruyor ve Türk Hükümetine bu komisyonun çalışmalarını kontrol ve denetleme hakkı dahi verilmiyor. (...) Amerika'dan uzman araştırmacı, öğretim üyesi adları altında, bu anlaşma ile kurulan Amerikan Eğitim Komisyonu gerekli personeli bilgi toplamak üzere görevlendirmiştir. Amerika'nın Türkiye'de kendisine yardım edecek ve işbirliği yapacak, Amerika'da yetiştirilmek üzere Türk öğrenci, öğretim üyesi ve araştırmacılara da ihtiyacı vardır. Amerikalılar tarafından tesbit edilen niteliklere uygun olanlar arasından seçilecek bu 'kimseler eğitim, araştırma veya görgü ve bilgilerini arttır-

(1) : Emin Değer, CIA, Kont-Gerilla ve Türkiye. I. Baskı, 1977 S. 142.

(2) •: a.g.e. s : 50

mok üzere gönderilirler. Bunlardan Amerika için Amerika'da yararlı olacak olanlar dolgun ücret ve görev teklifleriyle orada bırakılmakta, bir kısmı da süreleri sonunda Türkiye'ye dönmektedirler. Dönenler de iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grup Amerikan hayranıdır ve onların herşeyini benimseyip Amerikalılaşır. İkinci grup, bunların dışında kalanlardır. Birinci gruba dahil olanlardan en kabiliyetlilerinin gerektiğinde kullanılmak ve işbirliği yapmak üzere devletin, hükümetin en önemli yerlerinde görev almaları veya tayinleri sağlanır. Bunlardan bir kısmı da Türkiye'deki Amerikan Yardım Kurulları ve Amerikan şirketleri ve diğer örgütlerinde görevlendirilirler. (Haydar TUNCKANAT, İkili Anlaşmaların İçyüzü, Ekim Yayınevi, Ankara 1970, s. 50-5)

Görüldüğü gibi, devlet yönetiminde yeni bir anlayış ve uygulama başlamıştır. Ülkemiz önce emperyalizmin hegemonyası altına girmiş, sonra da kendi kaderini emperyalizm ve emperyalizmin beslediği işbirlikçi, karşı -devrimci sosyal sınıf ortaklığına bırakmıştır.

Çağdaş uygarlığa dönük gelişme doğrultusunda girişilecek hiçbir hazırlık, hiçbir önlem, bu komisyonun ve komisyonca oluşturulup 'kurulan ikincil kuruluşların onayı dışında ve onlardan habersiz gerçekleştirilemez.

Bu konuda 1973 - 1974 TÖB-DER Çalışma Raporunda yer alan Sayın İnönü'nün şu acıklı yakınmalarına değinmeden geçmeyelim : «Daha bağımsız bir politika izlenmesini istiyorsunuz benden. Herkes aynı şeyden bahsediyor. Nasıl yapacağım ben bunu? Karar vereceğim ve işi teknisyenlerime havale edeceğim. Onlar etraflı çalışmalarını yapacaklar. Teklifler hazırlayacaklar. Yapabilirler mi bunu? Hepimizin etrafı uzman denen yabancılarla dolu. İğfal etmeye çalışıyorlar. Başarılı olamazlarsa, işi sürümcemede bırakmaya çalışıyorlar. O da olmazsa, karşı tedbir alıyorlar. Bir görev veriyorum. Neticesi bana gelmeden, Washington'un haberi oluyor. Sonucu memurlarımdan önce sefirlerden öğreniyorum. Böyle mi teslim ettik biz devleti? Bana şimdiye kadar bunlar tarafından hazırlanmış, derdimize deva bir tek rapor göstermediler. Hepsi yasak savma kabilinden şeyler. Ne yapıyorsak gene biz kendi elemanlarımızla yapıyoruz. Peki bu binlerce adam «avara kasnak» gibi dolaşmıyorlar ya! Elbette kendileri için önemli marifetleri var. İstiklâl Harbinden sonra sulh anlaşmasında esas mücadele bu uzmanlar konusunda oldu. Yoksa hudutlar meselesi fiili bir durum idi.

Tazminat meselesini iki devlet aramızda hallederdik. Bütün; mesele idaremize tasalluttan erkti. Bir tek uzman vermek için büyük tavizler vermeye 'hazırdılar. Onlar bizim niçin inatla raddettiğimizi biliyorlardı. Biz de onların niçin ısrar ettiklerini biliyorduk. Peygamber edasıyla size dünyayı

vaadederler. İmzayı attınız mı ertesi gün gelmişlerdir. Personeli gelmiştir, teçhizatı gelmiştir. Ondan sonra sökebilersen sök... Gitmezler. Ancak bu meselenin üzerine vakit geçirmeden eğilmek lâzım. Yoksa ne bağımsız dış politika, ne bağımsız iç politika güdebiliriz. Fakat zannetmeyiniz ki bu kolay bir iştir. Savuşturulan iki iç badire 'bunun yanında çok kolay kalır. Teşebbüs ettiğimizde başımıza neler geleceğini kestiremem.» (TÖB-DER. 1973 - 1974 Çalışma Raporu, sahile 40-41).

Hiç kuşkusuz konumuz ne Dickson raporu adıyla ünlenmiş «Casusluk Raporu» ne «Türkiye'de Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Komisyonu» ve ne de 12 Mart ve benzeri olaylardır. Ne var ki, içeriği ne olursa olsun, hiçbir yasa toplumsal ilişkiler dışında düşünülemez. Eğer bunun yanında bir de, toplumsal ilişkilerin içsel dinamizmini belirleyen güç merkezi ülke dışındaysa ve bunun doğal sonucu olarak ülkemizin kaderinde insiyatif bizim dışımızdaki güç merkezlerinin, emperyalizmin elinde ve ulusumuz onların sömürü plânı uygulamasıyla iç içe ise, o takdirde konumuz, Eğitim Temel Kanunu'nun sınırlarını aşarak, onu koşullandıran gerekçelere taşacaktır. İşte bizim de Dickson Raporu, ABD Eğitim Komisyonu ve 'benzeri gi'bi konular üzerinde durmamız burada kaynaklanmaktadır.

Eğitim konusunu incelerken emperyalist etkilerin baskısı altında, devlet olarak benimsenen politikada dış etkilere ait bazı belgeleri açıklamakta yarar görüyoruz.

Önümüzde çok önemli bir eğitim yarası var. Emperyalizmin etkisini en açık bir şekilde günışığına koyan; adı cafcaflı, kendisi çağdışı bir yasa:

«MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU»

Bu yasa üzerindeki çalışmalara 1970 öncesinde başlanmıştı. 12 Mart faşizmi uygulamasıyla tartışılmasına geçildi. Ancak, konuya açıklık getirebilmek için, önce bunun ilk habercisi olan ünlü DICKSON RAPORU'nun irdelenmesinde yarar vardır.

Milli Eğitim Temel Kanununun Habercisi :

DICKSON RAPORU : (Belge : 2)

1965 Genel seçimlerinden sonra, 27 Mayıs hareketine karşı olan gerici iktidar devlet kurumlarında sinsi bir mücadele başlatmıştı. Bizim bürokratik geleneklerimize ters düşen bir mücadeleydi bu. Konusu, devlet dairelerinden toplu tasfiyeler yapılması. O günlere kadar bu tür tasfiyele-

re uğrayanlar, sadece solculardı. Oysa seçimden' sonra, tasfiye sınırı daha da geniş tutularak, tüm ilericiyi kapsadı. Bu da DICKSON RAPORU denilen bir casusluk belgesiyle planlanmıştı.

Dickson, ülkemizdeki Amerikan casusluk teşkilâtı «Haber Alma Örgütünün» yani birinin adıyla CIA'nın şefi olan bir Amerikan albayının adıdır. E.M. rumuzunu kullanan ve AP'nin ileri gelenlerinden olduğu sanılan CIA ajanı bir Türkle Mr. M.P. adlı bir Amerikalı ortaklığında hazırlanan durum muhakemesi niteliğindeki bir rapor Dickson'a verilir. Sonra da Tabii Senatör Sayın Haydar Tunçkanat'ın eline geçer. Rapor, inandırıcı ve kendilerince kabul edilebilir önerileri de içermektedir. Örneğin, devlet aygıtımızın, AP iktidarına bu halif kişilerin işgali altında bulunduğu gerekçesiyle ilk iş olarak subay ve memurların tasfiyeleri önerilir. Buna paralel olarak, bazı devlet kuruluşlarının da zararsız hale getirilmesi istenmektedir. Tabiidir ki, bunlar başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere Yargıtay, Danıştay, TRT vb. gibi devletin yüksek kademelerini oluşturan kuruluşlardır. Ve bir de üzerinde önemle durulan konu, sol ve sağın birlik kurmalarının mutlaka ve mutlaka önlenmesi konusudur ki, bu da ancak «müşterek gayretlerle» yani, raporu veren Türk casusunun bağlı olduğu kuruluşun CIA ortaklığında bir girişimiyle mümkün olabilecektir.

Bu aria noktalara ait paragrafların aynen aktarılmasından yarar umuyoruz : «seçimlerden sonra ortaya çıkan ve sizi yani CIA'yı ilgilendiren bazı güçlükler aşağıdaki şartların bir sonucudur» diyerek söze başlıyor ve şöyle devam ediyor :

1 — «Diğer bazı hususlarla birlikte, 27 Mayıs Hükümet darbesi, ekonomik problemler, iç ve dış politikada muhalefetle devrimcilerle olan ciddi görüş ayrılığımız, büyük güçlükler sebep olmaktadır. Meşhur Af ve Seçim Kanununun değiştirilmesi ile ilgili sorunlar bize karşı bir birleşmenin mümkün olduğunun belirtileridir.»

«Bu sebeple, herkes müttefikler ki, bu tehlike muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün arzulanmayan sonuçlarıyla birlikte, sol ve sağ eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere boğulmasını tahrik eder, hatta bizi buna zorlar.»

«Diğer taraftan çok müessir, tarafsızlaştırma çabalarının da başarı ile uygulanmasının müşterek gayretlerle sağlanması gerekli görülmektedir.»

«Şüphesiz sizin de malûmunuzdur ki, bu politika ve yukarıda zikredilen tasarruflar çok önce Mr. M.P. tarafından teklif edilen güvenlik tedbirleri ile intibak halindedir.»

2 — Aynı zamanda bütün devlet cihazı maalesef muhalefete bağlı kimselerin elindedir. Muhalefet bu şartları mübalağa ve speküle ederek, hükümetin ordu tarafından desteklenmediği ve devlet cihazının dengesiz, insicamsız ve hükümetin politikasının kararsız olduğu 'İntibarı yaratmayı hedef tutmaktadır. Bu durumdan kurtulmak için takibedilecek politikanın, emir ve kumandanın tekrar tesisi, devlet mekanizmasının muhalefet taraftar elemanlarından temizlenmesi ve NRP'nin aleti olan bazı hasım kuruluşların zararsız hale getirilmesi olduğuna herkes inanmıştır.

Buna bağlı olarak, bazı hükümet tedbirlerinin hazırlanmasına ve uygulanmasına paralel olarak, rejime sadık olmayan devlet memurları ve subaylardan en tehlikelileri, bir program dahilinde tasfiye edilmek üzere tesbit edilmektedir.

3 — «27 Mayıs'ın getirdiği Anayasa'nın bazı maddeleri, Tabii Senatörlük müessesesi ve benzeri diğer problemler gibi kanuni sistemin bazı hukuki aykırılıklarının düzeltilmesi usul ve imkanları da rejimin gelecekteki emniyetini garanti edecek bir tedbir olarak düşünülmektedir.» (Emin Değer. CIA Kontr'Gerilla ve Türkiye, 1. Baskı, s. 139,1976).

Rapor'un bir bölümünü böylece özet olarak aktardıktan sonra her yurtseverin, ülkemizde geçen olayları değerlendirmede yabancı odakların niyet ve tasarılarını gözden uzak tutmayacağına inanıyoruz.

Bu raporda üç ana hedef belirlenmiştir. Bunu bir kez daha vurgulayalım. Zira bu üç hedef güncelliğini hâlâ korumaktadır :

1. Devlet cihazı ilerici subay ve sivil aydınlardan temizlenmelidir,
2. Sağ ile Sol'un bir «birlik yaratmalarına, ne pahasına olursa olsun fırsat verilmemelidir.»
3. İlerici, özellikle solcu yurtseverlerin bir araya gelmesi önlenmelidir.

Günümüze kadar olup - bitenlere baktığımızda Adalet Partisinin raporda belirlenen önerilere uygun bir yol izlediği açıkça görülmektedir.

Dicksori raporu üzerinde basında ve Millet Meclisinde uzun tartışmalar yapıldı. Ve sonunda Süleyman Demirel'in başkanlık ettiği iktidar partisi tarafından Amerikan Sefaretinden bu raporun doğru olup - olmadığına sorulmasına karar verildi. Raporu alan sefaret sorumlusunun vereceği cevaptan sonra işlem yapılacağı da vaadedildi. TBMM, raporu Türk ajansından alan kurumun doğru söyleyeceğine inanıyordu. Elçiden raporun

doğru olup-olmadığı soruldu. O da «Bu rapor doğru değildir» dedi. Yöneticiler bu cevabı tatmin edici buldular. Ve Dickson Raporu üzerinde açılan tartışmanın kesilmesine karar verdiler. Ne var ki, güldürü niteliğinde olan bu işlem ve verilen karar gerçekten yüz kızartıcıydı.

Anayasadan yana, ilerici, yurtsever kesim böyle bir karara karşı çıkarak, konunun yeniden Meclis gündemine getirilmesini istedi. İktidar Partisi olan AP ve Başkanı, Sayın Süleyman Demirel 'başta olmak üzere, günümüz milliyetçileri (!), rapor konusunun gündeme getirilmesine karşı çıktılar. Rapora muhatap olan sefaret sorumluların yurdumuzu terkettikleri, «küllenenmiş konunun ortaya çıkarılmasında 'bir yarar olmayacağı» gerekçesiyle «maksadınız milli birlik ve beraberliği bozmak... Bilinen komünist taktiği!...» ithamını da ileri sürerek, hem raporu, hem de kendi aralarında olduğundan kimsenin kuşkusu olmayan raporu veren kimseyi karanlıklara gömdüler.

Ama olay, onların sandıkları gibi üstü küllenince unutulup gitmemişti. Dickson Raporu ojarak daima hatırlanacak olan bu casusluk belgesi, yurtsever kesimin elinde Türkiye'deki olaylar ve vatan hainlerinin girişimlerini izlemekte kullanılan bir ışık olarak kalacaktı.

Gerçekten de, AP'nin iktidar olur olmaz aldığı ilk tedbir, devlet aygıtında kendi adamlarının kilit noktalarına yerleştirilmesi oldu. Açığa almalar, kıymlar, özellikle askeri ve sivil okullarda göze alınan cüretkâr girişimler birbirini izledi. Askeri okulların eski kaynakları terkedilerek, sivil lise çıkışlılara yönelindi. O dönemde lise çağındaki çocukların ancak yüzde dokuzu liselere devam edebiliyor ve bunlardan pek azı yükseköğrenim hakkını alabiliyorlardı. Lise öğrenimi küçük bir mutlu azınlığın elindeydi. Daha sonraları bu da yeterli görülmeyecek, özel olarak eğitilmiş, imam'hatip çıkışlı öğrencilerin Harp Okullarına yığın halinde doldurulmasının tedbirlerine girişilecektir. Aslında Milli Eğitim Temel Kanunu'nun, açıkça söylenmeyen 'gerekçelerinden biri de budur.

MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU :

Geçmişini oldukça gerilere gitmekte ise de, Milli Eğitim Temel Kanunu'nun yasalaşması 12 Mart faşizmi dönemine rastlar. Ve bunun bir raslantı olmadığı kuşkusuzdur.

Sonradan bazı sorumlular tarafından yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, 12 Mart faşist 'hareketi, geri kalmış ülkelerde, emperyalizmin

insiyatifi dışında kalkınma ya da reform hareketlerine girişme yeltenişlerini bastırmayış dış politikalarının temeli kabul eden, reform ve ulusal kurtuluş hareketlerini kendisi için en büyük tehlike sayan bir genel anlayışın program uygulamasıdır. Toplum, sıkıyönetim altındadır. Faşizmin uyguladığı korkunç terör toplumun, başta aydın ilerici kesimi olmak üzere, işçi ve öğrenci kesimlerini baskısı altına almıştır. Anayasa'nın, «lüks» olduğu ilân edilmiş ve rafa kaldırılmış. Batıların deyimiyle az gelişmiş ülkelere özgü «barbar faşizmin» ağırlığı bütün ülkeyi karanlığa boğmuştur.

İşte, asıl konumuz olan «Millî Eğitim Temel Kanunu» da böyle bir ortamda, faşizme paravan bir siyasal iktidarın oluşturduğu yaşama organında tartışılarak çıkarılmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Eğitim politikası, kalkınma politikası'nın bir bölümü olarak alınmaktadır. O dönemde ülkemizin nüfusu 38 milyonun üstündedir. Toplam işgücü arzı 15 milyon, işgücü talebi ise 13 milyon dolaylarındadır. Demek ki, resmi rakamlara göre işsiz sayısı 2 milyondur. Bunun dışında yılda 70 - 80 bin kişilik bir işgücü de ihraç edilmektedir. Planda, teknoloji transferiyle sanayileşme ihtiyacı üzerinde de, haklı olarak önemle durulmaktadır.

Bu gereksinmelerin eğitime yansması; eğitim sisteminin büyütülmesi, eğitime yeni yetenekler kazandırılması, genişletilmesi ve yapısal bakımdan toplum ve ekonominin gereksinmelerine yeterlik kazandıracak aşamalara ulaştırılmasında gerekli tedbirlerin alınması şeklinde olmalıdır. Ve planda da eğitimin hedefleri bu doğrultuda saptanmıştır.

Yine Üçüncü Beş Yıllık Plan'ın çalışmalarını ayrıntılarıyla konu alan Yeni Strateji ve Kalkınma Planı'nda, eğitim politikasının, kalkınma politikasının bir bölümü olarak alındığı vurgulandıktan sonra eğitimi bir sistem olarak ele almanın gereği üzerinde ısrarla durulmaktadır. Adı geçen yayının 717. sa'ifesinde şöyle deniyor: Eğitim sistemi en alt kademelerinden itibaren tüm fertlere modam sanayileşmenin gerektirdiği vasıfları kazandırarak çalışma hayatına katılabilecek bir yapıya kavuşturulacak, eğitim - üretim arasında tam bir ilişki kurulacak, çeşitli aşamalarda üretim sisteminin gerektirdiği teknolojiyi uygulayan ve teknolojiyi ülke koşullarına uyduran yahut, üreten araştırmacı elemanlar yetiştirecektir.» (1465/3)

Plânlananın getirdiği yeni öneriler görüldüğü gibi yeni bir eğitim sistemini kaçınılmaz saymaktadır. Oysa, siyasal iktidar Millî Eğitim Temel Kanununda eğitimin bu sistem zorunluluğu üzerinde hiç durmadığı gibi plan-

lamanın değindiği genel eğitim felsefesine de hiçbir tedbir getirmemiştir. Üstelik onu faşizm doğrultusunda saptırma gayreti içine girmiştir.

Eğitim Temel Kanunu'nun başlıca özelliği ıağdaş uygarlık doğrultusundaki ilerici eğitim felsefesini amacından saptırma : Tevhid-i tedrisat Kanunu'na aykırı eğitim uygulamalarına yasal gerekçeler hazırlamak; içinde bulunan ve geleceğe yönelik faşist eğilimli yorumlara kapıları aralamak ve devlet aygıtında tüm kademeleri bu formasyonda kadrolarla doldurmaktır.

Bu yasa, 1961 Anayasasına karşı bir tepkinin göstergesidir. Bağımsız devlet anlayışını belirleyen ilkelerin tam karşısında olduğu gibi, ıağdaş eğitim ve ıağdaş bilimin de karşısındadır. «Atatürkü ilkeler» sözcüklerini bu yasaya koydurmamak için, AP'liler komisyonda ve Millet Meclisinde olağanüstü bir gayret sarfetmişlerdir. Onlara göre, «Atatürkü ilkeler» ile riye dönük halkçı ve bağımsızlıkçı bir devlet anlayışı iğeremektedir.

Emperyalizm ileriye dönük her türlü gelişmenin karşısında olduğu gibi hakçı doğrultuda olan bütün değişikliklere de karşıdır. «Ulusal Politika» gerçekten «Bağımsız Politika» ilkeleri Kurtuluş Savaşımızda bayraklaşmıştır. Emperyalizm buna karşıdır. AP siyasal iktidarı da karşıdır. Bu konuda Dickson raporunda şöyle denmektedir :

«... ıetin ceviz (Yani İsmet İnönü) beklendiği üzere, eskiden yaptığı gibi, Atatürk'ün milli politikası, ikili anlaşmalar, üsler vs. gibi can sıkıcı sorunları tekrar ortaya atmaya ıalışarak, hükümete karşı (yani Süleyman Demirel Hükümeti'ne) entrika ve tecavüzlerini arttırmaktadır» dedikten sonra, bugünkü durumumuza da, daha o zamanlardan, yani 1966'ıdrda şöyle değinir : Bu sebeple, herkes müttefiktir ki; bu tehlike muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün hazırlanmayan sonuçları ile birlikte, sol ve sağ eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere, boğulmasını tahrik eder, hatta bizi buna zorlar.

Emperyalizm, az gelişmiş ülkelerde ilerici ve reformcu her hareketin karşısındadır. Ve bunu mevcut düzene karşı bir direniş sayarak bu türlü eğilimleri önlemek üzere bir de (kuram) oluşturmuştur. Konumuzu dağıtmamak endişesiyle, bu kuramın ayrıntılarına girmeyeceğiz. Bu kuram, ilerici, reformcu, girişimlerin az gelişmiş ülkelerde nasıl bastırılacağını ve bu uğurda sahnelenen CIA ve benzeri istihbarat kuruluşlarının ortaklaşa terkiplerini açıklar.

«Dickson raporunda emperyalizmin AP ile ortak hedefleri saptanmıştır.» (Aynı eser) yukarda gösterildiği gibi, «Milli Eğitim Temel Kanunu» gerçek-

ten ülkemizin gereksinimleri doğrultusunda değil, emperyalizmin çıkarları doğrultusunda ve onun etkisiyle hazırlanmış bir yasadır. Ve Atatürkçü devlet anlayışın; saptırarak işe başlaması da rastgele değildir. Yasanın özellikle 10. ve 11. maddeleri üzerinde önemle durulması gereken hükümler getirilmektedir. 10. madde, bilim dışı bir anlayışa, özellikle faşist uygulamalara elverişli bir yoruma her zaman açıktır.

11. Madde ise, büsbütün çağ dışı bir yöntem ve anlayışın ifadesidir. Anayasaya aykırı olduğu gibi, insan haklarına ve insan aklına ve mantığına da aykırıdır.

Bu maddede şöyle denmektedir :

VIII — Demokrasi eğitimi :

Madde — 11 (.....) ... Eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.

Bu madde ile eğitimimize şoven içerikli soyut bir milliyetçilik kavramı getirilmekte. Anayasanın güvencesi altında bulunan düşünce özgürlüğüne keyfi sınırlar çizilmekte ve maddede ilkel bir dünya görüşü egemen kılınmaya çalışılmaktadır. Bu düzenlemenin, anayasamızın düşünce ve inanç özgürlüğü ilkesi ile ve çağdaş eğitim anlayışı ile ilgisi bulunmadığı açıktır.

Burada sorun «ülkü» sözcüğünde ve bu sözcüğün yorumunda düğüm lenmektedir. Örneğin, Milliyetçi Cephe iktidarını oluşturan partilerden birinin ülküsü, uluslararası kapitalist ilişkiler kurulması yoluyla, egemen bir sınıfın yaratılmasıdır. Böylesi bir ülkü uğruna, yurdumuzu emperyalizmin peyki haline getirmiştir. Ve böyle bir sonuca ulaşma uğruna verdiği mücadeleye «Türk Milliyetçiliği» adını vermiştir. Oysa, 'böyle bir tutumun ne milliyetçilikle ve ne de yurtseverlikle bir ilgisi vardır.

Yine milliyetçi cephe iktidarını oluşturan partilerden birinin ülküsü de Hun İmparatorluğunu ihya etme'ktir. Yani Sovyetler Birliği'ni, İran'ı ve Çin'i ortadan kaldıracak, onların yerine Hun İmparatorluğunu kuracak...!

Altında faşizmin ilke ve amaçları yatan bu, görüşün de tartışmaya değer bir yönü olmadığı açıktır. Burada faşizmin ayrıntılarına girmiyoruz. Ca-

ğımızda faşizm, bölücülüğün, zulmün, sömürünün, işçi ve köylüyle birlikte tüm aydın ve emekçilere karşı uygulanan ilkel ve en canavarca bir düşmanlığın adıdır. Aslında amacı, ne Sovyetler Birliği'ni ortadan kaldırmak, ne Çin'i ne de İran'ı yoketmektir. Amacı sadece emperyalizmin, azgelişmiş ülkeler için alinyazısı haline getirmek isteği, sömürü sisteminin sürdürülmesidir. Amacı, kitlelerin, düzen değişikliği doğrultusunda bilinçlenmesini önlemek, kitlelerde yanan mücadele bilincini saptırmaktır.

SONUÇ :

Cumhuriyetin ilk yılları, eğitim konusunda yapılan araştırmalar ve yabancı eğitim uzmanlarından alınan raporların incelenmesiyle geçti.

Gerçek anlamıyla milli bir eğitim sisteminin hayata geçirilmesi ise, Köy Enstitülerinin kurulmasıyla başlar. Ne var ki, kısa bir süre sonra, halkın uyanabileceği endişesiyle paniğe kapılan günün politik iktidarları tarafından enstitüler kapatıldı.

Son çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu tarihimizin talihsiz bir dönemini belirlemektedir. Bu dönemde eğitimi koşullandıran gereksinmelerle eğitim yasaları çoğunlukla birbirlerine ters düşmüştür. Bu sonuç ülkemizde emperyalist etkilerin ağır basması sonucu, siyasal iktidarların toplumuza ve onun ekonomik kültürel ihtiyaçlarına yabancılaşmasından ve ülkemizin açık pazar haline dönüştürülmesiyle, yabancı bir ülkenin ileri karakolu durumuna düşürülmüş olmasından gelmektedir. Milli Eğitim Temel Kanununun siyasal iktidarlar tarafından söylenmeyen, açığa vurulmasından belki de endişe duyulan bazı gerekçeleri daha vardır.

Bunların başında :

1 —• Ortak Pazar ülkelerine ihraç edilen işgücünün kalifiye işgücü olarak gönderilmesinde yabancıların direnmesi gelir.

2 — Üniversitelerin yeni bir statüye kavuşturulması zorunluluğu kaçınılmaz hale gelmiştir. Bütün baskılara rağmen üniversitelerde oluşan devrimci eğilim, işbirlikçi siyasal iktidarı ürkütmüştür. Devlet kadrolarının yenileştirilmesi, eski haikçi kadroların yerine kendi sınıfsal çıkarlarına hizmet edecek kadroların yetiştirilip yerleştirilmesi girişimlerine koyulmuşlardır.

3 — Anayasa bilincinin giderek kitlesel düzeyde yaygınlaşması ve bunun sonucu olarak Anayasal bir düzen uğruna, ya da 1961 Anayasasının

tam ve eksiksiz uygulanması uğruna verilen mücadelenin yoğunlaşması vb. gibi gelişmeler, karşıt tedbirleri de beraberinde getiriyordu. Eğitim alanında Milli Eğitim Temel Kanunu, polisiye eylem alanında güvenlik kuvvetlerine yardımcı Ülkü Ocaklarının resmî hüviyetlere kavuşturulması hazırlıkları aynı günlere rastlar. Burada Mac Namara'nın şu sözlerini anımsayalım : « yapılan yardımlarda götüğümüz temel amaç, gerekli olduğu yerde, polis ve diğer güvenlik kuvvetleri ile birlikte ihtiyaç duyulan iç güvenliği sağlayacak yetenekte, yerli asker ve yarı - askerî güvenlik kuvvetlerine yardımcı güçlerin yetiştirilmesine yardımcı olmaktır.» (aynı yapıt, sayfa : 87)

Milli Eğitim Temel Kanununun gerekçeleri üzerinde ayrıntılara girdiğimiz zaman ayrı yönlerden gelen değişik amaçlı endişelerle karşılaşırız. 3. Beş yıllık plân; hazırlayanların ve plânı savunanların endişesi plân üzerinde toplanmaktadır. Ne var ki, yasada bu konuda sadece ciddiyyetten uzak önlemlerle geçiştirilen meslek okulları vardır. Politikacılar, devlet kadrolarının yenilenmesi, yenileştirilmesi ve temsil ettikleri sınıflardan yana kadrolarla devlet dairelerinin işgal edilmesi peşindedirler. Bunlarla birlikte ve bunların yanında 3. bir endişe var ki, önemli olan da aslında budur : CIA'nın öncülüğünde, Ortadoğu bölgesinde uygulamasına girişilen «ayaklanma kuramı»nın geliştirilmesine katkıda bulunacak olan güvenlik kuvvetlerine yardımcı karanlık güçlerin oluşturulması endişesidir.

Milli Eğitim Temel Kanunu, böylesine gerekçe ve endişelerin baskısı ve etkisi altında faşizmin denendiği bir dönemde çıkarılmıştır. Anayasa'ya, insan haklarına ve çağdaş eğitim anlayışına ters düşen, eğitim bakımından ulusallıktan uzak ve çağdışı bir nitelik taşıyan bu yasa değiştirilmeli, biçimde ulusal, temelde işçi v© emekçi sınıf ve tabakalardan yana, bir öze kavuşturulmalıdır.

T A R T I Ő M A L A R

Kenan COŞAR : Sayın Konuklar, Değerli Delege Arkadaşlarım,

Tüm yasalarda olduğu gibi, eğitim yasalarında da uzun dönemi içeren ve değişmeyen bir biçimde kalan, ırkçı, söven ve asimilasyoncu... konular üzerinde arkadaşlar yeterince durdurlar, 'ben durmayacağım. Bu özünde kesin olarak vurgulanması gerekirdi, bu konuda en küçük bir yaklaşım bile yok. Az önce arkadaşım konuştu, ben de not almıştım, ben de öz olarak arkadaşın söylediklerinden farklı birşey söylemeyeceğim ama belki faydası olur.

6. sayfada, «eğitimde siyasal tercihler olmaz, siyasal tercihler, eğitimin hedeflerini önerir» biçimindeki görüşe ben de kesin olarak katılmıyorum. Çünkü eğitimdeki siyasal tercihler, genel anlayışta, dinleyiş ve yorumlanış biçiminde idealist bir dünya görüşünü ve yasal felsefesini benimsemiş olan bir yönetimin, öylesine bir anlayışla... olacağı açıktır. Çünkü yaşam felsefesi... benim siyasal tercihlerimi etkilediği gibi, siyasal tercihlerini uygulaması açısından uygulamaya konulması açısından... eğitim meselesini de kesin olarak etkiler, bu konudaki görüşe katılmadığımı bildiririm.

Bir de eğitimle ilgili, öğretimle ilgili... giren daha değişik yasa, tüzük ve yönetmelikler var. Bunlara da en azından çalışmanın sonunda kaynak olması niteliğinde tarihler belirtilirse, ilerici öğretmenler için bir kaynakça niteliğini kazanır, saygılar sunarım.

Muharrem ERDEM : Halit ÇELENK, Hamdi KONUR arkadaşların hazırladığı bildirgede (Eğitim yasaları ve işleyişi) belirteceğimiz konuların değiştirilmesini istiyoruz. Bildirgenin 14. sayfası ve 1. paragrafında «Herhangi bir kucağa oturmanın şart olmadığı ve bağımsız yaşayabileceğimiz kendilerine anlatılmadı» elenmektedir.

ÖNERİMİZ

Amerikan emperyalizminin bu yanlış ve anlamlı sloganı gerici güçlerin «kafalarda» oluşturmak istedikleri «sözde» bağımsızlık düşüncesi kendi emperyalist gerici politikasının bir sonucudur. Gelişen ve güçlenen uluslararası dünya sosyalist sisteminin, ulusal kurtuluş hareketlerini ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin gittikçe artan gücü karşısında, dünya devrimci sürecinin etkisini azaltmayı amaçlamaktadır.

Bildirgenin 6. sayfasında 4. paragrafında «Eğitimde siyasal tercihler eğitimin felsefesinde ve yönteminde olamaz. Eğitimdeki siyasal tercihler eğitimin hedeflerinde olur» paragrafına yanıtımız şudur : Eğitimin felsefesi o toplumun üretim biçimi ile şekillenir. Yani emperyalist eğitimin özü idealist felsefe üzerinde biçim kazanır. İdealist felsefede diyalektik tarihi materyalist felsefenin aksı bir görüştür. İdealist felsefe doktriner tarihi materyalist felsefenin karşıtı bir görüştür. İdealist Buna paralel olarak bu felsefeden kaynaklanan eğitimde egemen güçlerin burjuvazinin eğitim sistemini oluşturur.

Tuncer KÜÇÜK: Günümüz Türkiye'si Amerika emperyalizminin ekonomisinden politikasına, kültüründen sanatına kadar damgasını vurduğu ve oligarşinin bizzat içinde yer aldığı bir ülkedir, (ki bu tesbitin doğruluğu bildirgenin 15-18 sayfaları arasında sıralanan örneklerde doğrulanıyor). 'Buradan hareketle diyoruz ki var olan eğitim sistemi, birey ve toplumun fiziksel ve düşünsel yeteneklerini, ancak emperyalist sömürü ve istismarın devamını mümkün kılan mevcut yapının varlığını korumaya yönelik olarak ve bu amaca bağlı ölçüde geliştirilmektedir. Yoksa bildirmede örtülü olarak işlenmeğe çalışılan;, gelişimi ve nitei değişimi mümkün kılacak bir sistem değildir.

Bildiği gibi devlet; bir sınıfın baskı aracıdır. Ve bu nedenle sömürücü sınıfların baskı aygıtı olan devlet, bir bilim dalı olarak kabul edilen ("bildirmede) de hukuku kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirecek ve kullanacaktır. Toplumların tarihsel gelişimi bu olayı doğrular. Sonuç olarak diyoruz ki, hukuk (ezenler löhine sosyal sınıflar ve kişiler arasındaki ilişkileri belirleyen bir üst yapı kurumu olarak ortaya çıkmaktadır.)

Bildirgenin 8 sayfasında bahsi geçenTevhid-i Tersisat kanununa değinmek istiyoruz. Herkesin bildiği gibi bu kanun çıktığı yıllar (1924) yıkılan Merkezi feodal Osmanlı İmparatorluğunun yerine onun kalıntıları devam ettirebilmek için feodallerle iyi ilişkiler kurmaya çalışıyordu. (Bu ikinci söylediğimiz, ilk T. C. Meclisi Mebusanını oluşturan milletvekilleri bakıldığında kolayca anlaşılabilir). Tevhidi Tedrisat kanunun özellikle 4. maddesi bu gelişimi yansıtmaktadır. Küçük burjuva diktatörlüğü bir yandan kendisi için feodal ideolojinin etkisinden sıyrılmış kadrolar geliştirebilmek için, yeni bir eğitim sistemi getirmeğe çabalarken diğer yandan ilahiyat fakültesi ve çeşitli din adamları yetiştiren okullar da kurma zorunluluğunda kalıyordu. Böylece hem yeni yeni oluşan kapitalist topluma bürokrat kadroların yetiştirilmesini temin ederken hem de dini eğitimi, tekeli altında kendi arzularının dışında bir gelişimi önleme caba-

sına giriyordu, biz şunu diyoruz : Atatürk dine karşı değildi (B.S.B.) çünkü oJamazdı feodalizme kıran kırana cenkleşebilecek bir gücü vardı ve de küçük burjuvazinin tarihsel misyonu buna musallattı.

Bundan sonraki dönemde (1950) sonrası küçük burjuvazi milli ekonomisi, emperyalist istismara cevap verecek şekilde değişikliğe uğramış emperyalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu oligarşinin payını milli ekonomisine dönmüştür. Küçük burjuva diktatörlüğü yerini oligarşik diktaya terk etmiş küçük burjuvazinin milli ideolojisi ve politikasına terk etmiştir.

Bu nedenle Tevhidi tarihsel konusunun etkisiz hale gelmesindeki temel neden içinde tefeci - 'bezirgan takımının en kodamanlarının da bulunmasının zorunluluğuydu. Bilindiği gibi Emperyalizmin girdiği ülkelerde en gerici hakim sınıf ve tabakalarla ittifak yapar.

Bildirge 6. sayfada «Felsefe ve yöntem bakımından eğitim ve öğretim uygulaması gelişmiş ülkelerde ne ise az gelişmiş yada gelişmekte olan ülkelerde odur. Daha doğrusu öyle olması gerekir» «olması gerekenle» «olan» çok farklı şeylerdir. İlki soyut, arzulanan bir şeyin ifadesi, ikincisi ise somut, gerçekten var olan bir şeyin ifadesidir. Bundan başka biz yöntem bakımından eğitim ve öğretim uygulamasının metropollerle, yeni sömürge ülkelerde farklı olduğu kanısındayız. Yine 6. sayfada bazı az gelişmiş ülkelerin çağdaş bir anlayışı benimsediği, bazılarında bu konuda çağdışı bir tutum içine girdiği söylenmektedir. Çağdaş anlayış nedir? Çağdışı olan nedir? Eğer kapitalist eğitim anlayışın çağdaş olduğu söylenmek isteniyorsa hemen belirtelim ki emperyalizm döneminde bu anlayış gericedir, bağnazdır. Devrimcilerin karşısında yer aldığı bir anlayıştır. Biz «devrimci eğitim» anlayışından bahsediyoruz ve devrimcilerin eğitim sorununa bu anlayışla yaklaşmalarını öneriyoruz. «Devrimci eğitim» anlayışı; devrim için eğitim demektir. Burjuvazinin eğitim anlayışını aşağıdan yukarıya parçalayan, yığınları edilgenlikten siyasi etkinliğe yönelten anlayıştır. Bildirge sayfa 14 de şöyle deniyor «Herhangi bir kucağa oturmanın şart olmadığını ve bağımsız yaşayabileceğimiz kendilerine anlatılmadı» Elbette anlatılamazdı. Emperyalist dönemde hem kapitalist yoldan kalkınmayı benimsemeyeceksin, hem de bağımsız kapitalizmin olacağına ikna edeceksin burjuvaziye. Bu mümkün değildir emperyalist dönemde özgür vatan sadece bilimsel sosyalizmin ışığında mümkündür. Özgür vatan sadece emperyalist istismar ve zoru yok etmekle, kapitalizmi parçalamak sağlanabilir.

Bu nedenle özgür vatan mücadelesinin stratejik hedefi anti - emperyalist, ariti - oligarşik devrimdir.

1950-1971 döneminde herşeye rağmen, oligarşi ile küçük burjuva-«küçük burjuvazinin sağ ve orta kanadını da kendi saflarına çekerek ordu zi arasında bir nispi denge ülkede süregelmektedir. Yani oligarşi bu dönemde devlete tam anlamıyla hakim değildir. Ancak 1971.de oligarşi ve bürokrasi içindeki Kemalistlerin gücüne büyük bir darbe indirmiştir. Bu sıralarda yasalaşan milli eğitim temel kanunu esasen gelişen devrimci güçler karşısında, örgütlü ve düzenli bir karşı devrim cephesi oluşturmaya yönelik gayretlerin 'bir parçasıdır. Emperyalizmin özellikle son 10 yıl içinde ortadoğu devrimci bölgesinde gelişmekte olan arstl - emperyalist hareketlere karşı her ülkenin özgül koşullarına göre yeni tedbirler almaktadır.

Üzerinde kapitalizmi geliştirmeye çalışılan Türkiye Cumhuriyetinin ilk yjHarı idi. O dönemde, küçük burjuvazi diktatörlüğü bir yandan bu doğrultuda feodalizmin ideolojik etkinliğini de kırmaya çalışırken, diğer yandan toplumsal bir denge oluşturabilecek ve bildirgede sayfa 27 de «Atatürkçü ilkeler» ileriye dönük çağdaş uygarlık doğrultusunda halkçı ve tam bağımsız bir devlet anlayışı içermektedir» denmekte, ve ilericiliği vurgulanmağa çalışılmaktadır. Soruyoruz 'bu nasıl ilericiliktir ki, bir başka halk üzerinde asimilasyon politikası uygulanmakta, nasıl ilericiliktir ki bir millete kendi dilinde eğitim yapma hakkını vermemekte ve diyoruzki Kemalizim sadece «Milliyetçilik tabanında bir anti emperyalist tavır almıştır.» ve «Atatürkçü ilkelerde» esasen bunun dışında oluşturulmuştur.

Son olarak bildirge eğitim yasaları ve işleyişlerini de tam olarak açıklamaktan çok uzaktır. Bundan da öte diyoruz ki : Eğitim yasaları ve işleyişlerinin Doğu halkı üzerindeki yıllardır sürdürülegelen gerici politikanın bir parçası olduğu konusunda hiç değinmemek, herhalde o halkın, varlığının gerçeğini inkar etmekten başka anlama gelmez.

Sait KARAKAYA : Değerli arkadaşlar, çok ayrıntılı bir rapor hazırlanmış, fakat ne yapılması gerektiği gözardı edilmiş gibi geldi bana. Şöyle, Milli eğitim temel yasası, 657 sayılı yasa, 1702 sayılı yasa, memuru munakemat yasası, 5442 sayılı il yönetimi yasası, öğretmenlerle ilgili diğer yasaların nasıl olması gerektiği hakkında sayın TÖB-DER avukatlarından bundan öte bir çalışma bekliyorduk. Bütün bu yasa değişikliklerini bu kurultayda hazırlayıp, bunun kamu oyuna aktarılmasının gerektiğinin inancındayım. Teşekkür ederim.

Mahmut ÖZÇİFT : Kurultay başladığından beri, zaman zaman herkesin üzerinde durduğu önemli bir konu var. Bildirgelerin sunulma ve tar-

tışılma sũrelerinin azlığı konusunda tũm delegeler arasında gũrũř birliği vardır. Bũyle olunca, tartışılan konulara yaklaşım da yũzeyssel olmaktadır. Bu bildirmede eğitim yasaları eğitim tarihiyle birlikte ele alınabilirdi, ve Kũleci, Feodal, Kapitalist ve Sosyalist Devletteki eğitim yasaları anılabilir ve kısa bir karşılaştırma yapılabilirdi. Bu eksikliğin zaman darlığı yũzũnden olduğunu kabul etmek istiyoruz. Ayrıca Tũrkiye'deki eğitim yasaları ve işleyişleri ¼zerinde de çok yũzeyssel olarak durulmuştur.

Bildirge'nin 8 ve 9. sayfalarındaki Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılışı ve işleyişi hakkındaki açıklamalara şunları eklemek istiyoruz :

1925 yılında çıkarılan bir kanunla «Tekke ve Zaviyeler» kapatıldı. Bu kapatma kararından amaçlanan; feodalizmin ¼st-yapı kurumlarının sũkũlũp atılması ve feodal anlayışın mahkum edilmesi değildi, tersine bũlũk pũrũk, dağınık bir durumda olan ve her din adamının veya şeyhin kendine gũre geliştirmeye çalıştığı bu anlayışı karakteri gereği tek bir elde ve devletin gũrevi olarak toplamaktı. Nitekim 1924'de ıkarılan «Tevhid-i Tedrisat Kanunu» gereğince açılan İmam - Hatip Okulları ve İlahiyat Fakũltesine, tekke ve zaviyelerin tek tek yerine getirdikleri gũrevlerin topluluğu yerine getirilmesi gũrevi yũklenmiřti. Anıak, feodal anlayışının maddi temelleri olarak, feodal ¼retim ilişkileri varlıklarını sũrdũrũrken; feodal anlayışı ortadan 'kaldırmak bir yana yeni biçimler içine sokmak da mũmkũn olamadı. Bu okullar hayatiyet kazanamadılar... İmam - Hatip Okulları 1932'de, İlahiyat Fakũltesi 1930'da ¼ęrenci bulamadıkları gerekesiy-le kapatıldılar...

«1935'lerde ¼ęrenci bulamadıkları için kapanan bu okulların 1950'lerde hayatiyet kazanmalarının ve sũratle yaygınlaştırılabilmelerinin birçok nedeni vardır. Ancak bunlardan en ¼nemlisi kapitalizmin gelişmesi ve dolayısıyla feodal ve yarı - feodal unsurların zayıflayarak özũlmeye yũnelmesidir. Bũylece din eğitimi de dahil herşeyi merkezileştirmek eğiliminde olan tekelci burjuvazi ve emperyalizm bu merkezileşmeyi sağlayacak gũce de erişmiştir.»

Bildirge'nin bir bũlũmũnde de «1965 genel seçimlerinden sonra, karşı devrimcilerin iktidar oldukları gũnlerde, devlet kurumlarınca sinsi bir mũcadele başladı...» (s. 20) ve «Emperyalizmin AP ile ortak hedefli bir politika uyguladığı doğrudur. Ve bu gerçek, gũzlerden uzak tutulmadan, Demirel politikası daha yakından izlenmeli ve daha ciddi değerlendirilmelidir...» (s. 22) denilmektedir. Biz, bu tesbitleri doğru bulmuyoruz.

Birinci tesbitten, 1905'lerden önce devrimciler iktidarda imiş gibi bir anlam çıkmaktadır. Devrimci ve karşı - devrimci terimlerinin anlamı açıktır. Egemen ittifak içindeki çeşitli kanatlar arasındaki mücadeleyi devrimle karşı - devrim arasındaki mücadele olarak göstermek son derece yanlış bir tesbittir.

İkinci tesbit olan ve emperyalizmin politikasını Demirel'in politikasıyla özdeş saymak da büyük bir yanılıdır. Sorun, emperyalizmin de içinde yer aldığı egemen ittifakın politikası sorunudur. Daha doğru bir değerlendirme ancak böyle yapılabilir.

Ulusal eğitim açısından Milli Eğitim Temel Kanununun değiştirilmesi zorunluluğu, görüşüne biz de katılıyor ve bu konuda en etkin mücadelenin yürütülmesini istiyoruz. Ancak, ulusal kültür konusunda şu eksikliğin giderilmesini zorunlu görüyoruz : «Her ulusal kültürde az gelişmiş bile olsa demokratik ve sosyalist bir kültürün unsurları mevcuttur... Fakat her ulusta bir de burjuva kültürü vardır. Hem de sadece unsurlar biçiminde değil, tersine egemen kültür olarak. Bu yüzden «ulusal kültür» kısaca ^oprak sahiplerinin, papazların ve burjuvazinin kültürüdür... Her ulusal kültürden sadece onun demokrat ve sosyalist unsurlarını alıyoruz.»

;

Ayrıca, eğitimle ilgili 657, 5442 sayılı yasalarla, Memurun Muhakemat kanunu ve 1222 sayılı kanun vb. hakkında bilgilerin yer almaması da bildirge için giderilmesi gereken bir eksiklik kanısındayız.

Şevket KÜÇÜK : Sayın Başkan ve Değerli Arkadaşlarım. Burada eğitim yasaları ve işleyişi konulu bildiride arkadaşımızın yaptığı konuşmaları biz olumlu görüyoruz. Fakat bunun yanında bazı eksiklikleri olması nedeniyle bizim de bu konuda bazı görüşlerimizin olduğunu belirtmek üzere şunları öneriyoruz. Eğitim alt-yapı özelliği gösteren bir üstyapı kurumudur. Ekonomik ve ideolojik işlevleri vardır. Toplumsal gelişme sürecinin her aşamasında eğitimin bu işlevleri, üretim biçimi ve üretim ilişkileri ve üretim teknolojisi tarafından düşünülmeli. Yani üretim araçlarını elinde bulunduran egemen güçler, diğer üstyapı kurumları için eğitim de kendi ekonomik ve siyasal çıkarlarını koruyan ve sürdüren bir doğrultuda biçimlendirilmiştir. Bu genel doğrunun bir diğerlerini de çok uluslu devletlerde, eğitimin biçimleşmesinde görülen bazı uygulamalara ilişkindir. Karşılıklı temellerine oturtulan gönüllü bir birliği oluşturan çok uluslu sosyalist ülkelerde, biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana bir eğitim düzeni sağlamıştır.

Doğal olarak eğitim yasalarının doğuşu ve işleyişi de bu anlayışa uygun bir düzenleme ile dile getirilir. Türkiye'de ise durum bunun tam tersidir. Gerek eğitim konusunda, gerek eğitim yasalarında, ezilen halkın ekonomik ve demokratik haklarına dayanan anlayış ağır basmaktadır.

Hasan Basri AYDIN : Arkadaşlar devrimci mücadelede fikirlerinden ve eserlerinden en çok yararlandığım sayın Halit OELJENİKe teşekkürlerimi bildirirken şu hususların da açıklanmasını isteyeceğim. Biliyoruz ki valiler 4442 sayılı kanuna göre öğretmenleri oradan oraya atabilmekte sürebilmektedir. Ancak Danıştay dairesinin 12.4.1976 tarihli, bir de 19.4.1976 tarihli iki tane kararı vardır. Bu kararda diyor ki : 657 sayılı kanunun 137 ve 145. maddelerinin karşısında, 4442 sayılı kanunun uygulama olanağı kalmamıştır diyor. Bu nedenle açılan davaları da iptal etmiştir. Bu konuda sayın Halit CELENK'in açıklık getirmesini arzu ediyorum. Saygılar sunarım.

Ramazan ADIGÜZEL : Arkadaşlar, bildirge olumlu olmakla birlikte, yine kaynağını değişik şekilde almaktadır. Bizce göre bazı eksiklikler vardır. Türk burjuvazisi kurtuluş yılları döneminde sömürgeci emperyalist saldırganlara karşı anti-emperyalist bir nitelik taşıyordu. Bu tavrı ile bir karakterdeydi. Tarihin belli aşamalarında işçi sınıfını, yoksul köylüyü peşinden sürükleyen burjuvazi, kurtuluştan sonra bu ilerici özünü kaybederek ülkedeki işçi ve köylülerin üretimlerine sahip çıkmak için önce anti - emperyalist olan yönünü tamamen kaybederek, hem 'kendi ulusunun emekçilerini boyunduruğu altında tutmak, hem de... İşte ekonomik yasalar bu yapının şekillenmesinden öteye bir şey değildir. Bildirge sahibinin sayfa 27 de abartarak, ırkçı, söven, asimilasyoncu eğitimi, ilerici, devrimci göstermesi bizce yutturmacadır.

Tarihin her döneminde, anti-emperyalist olan burjuvazi, kurtuluştan sonra hem mazlum ulusları sömürge statüsünde koymuş, hemde kendi işçi sınıfını sömürmek zorunda kalmıştır. Bu yüzdendir ki, yine eğitim, o dönemden bugüne kadar ırkçı ve asimilasyoncu karakterinden hiçbir şey kaybetmemiştir, halen de devam etmektedir.

Necmettin KUZU : Özellikle bu konuda uzman olan iki kişinin hazırlamış oldukları bu bildiriden ben yeterince faydalanabildiğimizi söyleyemeyeceğim. Şöyle; bir kere bildirinin başlığı ile içeriği arasında bir bağıntı yok. Bildirinin içeriğinde daha çok Türk eğitim sistemini belirleyen yasaların çerçeveleri çizilip bunların nedenleri ve sonuçları belirtilip eleştiri ve Öneriler getireceği yerde tutulmuş Türkiye'nin 1920'lerden başlayan

ve günümüze kadar gelen siyasal, ekonomik ve sosyal görünümünün bir çizimi yapılmış. Bu çizim yapılırken de belli bir siyasal, Türkiye'de var olan siyasa] çizginin ötesinde fazlaca kalınmış. Belki arkadaşlar, burda bildiriye yalnızca dinlediklerinden çizgilerini çekmediler.

Oysa bildiri sonunda yazılı olarak belirli dokümanlara geçerse, hem TÖB-DER açısından, hem de devrimci eğitim kurultayı açısından büyük tartışmalar getireceğini sanıyorum, konu uzun olduğundan ben yalnız başlıklara değinip, kısa istiyorum. Örneğin bazı tanımlamalar var: Tam bağımsız Türkiye, emperyalizm tarafından beslenen işbirlikçi burjuvazi, 12 Martın değerlendirilmesi, Te'hvidi Tedrisat Kanunu'nun değerlendirilmesi, köy enstitülerini değerlendirilmesi, 12 Mart döneminin değerlendirilmesi gibi birtakım değerlendirmeler var W, bunlar gerçekten kurultayımız açısından sakıncalı tartışmalara neden olabilecek, ben bildirinin yeniden bu bakımdan gözden geçirilmesini istiyorum teşekkür ederim.

Metin ERDEMİR : Değerli arkadaşlar, Halit ÇELENK ve Hamdi KONUR tarafından hazırlanan «Eğitim yasaları ve işleyişi» adlı broşürde gerçekten demokratik eğitim kurultayında tartışılacak bir muhtevada olmadığı kanısındayım ben, şöyleki. Oysa bildirinin başında kendileri bunu vurgulamaktadır. 1923'de temeli atılan kapitalist yolla, temeli atılan ekonomik sistemin, seçilmiştir, deniyor, bu çelişkidir.

Köy enstitüleri, gerçekten burjuvazi tarafından kurulmuş kurumlardır. Ancak bu kurumlar daha sonra burjuvazi aleyhine ters tepen silahlar durumuna gelmişlerdir. Bu durumda burjuvazi bunları kapatmak zorunda kalmıştır. Ancak bu burjuvazi köy enstitülerini kurarken, eğitim üretim içindir sloganını atmıştır, ilkesini atmıştır, biz biliyoruz ki kapitalist ülkelerde eğitim üretim içindir ilkesi olamaz, bu ilke ancak sosyalist ülkelerde olabilir. Bunun da amacı, burjuvazinin gerçekten köy çocuklarının emekçi halk çocuklarının kendi sınıfsal içerikliğinden ayırdetmek için bir çabalarıdır. Saygılar.

Nedim ŞAHİNOĞLU : Yüce Kurultayı saygı ile selâmlıyorum. Değerli sunucu ağabeyimize önce teşekkür ederim. Ancak burada kaç gündün *beri* bildiriler sunulurken, kendimce gözlemlediğim bir sorunu açıklamak istiyorum. Bugün içinde bulunduğumuz ülkedeki düzen, emperyalist - kapitalist düzen olarak niteleniyor bilimsel olarak. Biz bu düzeni bir şema ile simgelemek istersek; bir çeşme var, 'bu çeşmenin başını yabancı tekeller, yer'i işbirlikçileri ve feodal mütgaliibe kalıntıları birlikte tuttuğu bir düzen. Çeşmenin duvarlarını emekçiler ördüler, suyunu

emekçiler akıttılar, fakat çeşmenin iki musluğu var, biri çeşmenin tabanında emekçiler için bu biri tabanında sömürenler için. Emperyalistler ve onların yerli ortakları işbirlikçileri için.

Yasalar ise bu düzenin savunan çeşmenin çevresindeki duvarlardır. O duvarlar, eğitimde de eğitim yasalarında da söz konusudur... eder, fakat bu duvarlardan nasıl kurtulunacağını, şu duvarların yerine nelerin konulmasını gerektiğini, yani emekçilerin de çeşmeden su alabilmeleri için, çeşme başını ele geçirebilmeleri için, çeşmedeki ikili musluğu ortadan kaldırıp, tek musluktan tüm çalışanların tüm emekçilerin su alabilmesi için eğitim yasalarında ne gibi değişiklikler yapılması konusunda somut bir açıklama getirmiyor.

Bunu, yalnız bu konuda değil, bütün bildirilerde somut yasa önerileri haline getirilmesini uygun görüyorum. Bu önerimiz uygun görülürse, kabul edilirse, bu konuda tüm emekçilerin mücadelesine ışık tutacak yasa tasarıları biçiminde hazırlanır, kitlelere sunulursa, daha yararlı olacağı görüşündeyiz. Saygılar sunarım.

M. Şevket SANCI : Eğitim altyapı özelliği gösteren bir üst-yapı kurumudur. Ekonomik ve ideolojik işlevleri vardır. Toplumsal gelişme sürecinin her aşamasında eğitimin bu işlevleri üretim biçimi, üretim ilişkileri ve üretim teknolojisi tarafından biçimlenir. Yani üretim araçlarını elinde bulunduran egemen güçler, diğer üst - yapı kurumlarını olduğu gibi eğitimi de kendi ekonomik ve siyasal çıkarlarını koruyan ve sürdüren bir doğrultuda biçimlendirirler. Bu genel doğrunun bir diğer yanı da, çok uluslu devletlerde eğitimin biçimlenmesinde görülen bazı uygulamalara ilişkindir.

Karşılıklı rıza temeline oturtulan, gönüllü bir birliği oluşturan çok uluslu sosyalist ülkelerde biçimde ulusal, özde emekçi halktan yana bir eğitim düzeni sağlanmıştır. Doğal olarak, eğitim yasalarının oluşumu ve işleyişi de bu anlayışa uygun bir düzenlemeyi dile getirirler.

Bildirgede, eğitimi düzenleyen yasaların (Türkiye'de) bu özelliğine değinilmemiş olmasını önemle bir eksiklik olarak görmekteyiz. Bildirgeyi hazırlayanların kişiliklerine ve dünya görüşlerine bakıldığı zaman, bu çok önemli eksiklik daha bir önem taşımaktadır.

Önerimiz; bildirge hazırlayıcılarının ve demokratik eğitim kurultayının Türkiye'de yürürlükte bulunan, ırkçı - söven ve asimilasyoncu bir

ideolojiye uygun olarak sistematize edilen eğitim yasalarına ve uygulamalara karşı çıkmaları; eğitimin demokratikleştirilmesi mücadelesinin önündeki bu engellerin de kaldırılmasına çalışmalarını temel görev saymaktayız. Bildirge hazırlayıcılarının da bu eksikliği gidermeğe çalışacakları kanısındayız.

SUNUCUNUN ELEŞTİRİLERE VERDİĞİ YANITLAR

Hamdi KONUR : Sayın arkadaşlar, çok değerli eleştirilerle karşı karşıyayız. Ben bu eleştirileri üç grupta topladım. 'Birisi eğitim felsefesi, ikinoisi asimilasyon sorunu, 3. sù eğitim uygulamasındaki farklılıklar. Eleştirilerimin genel olarak komisyondaki içeriği bu üç noktada toplanıyor. Bildirgemi esasen özü itibariyle, çeşitli yönleri itibariyle sundum, ve ayrıntılarındaki intizam, birlik, tutarlılık, tartışmalardan sonra ortaya çıkar ve esas olarak da bu kollektif faaliyeti, kollektif çalışmayı getirebilir. Biz bir tasarı getirdik, bildirge tasarısı. Bunda, yani tasarıdaki yenilik, eğitim felsefesinin dayanaklarında. Divoruz ki, eğitim toplumların ileriye dönük gelişmelerindeki faktörler, onun itici güçleri ne ise, bir ülkede eğitimin konusunda o gelişme planı içinde yani konuların ders planı içinde, paralel bir yörüngeye oturtulmalıdır.

Türkiye'de eğitim başlangıcından itibaren bir süre, kurtuluş savaşının heyecanı içinde gerçekten ulusal, arkadaşlarım bu ulusal deyiminden sıkılmasınlar, emperyalizme karşı verilen bir savaşta ulusal deyimimiz çok geçer, ulusal sözcüğünü kullanmak böyle gelişti güzel değerlendirmelerle ortadan kaldırmak gibi birtakım şeyler sanıyorum bunlar... olmaz, nasıl geldiyse, yani kapitalist düzen gelmeden evvel, ulusçuluk gerçeği ve buna paralel olarak onun sağlamlığı nasıl geldi ise, kapitalizmle beraber öylece gider. Halen gitmediğine göre biz bu sözeüğü kullanmakta devam edebiliriz, emperyalizme karşı verilen bir savaşla karşı karşıyayız.

Bu, sosyal gelişmeyi dinamize eden sistem yörüngesinde gelişir... Eğitim konusu eğitim felsefesinin çıkarı, çıkış noktası budur. İlk insanlardan tutun, ta bugüne gelinceye kadar istesek te, istemesek te biz, bunun dışına toplumların çıktığını görmedik. Yalnız çağ dışına çıkmıştır. Bunu şöyle açıklıyorum : Eğitim ekonomik, siyasal ve kültürel bileşimiyle, sosyal bileşiminin içsel dinamizme paralel ve onunla içice diyalektik bir... (anlaşılmadı)

Sosyal gelişmeyi bilim haline getirmek. Konuşurken sosyal gelişmenin, üretici güçler gelişimi bileşimi içerisinde ve ona paralel olarak olduğu, devrimlerin onun paraleliyle, onun itici gücüyle meydana geldiğini, biz hep söyleriz de uygulamaya gelindiğinde mutlaka sistematüğinden kendimizi kurtaramayız. Altyapı - üstyapı, sayın arkadaşlarım bu altyapı üstyapı şematizmin birbirinden ayrılmayan bir ünitenin oluşumudur. Biz bunu şematize edemeyiz. Altyapı şunu oluşturur, üstyapı da, bunu şunu

yapar şeklinde bir ayırım yapamayız. Her düzenin içerisinde olduğu gibi, çelişik ve çelişkiden gelen dengeleme üniteleri, yine o ünitenin içerisinde vardır.

Şu şematizm bizi yanıltmıyor: Meseleyi şematizme aktarınca, şematizm mekanik mantığı da beraberinde getirir. Bu mekanik mantık, bizi kendi meselelerimize, kendi sorunlarımıza ve konumuza yabancılaşmaya götürüyor. Falan yerde böyle denmiş, falan memlekette böyle yapılmış, falan yerde şöyle olmuş diye söylenir. Bu bakımdan bir eğitim konusunu tartışırken, üretici güçlerin içsel dinamizmi oluşturduğunu ve bu içsel dinamizme paralel bir yörüngede eğitim konularının oturtulması ve orada mütalaa edilmesi, onun dışında yapılamıyacağı şeklini ortaya ortaya koydu.

Onun dışında alındığı takdirde çağ dışılığa kaçılır. Ve çağ dışılık bizim ülkemizde görüldüğü gibidir. Ama burada şu var, Türkiye'de ekonominin, yani sosyal yapının gelişmesindeki işlev, içsel dinamizm, yani gelişmeyi yöneten dinamik güçleri Türkiye'nin dışında alınmıştır. Amerikanın açık pazarı haline getirilmiştir, emperyalizmin, açık pazarı haline getirilmiştir. Dinamik güçler Türkiye'nin dışındadır. Ve buraya yansıyan ekonomik yapı, açık pazar ve tüketime dayalı bir yapıdır. Bunun eğitim anlayışı açık pazara ve tüketim ekonomisine paralel düşer ve onunla uyumludur.

Uyumlu olması için emperyalizm Türkiye'de ağlarını örmüştür, ve bunun konularını da ağ ördüğü konuları... raporuyla, habercisi olarak vermesi gerek, ikili anlaşmalardaki eğitim komisyonunu, Türkiye'deki eğitim konularını organize etmekteki tarihi yükümlülüğü, kendi açısından tarihi sorumluluk veyahut zahirî fonksiyonu yönetilmek istenmiştir. Türkiye'de eğitim bu yörüngeye oturtulmuştur ve sonunda da bu yörüngede olduğu için,bugünkü duruma düşürülmüştür eğitim konusu. Bizim sorumuz, eğitim felsefesindeki sorumuz bu idi ve bu bizce bir tutarlılıkta, ta başından sonuna kaadr öyle gelmiştir.

Arkadaşlar çok yerinde isabetli değinmeler yapmışlardır, bilhassa yazılı olarak verdiği raporu biz bekleyeceğiz. Bir asimilasyon meselesi vardır. Bunda arkadaşlardan ayrı bir tarafımız yok. Yalnız şöyle bir bütüleştirici tarafımız var, Benim köyümdeki geri kalmışlık ne ise, oradaki geri kalmışlık benim köyümden pek farklı değil. Yalnız birşey var, o görmezlikten gelinemez.

Bölgesel zekâ, toplumu, dimağ toplumunu, bölgesel maddi varlıkları işlemez hale getirmek ve yoğun şekilde o bölgeyi işlemez duruma getir-

mek, büyük bir yanılgıdır ve doğunun başına getirilen budur. İşlemez hale getirilmiştir. Öyle 'bir durum olsaydı, burjuvazi kendisini istismar ettirmezdi. Türkiyenin zaten başına gelenler de böyle bir burjuvazi yaratma endişesinden doğmaktadır. Ben arkadaşlarımın bu ulusal konularda ve bölge konularına değerlendirmedeki tutumlarına katılmıyorum.

Yalnız şurada haklı oluyorlar onlar : 'Bir bölgeyi kendi kültürüyle, kendi beyniyle, kendi hammadde kaynaklarıyla atıl durumda bırakmak, Türkiye sınırları içerisindeki kuvvetlerin, güçlerin gelişme yeteneklerinin dumura uğratılması, layıkıyla işletilmemesi gibi bir sorunla karşı karşıya gelmiş olduğumuzu vurgulayabilirim. Meseleyi bu açıdan aldığımız zaman, bir gereksiz tartışmadan sanıyorum bugün için hi çbir fayda yoktur. Bu gibi meseleler, dünya ölçüsünde ve sınırları içerisinde, gerek emperyalist dünyada, gerek sosyalist dünyada zaten çözümlenmiştir. Elbette biz de kendi meselemizi, bu sorunlar içerisinde çözmeye ve kendi ülkemizin sentezleri içinde çözmeye meobur kalacağız.

Birtakım sloganın mücadele ilkesine uygun düşeceği inancında değilim. Eğitimin uygulamasında farklılık; yani eğitim sistemi ekonomik, sosyal yapının biçimidir ve iç yapıyı oluşturur. Bu bakımdan eğitimin uygulamasıyla amaçları bir farklılık göstermez. Sayın arkadaşlar gerçekten bu konunun ayrıntılarına girdiğimiz zaman aramızda pek de büyük fark olmayacak. Fakat görüyorsunuz, okunurken de yazılırken de aynı kanaatteydik. Burada farklı sorulara cevap verirken de vaktimiz bir türlü elvermiyor. Bu daha ziyade arkadaşlarımızın organizasyonda bir eksiklik veya bize getirdikleri konularla ayırdıkları zaman içerisinde, zaman ölçüsünde bir eksiklikten gelen, bir zaman ayırımından gelen bir tutum oluyor.

Eğitimin uygulamasında farklılık yok, Kapitalist ekonomi, kapitalist dünya görüşüyle beraber, idealist felsefeye dayanır, üstyapı itibariyle. Ama, kapitalist ekonomi, kapitalist sosyal yapı kendi teknolojisine, kendi üretiminde, kendi ekonomisinde sürekli olarak ileri gitmiştir. Kendi ideolojisini sürekli olarak bu ilerlemeye paralel bir bilgiye aktarmıştır. Fakat az gelişmiş ülkelerde bu böyle değildir. Az gelişmiş ülkelerde bu böyle olmamıştır. O da kendi içerisinde kendi eğitim yapısına paralel bir eğitim izlemiştir.

MeseJa buna örnek olarak köy enstitülerini verebiliriz. Üretici güçler ne kadar güçlü olursa olsun, üretim felsefesi ne kadar idealist olursa olsun kendi ülkesindeki gerçek yapıyla senteze ulaştığı anda, gerek eğitimde, gerek dünya görüşünde gerek güncel konularında olumlu bir tavra qirebiliyor ve girmiştir de. Biz şöyle özetleyebiliriz konumuzu : Eğitim fel-

sefesinde üretici güçlere paralel bir eğitim uygulaması söz konusudur. Türkiyede sosyal gelişmeyi dinamize eden içsel dinamizm, kökü dışarda olduğu için Türkiyeye yansıyan tüketici ve açık pazar ekonomisinin eğitimi zorla formüle edilmek istenmektedir ve bunun 'belgeleri vardır.

Bu yanlıştır, bunu yerine getirmek isteyen arkadaşlar soruyorlar, haklı soruyorlar. Bunu yerine getirmeleri lazımdı. Ulusal eğitim dendiği zaman ne lazımdı, bunlara seminer çalışmalarında veyahut bildirgeyi genişleterek değineceğiz. Asimilasyon sorunu dediğim gibi vakitsiz bir heyecandan gelen, ihtiyaçtan gelen, vakitsiz olarak ortaya konan bir konudur. Bu konu sosyal mücadelenin kendi sınırları içerisinde tutulmak zorundadır. Uygulamadaki farklılık elbette üstyapıdır, şunu biçimlendirir, bunu biçimlendirir şeklinde değil. Eğitimin içsel dinamizmini oluşturan insan emeği, bir üstyapı olarak değerlendirilememiştir.

insan emeği bir üstyapı olarak değerlendirilemez, tam tersine sosyal gelişmenin en önemli dinamik faktörüdür. Bu bakımdan ancak kültürel eğitim konusunda bir üstyapı meselesi söz konusudur, o da yer olmadığı için getirilememiştir, açılmamıştır. Şimdi ben hem özür dileyeceğim, hem yeterince tatmin edici cevapları bu arada sıkıştıramadım, bunun mazaretini başkalarına yüklemekten ziyade kendimizde aramakla beraber tek taraflı bir mesele olarak değerlendirilmesini isteyeceğiz. Sorun bundan ibaret, saygıyla selâmlarım.

EĞİTİM YASALARI VE İŞLEYİŞİ BİLDİRGESİ
KOMİSYON RAPORU

Komisyonumuz bildirme ile ilgili verilen eleştiri ve önerileri gözönünde bulundurarak gerekli değişikliği yapmıştır.

Bildirme de, «Eğitim yasalarının öz ve işleyiş yönünden ırkçılığı, şovenizmi ve faşist ideolojiyi yaygınlaştırmayı amaçlayan niteliğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Eğitim Yasaları, kitlelere ırkçılığı, şovenizmi ve faşist ideolojiyi şırın-çerikli önerilerin hazırlanması konusunda verilen önerge komisyonumuzca incelenerek şu sonuca varılmıştır.

Eğitim yasalarının tek tek incelenerek eleştirilmesini ve demokratik yasa tasarılarının hazırlamak zaman açısından mümkün değildir. Bu görev verilen bir önergeyle; Kurultay tarafından Merkez Yürütme Kuruluna verilmiştir. Bizce, bu konuda izlenen yol doğrudur. Ayrıca komisyon olarak bu konunun Merkez Yürütme Kurulu tarafından ivedilikle ele alınarak çözümlenmesi dileğimizdir. Saygılarımızla.

Cevat Gezgin
(İmza)

Hamdi Konur
(İmza)

Halit Çelenek
(İmza)

Fevzi Ceylan
(İmza)

Bayram Ayaz
(İmza)

BİLDİRGEYE KARŞI OY YAZIMIZ

Eğitim yasalarının istenen düzeyde incelemek ve demokratik içerikli ga edici biçimde düzenlenmiştir. Bu durum, hemen hemen her yasada şu ya da bu biçimde görülür. Eğitim Yasalarının özü ve işleyiş yönünden diğer önemli bir özelliği de asimilasyonu sağlayıcı ve düzenleyici karakteridir.

Türkiye'de yabancı dillerde eğitim - öğretim okullar (emperyalist amaçlı Nötr-Dam, Fransız, Alman - Amerikan vb. kolejler) bulunurken ve eğitim yasaları bu okullar için engel olmadığı halde, Doğu halkının demokratik eğitim hakkı elinden alınmıştır.

Eğitim yasaları incelendiğinde bu durum görülecektir.

Örneğin : «Milli Eğitim Temel Konunu» nun 11. maddesinde Şöyle der: «Milli Őuur ve lkler etrafında toplaan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip Őerefli bir yesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen...»

Bu madde öz olarak Türkiye'de, yaşayan ve fakat Türk olmayanların varlığını inkardır.

Fevzi Ceylan
(İmza)

Cevat Gezgin
(İmza)

Bayram Ayaz
(İmza)

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN SORUNLARI (PANEL)

Nadir SELVİ
Yusuf ŞAHİNER

GİRİŞ

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin sorunları, kuşkusuz tüm eğitim emekçilerinin sorunlarından ayrı düşünülemez. Özellikle Milli Eğitimle ilgili anti - demokratik yasa ve yönetmeliklere ve gerici siyasal iktidarlara boy hedefi olmak ile ekonomik bakımdan yetersiz yaşam koşulları içinde bulunmaları bakımından tüm eğitim emekçilerinin sorunları ortaktır. Ancak köy ya da kırsal toplumların kent toplumlarından farklı yapıda olmalarından ötürü bu farklı kesimlerde çalışan eğitim emekçilerinin farklı sorunlarla karşı karşıya olmaları da kaçınılmazdır. Ancak bu kaçınılmazlığı belirtirken köy eğitim emekçilerinin sorunlarının genelde yurdumuzun sorunlarından, özelde ise köy sorunlarından kaynaklandığı gerçeğini de hiç bir zaman gözardı edemeyiz. Bu genel bakış ve yaklaşımdan hareketle sorunlar ortaya konulmaya ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılacaktır.

Biz; yaşamımızla, gözlemlerimizle, çeşitli yayınlardan öğrendiklerimizle biliyoruz ki, köy eğitim emekçileri sağlık, ulaşım, kültür, konut, can güvenliği gibi konularda ciddi ve ağır sorunlarla karşı karşıyadır. Gerici siyasi iktidarların köyü, işlerine gelmeyen öğretmenlerin «sürgün mahalli» olarak görmeleri yukarıdaki yargımızın somut bir kanıtıdır. Siyasi iktidarların bu olgudaki beklentileri de açıktır: Birtakım toplumsal olgulardan yararlanabilen öğretmenleri «köye sürmekle» öğretmeni her bakımdan baskı altında tutmak, öğretmen hareketinden koparmak, sürekli güvensiz bir ortamda bulundurmak suretiyle yıldırım vb. dir.

Yine bu arada öncelikle vurgulanması gereken bir konu da, köydeki geleneksel ilişkilerin giderek hızlanan bir çözülme süreci içinde olduğudur. Bu durum; Türkiye’de dışa bağımlı olarak gelişmekte olan çarpık kapitalizmin köy toplumlarına yansımalarının bir sonucudur. Çok doğaldır ki, böylesi bir yapısal gelişme içindeki köyü, hâlâ yoğurdu, sütü, peyniri, yumurtasıyla ucuz yaşama yeri olarak değerlendirmemek gerekiyor. Köyde çalışan eğitim emekçileri sanıldığı gibi çoğu yiyeceğini, yakacağını parasız alan, «ekmek elden su gölden» hesabı yaşamıyor artık. Hatta birçok tüketim gereksinimlerini kentten sağlamak zorunda kaldıkları için

tüketim maddelerini kentte yaşayanlara göre daha pahalıya mal etmektedirler. Bu tüketim maddelerinin sağlanmasındaki güçlükler de ayrı bir konu.

Türkiye'de köylülük sorununa ve bu sorundan kaynaklanan yerleşim, ulaşım, sağlık, beslenme, eğitim - kültür gibi diğer toplumsal hizmetlere ilişkin sorunlara çözüm getirilmedikçe, bu kırsal yapıyla çevrili köyde çalışan eğitim emekçilerinin sorunlarına temelden çözüm bulabilmek olası değildir. Ancak yine de sorunları açmanın, bu sorunlara günümüz gerçeklerine uygun ileri bazı çözümler getirmenin yararına da kesinlikle inanıyoruz. Köyde çalışan eğitim emekçilerinin yaşamlarının iyileştirilmesi yeni ekonomik demokratik hakların elde edilmesi, varolan hakların geliştirilmesi görevi elbetteki kırsal alandaki sorunların temelden çözümüne kadar ertelenemez.

Türkiye toplumu içinde köy toplumları ya da kırsal toplumların oldukça farklı bir yapıda olduklarını aşağıdaki bulgulardan anlamaktayız. Bu farklılığın ortaya çıkardığı sorunlar, bu sorunların ulaştığı boyutlar da kent toplumlarının sorunlarından oldukça farklıdır. Bu nedenle köyde çalışan eğitim emekçilerinin sorunlarını ayrı bir panel konusu olarak ele alıp tartışmayı uygun bulduk.

KÖY TOPLUMLARININ YAPISAL ÖZELLİKLERİ

Tanım,

«İşbölümünün gelişmediği, ekonomisi temelde tarıma dayanan, geniş aile türünün ve yüzyüze ilişkilerin' var olduğu, bu açılardan kentsel topluluklardan ayrılan topluluklardır» (Geray Cevat) Tanımdan da anlaşıldığı gibi köy toplumlarının farklı yapısal nitelikler gösterdiği açıktır. Bu yapının temel bileşenleri aşağıdaki biçimde ortaya konulabilir.

Nüfus

1975 yılında yapılan genel nüfus sayımına göre Türkiye nüfusunun yaklaşık % 60'ının köylerde yaşadığı saptanmıştır. Bu nüfusun beslenme ve sağlık bakımından ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğunu istatistik verilerden ve bu konuda yapılan çalışmalardan anlamaktayız.

1965 yılında Akçadağ'ın Hançerli Köyünde yapılan bir saha çalışmasında, doğurganlığın ve ölüm oranlarının (doğan yüz çocuktan 49'unun

ilkokul çağına gelmeden öldüğü saptanmıştır) oldukça yüksek, nüfusun genç (ortalama yaş 47) olduğu, temel beslenmenin tahılla yapıldığı, beş kişilik bir ailenin yılda 120 teneke tahıllı bulgur ve un olarak tükettiği; (kişi başına 360 kilogram, Türkiye ortalaması : 268 kilogram) et ile ilgili gereksinmelerinin çeşitli nedenlerle ölen hayvanların eti, düğün ve ölüm törenlerinde kesilen hayvanların etiyle yapılan pilavla sınırlı kaldığı, yıllık yumurta tüketiminin kişi başına bir yumurtadan az olduğu saptanmıştır, . . .

1 —• 1965 yılında Akçadağ ilköğretmen okulunda yaz çalışmalarında Hançerli Köyü inceleme alanı olarak seçilmişti. Bir grup öğrenciyle adı geçen köye gidilerek bir haftalık sürekli bir çalışma sonunda yukarıdaki bulgular elde edilmiştir.

Bu bulgular diğer istatistik verilerle de desteklenmektedir. O bakımdan tüm köylere genelleşmesinin fazla bir sakınca doğurmayacağı kanısındayız.

Demografik bakımdan köydeki nüfusun oldukça hızlı bir şekilde kentlere göçtüğü de kayda değer bir olgudur.

Ekonomi

Bu konuda yapıyı belirleyici veriler toprağın mülkiyeti, toprağın işlenmesine ilişkin teknikler, düzeni, gelir dağılımı olarak ortaya konulabilir.

Türkiye köylerinde geniş ölçüde tarıma dayalı bir ekonomik yapı egemendir. Tarım dışı etkinliklerle yaşamını sürdürenler bu yapıyı etkileyecek boyutlarda değildir. Genel olarak da etkin nüfusun % 64,2'si tarımla uğraşmaktadır.

Köyün ve köylünün yapısal özelliklerini belirlerken, toprak - insan ilişkilerine özellikle dikkat etmek gerekir. 1932 yıllarında Erzincan Valisi Ali Kemal beyin anlattığı toprak ilişkileri, bugün için de tüm ciddiyetini ve önemini korumaktadır.

«İptida kuvvet ile etrafındakilere tahakküm eden reis, yaşanan muhitteki araziye hemen kamilen kendi uhdesine geçirmiştir. Araziyi akraba ve tallükatına işletir. Aşiret etrafından araziye muhtaç olanlar, ziraatla geçinmek isteyenler, ya aşiret muhitinden uzaklaşmada yahut arazisin-

den bir miktarını istiscar için reise müracaata mecbur olmuşlardır. Arzinin ekilebilecek kısımları, hemen umumiyetle beylerin, ağaların, aşiret reislerinin eline geçmiş olduğu için, halk ekseriyetle ne bir eve ne de bir parça toprağa maliktir. Ağanın, beyin, aşiret reisinin mezra denilen arazisinde birer in tarzında yaptırmış olduğu kulübeye maraba namıyla sığınır. Bütün mülkü altına serdiği bir çul, kırık bir testi, birkaç odun parçasıdır. Kursağına yufkadan ve katıktan başka bir şey girmez. Üstü başı lime limedir. Çıplak, aç ve haristir... Urfa'da ve Urfa'ya komşu vilayetlerde köyler heyeti umumiyesiyle eşraf ve ağniyanın batapu malıdır. Eşrafta en fakirinin üç - dört köyü vardır, otuz - kırk köye sahip ve köyün bütün varidatını toplayan ağniyan mevcuttur. Köylü, emeğinin semeresinden ancak yaşamasını pek noksan olarak temin eden bir kısmını alır. Mütebaki kısmı mal sahibi olan eşraf ve ağniyaya aittir.» (Hüsrev, 1932 s. 176 1977).

Yukarıdaki alıntıda da Görüldüğü gibi, toprağın dağılımı bugün için de adaletsizdir. Çizelge 1'de tarımla uğraşan toplam ailelerin yaklaşık % 32'sinin topraksız olduğu görülmektedir. Ayrıca Mardin (% 48), Diyarbakır (% 46,8), Siirt (% 42), Urfa (% 53), Çankırı (% 35,6), Erzincan (% 38,2) gibi illerde bu oran daha da yüksektir. (Aksoy, 1969)

Çizelge 1
Tarım Topraklarının Ailelere Dağılımı

Genel Aile Adedi	Çiftçi Ailesi Adedi	Toprağı Olmayan Aileler		
		Ortakçı	Kiracı	Tarım İşçisi
2452034	2391574	61494	8141	679939
			Toplam	(%)
			745574	31,8

Köy Envanter Etütleri, Köy İşleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 1963-67 43 ile ait 29 numaralı tablolardaki rakamların toplamı.

Kaldı" -ki, topraklı olarak gözüken ailelerin, sahip oldukları toprak bakımından aralarında uçurum ölçülerine varacak farklılıklar vardır. DİE'nin 1970 yılında yaptığı tarım sayımının sonucuna göre, toprak sahibi köylülerin en az topraklı 1/5'i tüm tarımsal toprakların % 2'sine sahipken, en çok topraklı 1/5 ise, tüm tarımsal toprakların % 62,5'ine sahiptir. Yine ülkemizde köyde oturmadıkları halde tarımsal toprak sahibi olanlar da azımsanmayacak ölçülerdedir. Bunların tarımla uğraşanlara oranı % 7,3 olduğu halde, tarım topraklarının % 20,9'unu ellerinde bulundurmaktadırlar, 75,0 kadar köyün tümü, kişilerin ve ailelerin mülkiyetindedir.

Tarımda ana üretim aracı olan toprağın adaletsiz bir biçimde dağılımı; ekonomik ilişkilerin de adaletsiz ve emeğin sömürüsüne dayandığı bir yapı oluşturmaktadır. Topraksız ve az topraklı aileler, yeterinden fazla toprağa sahip olanların sömürüsüne açıktır. Ayrıca tarımsal toprakların büyüklük ve mülkiyet açısından dengesiz dağılışı tarımsal verimin düşük olmasının temel nedenlerinden birisidir. Çünkü uzmanlara göre, bir çiftçi ailesinin yıl boyunca uğraşacağı optimal toprak genişliği en azından 50 dönümdür. Oysa Türkiye'de toprağı olan çiftçi ailelerinin % 75,2'si, 50 dönümden daha küçük işletmelerde geçimini sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu durum hem emeğin israfına hem de tarım kesimindeki gizli işsizliğe yol açmaktadır.

Dengesiz ve adaletsiz toprak dağılımı, köy kalkınması çalışmalarını engelleyen en önemli etkenlerden biridir. Ürünün, verimin ve gelirin artırılmasına yönelik yeni yöntem ve tekniklerle, toprağın iyileştirilmesine yönelik teknikleri, topraksız ve az topraklı köylülere benimsetmek güçtür. Yine topraksız ve az topraklı köylüler devlet - köylü işbirliği ile gerçekleştirilebilecek toplum kalkınması çalışmalarına, çok topraklı köylülerin daha çok yararlanacağı endişesi ile gönüllü olarak katılmamaktadırlar.

Köylerde geniş ölçüde ilkel tekniklerle tarımın yapıldığı gözlenmektedir. Kendi içinde birtakım gelişmeler görülüyorsa da uluslararası karşılaştırmalarda bu gelişmelerin yetersiz olduğunu görmekteyiz. Bu yetersizlik verimin düşüklüğüne ve köylülerin yoksullaşmasına yol açmaktadır. Çizelge 2'deki bulgular Türkiye'nin ektansif bir tarımsaj yapıda olduğunun somut göstergeleridir.

Çizelge 2

Tarım Teknolojisiyle İlgili Bulgular

Ülkeler	Bir Traktöre düşen dönüm	Tarımsal toprak sulanabilen % si	Dönümde kullanılan sun-i gübre (kg)	Dönümde alınan buğday (kg)
İsviçre	67	—	28,6	288
Hollanda	95	—	56,3	420
Belçika	161	—	53,3	377
İsrail	432	32	8,9	—
Yunanistan	1361	11,3	5,7	148
Irak	—	32	—	—
Danimarka	186	—	—	367
Türkiye	5044	5,7	2,5	91 -127
en 77 3				

Son yıllarda traktör sayısı ve suni gübre kullanımında olumlu gelişmeler görülmektedir. Fakat bu gelişmeler uluslararası standartlara ulaşacak düzeyde değildir.

Tarım sektöründeki krediler yetersizdir. Ayrıca dağıtılan krediler büyük topraklı zengin çiftçileri kapsamaktadır. Resmi kredilerin dağılımı egemenlerin lehinde bir durum gösterirken tefeciler «teşkilatlanmamış kredi piyasası» adı altında yoksul köylüleri orta ve küçük çiftçileri amansızca sömürmektedirler. Banka kredileri büyük çiftçilerin daha da zenginleşmesine ve yeni topraklar edinmesine yol açarken orta ve küçük çiftçilerin yoksullaşmasına ve mülksüzleşmesine neden olmaktadır. Çizelge 3'deki bulgular bu açıdan oldukça anlamlı ve düşündürücüdür.

Çizelge 3. Tarım Kredileri Dağılımı

Hadler TL	1965 yılında ikraz olunan TL	Borçlu Sayısı	Ortalama ikraz TL
1—500	176.000.000	592.700	297
501 — 1000	179.000.000	261.000	689
»	»	»	»
»	»	»	»
100.000 den, fazld	23.160.000	37	625.000 (kişi başına)

Bu konuda dikkate değer başka bir olgu da, siyasal iktidarların tarımsal ürünleri destekleme alımlarıyla taban fiyatları politikasıdır. Görünen odur ki, bu politika orta ve küçük üreticilerin zararına büyük çiftçilerin, tefeci ve tüccarların yararına işlemektedir.

Gelir Dağılımı : Türkiye genel olarak gelir dağılımı en dengesiz olduğu ülkelerden biridir. Dünya Bankası ve Sussex Üniversitesi uzmanlarının ortaklaşa yaptıkları bir çalışmada; askeri ve münarşik'diktatörlüklerle yönetilen ülkeler; dikkate almazsak Türkiye gelir dağılımının en dengesiz olduğu üç ülkeden biridir. (Diğer, iki ülke : Kolombiya, Venezüella).

Türkiye'de en düşük gelirli % 5 hane, toplam ailelerin toplam gelirin binde 35'ini alırken en yüksek gelirli % 5 hane de toplam gelirin % 28,92'sini almaktadır. Tüm haneler aşağıdan yukarıya beş gelir dilimine ayrıldığında aşağıdaki % 20'lik dilimin toplam gelirden aldığı pay % 3,43 iken

en üstteki % 20'lik dilimin toplam gelirden aldığı pay % 56,50'dir. (DPT, 1976).

Görüldüğü gibi genel olarak alabildiğine dengesiz olan gelir dağılımı, kırsal kesimle kentsel kesimle karşılaştırıldığında, kırsal kesim aleyhine denge daha da bozulmaktadır. «Türkiye'de toplam hanelerin yalnızca % 14,8'i birinci tabakada, yani üç büyük kentte yaşadığı halde, bu haneler toplam gelirin % 22,3'ünü almaktadırlar. Öte yandan, nüfusu iki binden az olan yerleşim birimlerinde yaşayanlar toplam hanelerin % 56,5'ini oluşturdukları halde, toplam gelirdeki aldıkları pay % 48,8'dir.» (DPT, 1976, s. 50).

Gerçekten kırsal kesimde yaşayanların gelir payları olduğundan da çok görülmektedir. Çünkü bu çalışmada, tarımsal gelirler gerçeği oldukça doğru yansıtacak biçimde hesaplanmıştır. Halbuki tarım dışı gelirlerden özellikle kâr, faiz, rant ve küçük üretici gelirleri (ki bunlar şehirlilerin gelirleridir) eksik bildirim en yaygın olduğu gelirlerdir. (DPT, 1976).

Çeşitli mesleklerde çalışan insanlar gelir dağılımı açısından karşılaştırıldığında gelirin kendi içinde en adaletsiz biçimde dağıldığı meslek grubu çiftçilerdir. En düşük gelir grubunda toplam çiftçi ailelerinin % 7,4'ü yer alırken, bu hanelerin toplam çiftçi gelirinden aldığı pay ancak binde 5 dir. En yüksek gelir grubunda bulunan çiftçi haneler, çiftçi hanelerini ancak binde 8'ini oluşturdukları halde, toplam çiftçi gelirlerinin % 12,9'unu almaktadırlar (DPT, 1976)

Köyde tarımla uğraşan ailelerin geliriyle sahip oldukları toprağın miktarı arasında doğrusal bir ilişki vardır. Toprak dağılımındaki adaletsiz ve çağdışı yapı, gelir grupları arasında çok büyük uçurumların doğmasına neden olmaktadır. Yine bu olgu köyden kente göçü sürekli olarak pompalamaktadır.

Bu temel bulguların ışığında Türkiye'deki köylerin ekonomik yapısı aşağıdaki ana niteliklerle belirlenebilir.

1. Türkiye'deki köylüler genel olarak toplumun en yoksul kesimini oluşturmaktadırlar.
2. Köylülerin temel uğraşı olan tarım, ektansif ve geri bir düzeydir.
3. Tarımsal toprakların dağılımı dengesiz ve adaletsizdir. Bunun sonucu olarak gelir dağılımı da toplumun diğer kesimlerine göre daha dengesizdir.

4. Tarımla uğraşan ailelerin yaklaşık % 32'si topraksız, toprak sahibi olanların da % 75'i optimal işletme 'büyüklüğünde (en az elli dönüm) daha az toprağa sahiptir. Bu olgu her gün artan ölçülerde işsizliği ve gizli işsizliği körüklemektedir.

5. Tarımda göreceli olarak bir makinaiaşma ve suni gübre kullanma ile sulama etkinliklerinde artış gözlenmekteyse de henüz gerekli olan standartlara ulaşamamıştır.

6. Tarımsal kredilerin dağılımı yetersiz ve adaletsizdir. Bu durum tefeciliği ve insafsızca sömürüyü körüklemektedir.

7. Tarım kesiminde özellikle üretim ve pazarlama kooperatifçiliği gelişmemiştir. Tarım Kredi Kooperatifleri *ite* ancak Ziraat Bankasının şubeleri gibi işlev görmektedirler. Tarım kesiminde çalışanların yani tüm köylülerin hiçbir sosyal güvencesi yoktur.

8. Köylülerin temel gereksinimleri asgari ölçülerde bile karşılanmamıştır. O kadar ki, tüm köylerin % 28'inde içme suyu bulunmamakta, % 88,7'sinde elektrik bulunmamakta, % 60'ında yol bulunmamaktadır. (Başbakanlık Toprak ve Tarım Müstaşarlığı 1973).

Toplumsal Yapı

Genel olarak nüfus köy - kent ayırımında bir ölçü olarak alınmakta ve nüfusu ikibinden az olan yerlere (köy yasasına göre) köy denilmektedir. Eldeki bilgiler ülkemizde yerleşme birimleri sayısında sürekli bir artış olduğunu göstermektedir. Ancak köylerimizin sayısı resmi kaynaklarca da kesin olarak bilinmemektedir. İkinci beş yıllık kalkınma planında köy, mezra, oba, kom, çiftlik gibi kırsal yerleşme birimleri sayısının 65.277 olduğu belirtilmektedir. Üçüncü beş yıllık kalkınma planı ise bu sayıyı yuvarlak hesap 74.000 olarak belirlemektedir. Köy İşleri Bakanlığı'nın köy envanter etüdleri sonuçlarına göre ise bu sayı 70.407'dir. Yine aynı bakanlığa 'bağlı Y.S.E. Genel Müdürlüğünce hazırlanan yerleşim üniteleri klavuzuna bakıldığında ülkemizde 86.164 kırsal yerleşim biriminin olduğu öğreniyoruz. Bu rakamların hangisi doğrudur bilinmez ama, halkın günlük dilinde 40 bin köyümüz olduğundan söz edilir. Yönetimsel açıdan köyler dört gruba ayrılır. Birinci grup nüfusu 150 ile 2.000 arasında olan ve köy yasası uygulanan köyler. İkinci grupta T50'den az olan ve konum yerleri gereği il yönetiminin izniyle köy yasası uygulanan köyler. Üçüncü grupta nüfusu T50'den az olan ve en yakın köyle muhtarlık açısından bağlı olan köyler ki bunlara bağlantı köyler ya da mahalle denmektedir. Dördüncü grupta da yarı •güçebe olan, çadırlarda oturan ve haklarında kesin istatistik bilgileri bulunmayan köy toplulukları yer almaktadır.

Kuruluş yeri ve konum biçimlerine göre köylerimizin durumu aşağıdaki biçimde özetlenebilir.

1. Muhtarlıkların (köylerin) % 19'u ovada, % 1'i vadide, % 24'ü eteklerde kurulmuştur. Sırt ve yamaçlarda kurulmuş ve adına dağ köyleri denilen köylerimizin oranı ise bütünün % 45'i kadardır.

2. Köylerimizin % 72'si toplu yerleşme, kalan % 28'i ise dağınık yerleşme biçimindedir.

3. Köylerin en önemli, belki de diğer birçok sorunlarının kaynağı olan sorun, ulaşım konusudur. Köyleri özellikle ilçe merkezlerine bağlayan yapılmış yolların yokluğu ve haberleşme olanaklarının çok sınırlı oluşu köylerimizin temel özellikleridir. Yapılan bir araştırmaya göre köylerin % 29,1'inin ilçe merkeziyle motorlu taşıt aracı bağlantısı hiç yoktur. Yine köylerden % 61'i bir - iki ay, % 39'u ise üç - altı ay kadar bir süre ilçe merkezlerine gidilmekte güçlüklerle karşılaşmaktadır. Köylerimizin: büyük çoğunluğunun (% 72,9'u) ilçe merkezlerine uzaklığı 30 kilometreden çoktur.

4. Köylerimizin % 2'si bataklık ve sazlıkların kenarında kurulmuştur. Bunun hem sağlık hem de güvenlik açısından sakıncaları vardır.

5. Köylerimizin çok büyük bir kesimi çeşitli doğal yıkımlara sık sık uğramaktadır. Bu durum köylerin konum, konutlarda kullanılan yapı malzemeleri ve yapım tekniklerinden olmaktadır.

6. Köylerimizin % 24,7'si orman içi, % 20,2'si ise orman bitişiği köylere aittir. Bu köyler ekonomik ve toplumsal yapıları ve diğer özellikleri açısından ova köylerinden ve orman dışı köylerden oldukça önemli toplumsal farklılıklar göstermektedir. Bu köylerin sorunlarına farklı özellikler açısından yaklaşmak gerekmektedir.

Köylerde tarımla uğraşan aileler, iki temel sınıfa ve çeşitli katmanlara ayrılmaktadırlar. Kuşkusuz bu ayrımı belirleyen toprak - insan ilişkidir. Toprak - insan ilişkileri sınıfsal olarak; tarım proletaryası ve toprak sahipleri biçiminde somutlanmaktadır. Ayrıca toprak sahipleri de yoksul köylülükten toprak ağalarına dek uzanan bir yelpaze içinde çeşitli katmanlardan oluşan bir bütünlük göstermektedir. Değişik sınıf ve katmanların temel nitelikleriyle sorunları aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

1. Tarım işçileri: Bunlar genel olarak tarım işletmelerinde emeklerini satarak geçinen, topraksız köylülerdir. Tarımla uğraşan nüfusun içinde en kalabalık kesimi oluşturmaktadırlar. En önemli sorunları toplumsal gü-

verioeden yoksun olmak/sendikal haklardan yoksun olmak, düşük ücretle çalışmak ve sürekli iş bulamamadır.

2. Yoksul köylüler: Bunlar toprağı optima] işletme büyüklüğünden az olan ve az sayıda hayvana sahip olan, geniş ölçüde ortakçılık ve yarıcılıkla geçinen köylülerdir. 1970 sayımlarına göre bu aileler toprak sahibi ailelerin % 64,3'ünü oluşturmaktadır. Yoksul köylülerin birçok sorunları vardır. Toplumsal bakımdan en önemli sorunları, toprağında ortakçı ya da yarıcı olarak çalıştıkları ailelere ekonomik bakımdan bağımlı olmaları, onlarla ilişkilerinde güçsüz ve güvencesiz olmalarıdır.

Köylerde yaşayan nüfusun çok büyük bir kesimini yukarıda değindiğimiz iki grup oluşturmaktadır. Köy sorunlarına bu iki temel grubun so-toprak sahiplerine oranı % 14.7'dir. Tüketim geerksinimlerinin büyük bir tutumdur.

3. Az gelirli - küçük çiftçi - köylüler: Bunlar genellikle sahip oldukları 50-100 dönüm arasındaki topraklarını kendileri, ilkel araç ve yöntemlerle işleyerek geçimlerini sağlamaktadırlar. Bu katmandaki çiftçilerin toprak sahiplerine oranı % 14.7'dir. Tüketim gereksinimlerinin büyük bir dilimini üretimleriyle karşılayabilen bu ailelerin en önemli sorunu; tüccar ve tefeci ikilisi karşısında güçsüz ve korunmasız olmalarıdır.

4. Orta gelirli köylüler: Bu grupta ortalama 100-500 dönüm toprağına sahip olan köylüler bulunmaktadır. Genel olarak toprağını, işleyebilecek araçlara sahip olan ve geçimini kolaylıkla sağlayacak olanaklara sahip olan köylülerin oluşturduğu bir gruptur. Toprak sahipleri içinde % 10,2 oranındadırlar.

5. Zengin Köylüler: Bunlar 500 dönümden çok toprağına ve yeterli tarım araçlarına sahip, kendisi de toprakta çalışmakla birlikte çok sayıda ücretli işçi çalıştıran ve oldukça ileri bir teknoloji uygulayan, pazar için üretim yapan köylülerdir. Bunlardan 500 dönümün üstünde çok toprağına sahip olanlara kapitalist çiftçiler demek olasıdır. Zengin köylülerin 1970 yılı sayımlarına göre. tarımla geçinenlere oranı binde 22'dir.

6. Toprak Ağaları: Bunlarda 500 dönümden çok toprağına sahip, ancak kendisi toprakta bizzat çalışmayan yalnızca toprağını ortakçıya, kiracıya ve yarıcıya vermekle yetinen, klasik yarı feodal ağalardır. Toprak sahibi aileler içersinde binde 22 oranındadırlar.

Köydeki eğitim - öğretim sorunlarını, ve köy eğitim emekçilerinin içinde yaşadığı toplumları ve karşı karşıya buldukları sorunları yukarıda

belirlenen sınıf ve katmanlar açısından ele almak sanıyoruz ki doğru bir yaklaşımdır.

Türkiye'de genel olarak gelişmekte olan dışa bağımlı kapitalistleşme süreci köy toplumlarını da etkilemektedir. Bu etki yer yer köylerde geleneksel ilişkilerin çözülmesine yer yer tümüyle ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Ancak köylerimizin çok büyük bir kesiminde bu geleneksel ilişkiler geniş ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Köylerimizin içinde bulunduğu temel geleneksel ilişkiler şöylece özetlenebilir:

1. Otoriteye ve birincil topluluklara bağlılık: Köylerimizde insan ilişkilerinde aile, akrabalık, soy - sop, kabile, aşiret bağları ve gelenekler geçerliliğini geniş ölçüde korumaktadır. Köylerimizde babalık aile denilen aile tipi geçerlidir. Bu ailede otoriteyi baba ya da büyük erkek kardeş elinde bulundurmaktadır.

Köydeki toplumsal ilişkileri belirleyen başka bir etken de köydeki ailelerin ekonomik durumudur. Ekonomik bakımdan güçlü olan aileler genel olarak politik ve diğer toplumsal ilişkilere de egemen olmaktadır.

1, Toprağa bağlılık: Köylülerin doğup büyüdüğü toprağa karşı güçlü bir tutkuları vardır. Aneak, ekonomik yapıdaki gelişmelerin sonucu olarak toprağa bağlılık giderek zayıflamaktadır. Köyden şehire göç olgusu da bu yargımızı desteklemektedir.

3. Dinsel ve sinirsel inançlara bağlılık : Köylerimizde dine, din adına ortaya atılmış ve doğru sanılan anlatılara ve hatta sihirsel inançlara bağlılık geniş ölçüde geçerliliğini korumaktadır. Köylülerimizin özellikle dinin ibadet yönüyle ilgileri zayıf ise de inanç olarak dine bağlılık fikri güçlüdür. Bu olguda, gerici siyasi iktidarların eğitim politikalarının önemli bir etkisi vardır. Bağnaz, gerici şeyhlerin ve din adamlarının etkisi halkın boş inançlara bağlanmasına yol açmaktadır.

4. Geçim ekonomisi koşullarında yaşama : Tarımla uğraşanlar dağınık ve küçük birimlerde, tam bir pazar ekonomisi koşullarında yaşıyorlar. Yani üretimlerinin büyük çoğunluğunu ailelerinin geçimi için tüketiyorlar. Çok az olan üretim fazlasını pazara götürüp satarak, elde ettikleri para ile pazardan çok önemli gereksinimlerinin ancak bir bölümünü karşılayabiliyorlar. Kısaca pazarla ilişkileri az ve zayıftır. Bu durum köyün geniş toplum kesimi ile ilişkilerinin zayıflamasına, kendi içine kapanmasına neden olmaktadır.

5. Aile ve köy içinde dayanışma : Köy toplumunda birey, aile ve toprak bir bütün oluşturuyor. 'Bunları birbirinden ayrı düşünebilmek oldukça

güçtür. Kişiler ailenin köy topluluğu içindeki durumuyla ilintili bir kişilik oluşturmaktadırlar. Sanki kişiliği önceden biçimlendirilmiş, dikilmiş hazır bir elbise gibi sunuluyor ve o da kabulleniyor. Aile içindeki dayanışma ise giderek zayıflamasına karşın kente göre oldukça güçlü bir düzeydedir.

Köy toplumlarında geçmişte olduğu gibi güçlü bir dayanışma ve imence anlayışını 'bugün için görmek olası değildir. Ancak kentsel toplumlara göre belli konularda (düğün, ölüm, sünnet, kaza ve hastalık vb.) bu dayanışma gücünü korumaktadır.

6. Yeniliklere acık olmama : Köy topluluklarında yenilikleri deneme, uygulama yerine, geleneklere bağlılık güvenliği sağlayan bir ön koşul olarak geçerliliğini geniş ölçüde korumaktadır. Bu nedenle köylüler denememeye pek iltifat etmezler. Çeşitli toplumsal ve politik olgular bu yargımızı desteklemektedir. Çarpık da olsa kapitalizmin gelişmesi bu geleneksel ilişkilerin gücünü zayıflatmaktadır. Ancak bu durum çok yavaş bir biçimde gelişmektedir. Köyde çalışan eğitim emekçilerinin bu konuda karşı karşıya buldukları sorunlar oldukça önemli boyutlardadır.

7. Toprak anlaşmazlıkları : Köylerimizde toprak anlaşmazlıkları önemli bir çatışma kaynağıdır. Sınır, tarla, su kaynakları ve bunların kullanımıyla, ortaklık koşulları üzerinde sürekli sürtüşmeler ve anlaşmazlıklar belirgindir. Nüfusun hızla artması ve toprağın dengesiz dağılımına karşın, tapu ve kadastro olanaklarının azlığı ve birtakım değer yargıları bu olayların kaynağı sayılabilir.

Bugünkü uygulamada yönetsel yoldan bu konuda yapılanlar çözüm değil, geçici bir önlem niteliğindedir. Adil çözüm yolu da çok uzun sürmekte ve çeşitli anlaşmazlıklara yeniden neden olmaktadır. O kadar ki, kan gütmeye olaylarının da temel nedenlerinden biri bu anlaşmazlıklardır.

Eğitim

Bir ülkede eğitim söz konusu edildiği zaman, akla ilk gelen o ülkede yaşayanların okuma - yazma oranıdır. Gerçi günün teknolojik - bilimsel gelişme düzeyiyle toplumsal yaşamın karmaşıklığı karşısında tek başına okur - yazar olmanın çok bir şey ifade etmeyeceği de açıktır. Ancak okur yazarlık günün yaşamına uyumda da'ha ileri 'bir yaşam kurmada gerekli olan bilgi, beceri, alışkanlık ve tutumları kazandırmada en etkin araçlardan biri olduğu için yine de bilimsel bir önem taşır. Böyle olduğu içindir ki, sosyalist toplumlar, kendi ülkelerindeki çağ nüfusunun yüzde yüzünü okur yazar yapmayı hedeflemekte, büyük bir çoğunluğu bu hedefe ulaş-

miş ya da yaklaşmış durumdadır. Gelişmiş kapitalist toplumlarda da okur yazarlık sorunu hemen hemen çözümlenmiş durumdadır.

Türkiye'de sorun çözümlenemediği gibi çözümlenmesi doğrultusunda olumlu bir yaklaşım da görülüyor. Ayrıca Türkiye'de okuma - yazma sorunu çizelge 4'de görüleceği gibi kırsal kesim bakımından daha değişik bir özellik göstermektedir. Yaşamın diğer kesimlerinde olduğu gibi eğitimde de kırsal kesim daha büyük boyutlu sorunlarla karşı karşıyadır.

Kırsal kesimde okur - yazarlık oranının düşük olmasına koşut olarak okullaşma düzeyi de düşüktür: «Milli Eğitim Bakanlığının» bildirdiğine göre 1970 yılında toplam muhtarlıkların (bağlantılar hariç) yüzde 14'ünde okul bulunmamaktaydı. Demek oluyor ki, bir yandan kom, oba, mezra, divan, mahalle gibi dağınık olan ve toplam kırsal yerleşme yerlerinin % 40'a yakın bölümünü oluşturan noktalarda (istisnalar dışında) okul bulunmamaktadır. (Ozankaya, 1977, s. 187)¹

Çizelge 4
Okur - yazarlık durumu

(Kent ve köyde 6 ve daha yukarı yaşlardaki kadın ve erkek nüfus)_____

Nüfus	Okuma-Yazma (%)			Okur-Yazar Değil (%)		
	E	K	Ortalama	E	K	Ortalama
Kentli Nüfus	80,9	58,4	71,6	19,1	41,6	28,4
Kırsal Nüfus	62,4	32,7	47,7	37,6	67,3	52,3
Türkiye Nüfusu	70,3	41,9	56,2	29,7	58,1	43,8

(DİE Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 1970. s. 100-101.)

Aileleri kırsal kesimde yaşayan öğrencilerle kentsel kesimde yaşayan öğrencilerin üniversite sınavlarına katılma ve kazanma oranlarında belirgin bir dengesizlik vardır. Şöyle ki, üniversite sınavlarına katılanların % 33,5'inin aileleri kırsal kesimde yaşamakta, sınavı kazananların ise, ancak % 18,4'ünün aileleri kırsal kesimde yaşamaktadır. Türkiye nüfusunun dağılımı gözönüne alındığında, kırsal kesimde hem sınavlara katılanların azlığı, hem de katılanların başarısızlığı açık gözlenmektedir. (DPT 1975)

Öğretmen

Burada ilgi merkezimiz, ilkokul kesiminde çalışan öğretmenler olacaktır. Çünkü, ortaöğretim kurumları hemen hemen tümüyle kentsel nitelik gösteren yerleşme birimlerinde bulunmaktadır.

İlkokul kesiminde çalışan 155.121 öğretmenin 99.329'u- köylerde görevlidir. (DE, 1974) Örnekleme yoluyla seçilen 220 köy üzerinde yapılan bir araştırmaya katılan 162 köyün öğretmenlerinden alınan sonuçların ortalamalarına göre; köy öğretmenlerinin yaş ortalaması 26,1, meslek tecrübelerinin ortalamasının 6,6 yıl olduğu, öğretmenlerin % 67,3'ünün az ya da çok köylülerle anlaşmazlıklarının olduğu, görevleri sırasında çeşitli güçlüklerle karşılaşan öğretmenlerin % 79 olduğu saptanmıştır. Yine aynı araştırmanın bulgularına göre; Dünya'da olup bitenleri en çok bilen kimseler köylülere sorulduğunda, öğretmenlerin köyün yaşlılarından biri ile muhtardan sonra üçüncü sırayı aldığı, köye yenilik getirmede muhtardan sonra ikinci sırayı aldığı, bir güçlüğü çözümünde başvurmada en sonuncu sırayı aldığı saptanmıştır. (DPT, 1970). Bu bulguların tüm Türkiye'ye genellenip gehellenemeyeceği tartışılabilir. Ancak bulgular özellikle TOB-OER açısından oldukça düşündürücü ve üzerinde ciddi olarak durmayı gerektiren niteliktedir.

Sonuç

Çeşitli kaynaklardan derlenen bu bulgular, Türkiye toplumunun diyaletik bütünlüğü içinde köy toplumlarının ayrı bir özellik taşıdığını kanıtlamaktadır. Köy toplumlarının içinde bulunduğu koşullar, karşı karşıya olduğu sorunlar, kuşkusuz Türkiye toplumunun içinde bulunduğu koşullar ve karşı karşıya olduğu sorunlarla içsel - dışsal, karşılıklı bir etki - tepki, neden sonuç ilişkisi içindedir. Fakat bu koşulların, sorunların niteliği, niceliği ve ulaştığı boyutlar yukardaki bulgulardan da anlaşılacağı gibi birbirinden oldukça farklıdır. Bu nedenle, aynı toplumun birbirinden oldukça farklı kesimlerinde öğretmenlik yapanların içinde yaşadığı koşullar ve karşı karşıya oldukları sorunlar da farklı olacaktır. Bu farklılık, «köyde çalışan eğitimcilerin» sorunlarının ayrıca ele alınıp tartışılmasını ve değerlendirilmesini gerektirecek ölçüler anlamlı ve geniş boyutludur. Köyde çalışan eğitim emekçilerinin sorunları, genel eğitim emekçileri sorunları tartışması içinde geçirilemezdi. Hele TÖB-DER gibi üyelerinin tüm sorunlarını içinde yaşadıkları koşulların olumsuzluklarını her an iliklerinde duyan bir örgütün düzenlediği kurultayda böylesi bir anlayış hiç olası değildir.

Kaldı ki, Türkiye milli eğitim politikasında da zaman zaman köy koşullarına uygun eğitimci yetiştirme girişimlerine rastlıyoruz : Köy Muallim Mektepleri, Eğitim Kursları ve 'Köy Enstitüleri gibi. Soruna köklü çözüm getirecek nitelikte bir gelişme içinde olan Köy Enstitülerinin sonu herkesçe bilinmektedir. Bu olay, resmi çevrelerin genel olarak eğitim, özel

olarak köy eğitimi konusundaki tutumunu ortaya koyması bakımından ibret vericidir. Ne gariptir ki, Türkiye'de Köy Enstitülerinin kapatılmasına ilişkin entrikalar en üst düzeye ulaşırken UNESCO, Temmuz 1953'de 16. Uluslararası Eğitim Konferansında Köy Öğretmenlerinin yetiştirilmesi konusunu tartışıyordu. Ve tartışmaya gerekçe olarak; kırsal kesimdeki nüfusun demokratik yaşama etkin bir biçimde katılması, teknolojik gelişme ve değişmelere ayak uydurması, ekonomik gelişmeyi destekleyici geleneksel tutum ve ilişkilerden kurtulması için zorunlu bir eğitim sürecine geçmesi gerekliliği gösteriliyordu. (Yüzbaşıoğlu, 1958).

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN MESLEKİ SORUNLARI

Düzgün KAYA

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin mesleki sorunları incelendiğinde bu sorunların sadece köyden kaynaklanmadığını görüyoruz. Su sorunlar (öğretmen yetiştirme kurumlarından ilköğretme okullarından) itibaren başlamaktadır. Çünkü bu okullarda sürdürülen öğretim, köy gerçeği ve yapısal farklılıklar gözönünde bulundurulmaksızın yürütülmektedir.

Okullarda hayattan kopuk ve pratikle çelişen çeşitli öğretim yöntemleri, pedagojik yaklaşımlar, sözüm ona öğretmen adaylarına öğretilmektedir. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi bu yöntem ve yaklaşımlar pratik zorluk ve yapı gözönünde bulundurulmaksızın 'hazırlanmış' için; birer ezberci öğretiden öteye gidememektedir. Bu da öğretmenin mesleki zorluklarla karşılaşmasını doğurmaktadır. Bu gerçeğe göre köyde çalışan eğitim emekçilerinin mesleki uyumsuzlukları giderilmek isteniyorsa öğretim program ve yöntemleri hayatın içinden, köyün içinden süzülerek hazırlanmalıdır.

İlköğretmen okullarında köyü tanıtıcı ve mesleğe atıldığında öğretmenin köye uyumunu sağlayıcı tedbirler alınmalıdır. Bu da okulu, okul hayatını; köye taşımakla mümkündür.

Ayrıca aşağıda belirttiğimiz tedbirleri almak gerekir kanısındayım :

— Öğretmen yetiştiren kurumlara alınacak öğrencilerin yetenekleri ve kabiliyetleri araştırılmalı, bu özelliklere 'haiz' olanlar köy eğitim emekçilerinin saflarına katılacak şekilde tek kaynaktan yetiştirilen öğretmen kurumlarına alınmalıdır.

— Öğretmen yetiştirme işi tek kaynaktan, tüm eğitim kurumlarına öğretmen verecek şekilde düzenlenmeli, genel kültür ve pedagojik formasyon birliği, plan ve programlarda uygulanabilir niteliğe kavuşturulmalıdır.

— Bölgesel farklılıklar yanında kırsal kesimdeki durum da, gözönüne alınarak öğretmen yetiştirilmelidir.

— Öğretmen yetiştiren kurumlar, gerekli dersler konularak geleceğin öğretmeni: Toplumların tarihsel gelişimini, tarihsel olayların ekono-

nnik ve sınıfsal nedenlerini, kendini, insanı, içinde yaşadığı toplum ve dünyayı bilimsel olarak tanıyabilecek şekilde yetiştirilmelidir,

— Öğretmen okullarında, derslerde ve ders dışında toplumsal yönden faydalı, iş ve iş eğitimi güçlendirilmeli, öğretim programları, ekonomik alanda yeni bilgiler kazandırılacak şekilde düzenlenmeli, özellikle üretim araçları (makinalar vb.) üzerinde temel bilgilerle eğitilmiş öğretmen adayları yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

— Temel eğitimin birinci kademesine sınıf öğretmeni, öğretmen okullarında yetiştirilirken bir yıllık gerçek stajyerlik uygulaması getirilmelidir. Bu dönemin öğretmenin öğretimine sayılması gerekirken, stajyerlik döneminde teşkilatlı okullarda yapılması zorunludur.

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin meslekteki yeterlilik durumlarını öğretmen yetiştiren kurumlarla ilgili başını kısaca özetledikten sonra, okulu bitirdiklerinde meslek içinde de eğitilmeleri gerekir. Bu güne kadar yetiştirilen köy öğretmenlerinin çok kaynaktan yetiştirildikleri gündemde tutularak meslek içi eğitimle yeterli duruma getirilmeleri gerekmektedir. Şu anda uygulanmakta olan hizmet içi eğitime son verilmeli.

— Bunun yerine köyde çalışan eğitim emekçilerinin yararlanabileceği ve çağdaş eğitim teknolojisinin geniş ölçüde kullanıldığı mektupla öğretim hayata geçirilmelidir, (öğretimin üretimle birleştirilmesi).

— Öğretmenin sürekli bilgisini yenileme ve meslekte ilerlemesine katkıda bulunacak nitelikte ve tipte bir mektupla Öğrenimin hizmet içi eğitimi olarak yapılması daha verimli ve eşit uygulama olacağı kanısındayım.

— Hizmet içi eğitim, köyde çalışan eğitim emekçilerinin bilgisinin kendilerini yenilerken bir yandan da ortaöğretime öğretmen olarak yetişmelerini sağlayacak şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

— Mektupla ilgili tüm masraflar devletçe karşılanmalıdır.

— Köyde çalışan eğitim emekçilerinin mektupla öğretim yoluyla yapılan eğitimin, belli kurs ve seminerlerle desteklendiğinde mesleğin kalitesini de yükseltme olanağına sahip olur.

— Meslekten kopuk okul denemelerinin yapılmaması, eğitim teknolojisinin, son bilimsel araştırmaların öğretmen örgütü ile işbirliği yapılarak geliştirilmesi, denenmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

retecek ve aynı zamanda da eğitim emekçilerinin pratik çalışmalarla
— Meslek içi eğitim, bütün üretim sürecinin genel bilim ilkelerini öğ-
mesleki formasyonlarını birleştirici bir nitelikte yapılması gerekir.

— • Hizmet içi eğitimde ders programları, planlama, öğrenim teknik-
leri, beslenme ve sağlık sorunları yanında, dünya ve ülke sorunları da tar-
tışılmalı, mesleki eğitimin yanısıra politik ve siyasi bilincin gelişmesine
katkıda bulunacak düzeyde yapılmalıdır.

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN YÜKSELMELERİ

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin mesleklerinde ilerlemeleriyle il-
gili kanunlara gelince, 1939 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 42. mad-
desinde «Hangi öğrenim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının
yüksek öğrenim görmelerinin sağlanması şarttır. Bu öğrenim lisans ön-
cesi, Jisans ve lisans üstü seviyelerde imkan verecek biçimde düzenle-
nir.» denir.

Aynı yasanın 43. maddesinde de, «Öğretmenlere da'ha üst ögre-
nim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır veya hizmet
içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir. Yaz
ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır, bunlara devam
edecek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge ve diplo-
ması verilir.»

657 sayılı devlet memurlarının «Yetiştirilmelerini sağlamak, verimli-
liği arttırmak, da'ha ileriki görevlere hazırlamak amacıyla uygulanacak
hizmet içi eğitim devlet personel dairesi tarafından ilgili kurumlarla bir-
likte hazırlanacak yönetmenliklerle yürütülür.» denilmektedir.

Söz konusu yasaların anılan maddeleri ile tüm köyde çalışan eğitim
emekçilerinin yükseköğrenimli kılınması devlete bir görev olarak veril-
miştir. Görüldüğü gibi sorunun çözümü için yeni yasal düzenlemeye ge-
rek yoktur. Konunun bugüne kadar ele alınamayışı sadece sorumluların
görevlerini itimalleri ve yasa emirlerinin uygulanmayışlarının bir sonucudur.
Bu sonuca göre de ilkokullarda görevli eğitim emekçilerinin yükseköğ-
renim görmeleri her nedense bu güne kadar sağlanamamıştır. Bu durum
öğretmenlerin ekonomik yapılarına da yansımaktadır.

1897 sayılı yasanın geçici 7. maddesi uyarınca Milli Eğiti mBakanlığı-
nın düzenlemesi gereken özel yükselme sınavı esasları 15/5/1975 tari-

hinden beri belirlenmiş olduğundan, özellikle ilkokul (köyde çalışan eğitim emekçileri) öğretmeni arkadaşlarımızın 3. derecede tıkanıp kalmalarına neden olmakta ve büyük bir bölümü adı geçen kadrodan daha üste çıkamamaktadırlar. Bunun yanında ileriki bir öğrenim basamağında görev alma ve yetenekleri doğrultusunda köyde çalışan eğitim emekçilerinin eğitimi de yasanın açık emirlerine karşın bu güne kadar savsaklanmıştır. Bu açıdan çok önemli bir özlük hakkımız olan bu durumun düzeltilmesi, yasa maddeleri işletilerek köyde çalışan tüm eğitim emekçileri yüksek öğrenimli kılınmalı, eğitim emekçilerinin kendi mesleklerinde ilerlemelerini sağlayacak, eğitim teknolojisinin geliştirilmiş bulgu ve verilerinden yararlanılarak yükselmelerini ve yönetici olabilmelerini sağlamak.

KÖYDE OKUL BİNALARI

Köyde çalışan eğitim emekçileri için tahsis edilen lojmanlar ve eğitim öğretimin yapıldığı okul binaları düzey olarak, asgari gereksinimi gidermekten uzaktır.

İnsanın bütünsel gelişiminde barınak faktörü de gözönünde bulundurulduğunda bu durumun köyde çalışan eğitim emekçileri için sorun olduğu ortadadır, mesleki gelişimi olumsuz yönde etkileyici bir faktördür. Şöyleki: Bir günlük yorgunluktan sonra barınacak yeri olmayan bir öğretmenin bir sonraki günün ders programına verimli olabilecek şekilde hazırlanması mümkün değildir. Barınak ihtiyacını giderici tedbirler alınmalıdır. Bu konulardaki öneriler daha sonraki sunucu arkadaş tarafından belirtilecektir.

Köy okullarında verimli bir eğitim ve öğretim yapılabilmesi için zorunlu araç ve gereç olan kitap, defter, kalem, önlük, yaka ve giysiler yanında devlet, çocukların beslenmesini de yapacak şekilde köy okullarına ve bu arada öğrencilere gerekli karşılıksız yardımı yapmalıdır. Ancak böylelikle köy çocuklarının eğitim ve öğretim yönünden geri kalmaları engellenmiş olur.

Böylelikle de köy çocuklarının fırsat ve imkan eşitliğinden yararlanmaları ve Anayasa'nın emredici hükümlerinin yerine getirilmesini sağlamış olur.

— Köy okulları ihale usulüyle değil, yetkililerden oluşan bir komite tarafından yapılmalı, öğrencilerin bedensel ve sosyal bakımdan gelişmesini sağlayacak nitelikte, sosyal çalışmalar için kullanılacak salon, be-

densel gelişimini sağlayacak oyun yerleri planlanmalı ve okul binalarının adı gecen yan tesislerin de yapılması.

Köy ilkokullarının kitap ve kırtasiye sorunları için bakanlıkta bir örgüt kurulmalı.-Bu örgüt ihtiyaçları tesbit ederek zamanında ve eksiksiz adı gecen okullara verilmesi gerekir. Bu işlem yapılırken en büyük öğretmen örgütü ile işbirliği yapılmalıdır.

— Bu organizasyon içinde, yönetimi de söz ve karar sahibi olmalıdır.

—' Köyde çalışan eğitim emekçileri günlük yayınlardan yararlanma imkanına sahip değillerdir.

— Bu sorunun çözümü ise, emekçilere sorunları hakkında, hiç olmazsa haftada bir bülten çıkarılmalı, masrafları devletçe karşılanmalıdır. Bu bültende sorunların yanı sıra yurt ve dünya olaylarında yer almalı ve böyle bir yayını yönetmek üzere en büyük öğretmen örgütüne, yönetiminde, yazımında ve dağıtımında söz ve karar sahibi olacak şekilde katılması sağlanmalıdır.

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN DEVAM TAKİPTEN GELEN GÜÇLÜKLERİ

Köyde okuyan çocukların büyük bir bölümü ailenin (köy çocuklarının % 80 civarında) geçim durumuna, üretime doğrudan doğruya katkıda buldukları için okula devamında sorunlar yaratmaktadır. Çift süren babasına yardım etmek, hayvanları otlatmak için çobanlık vs. görevini de yürüten öğrenci, kanunen okula da devam etmek zorundadır.

Bu açıdan devlet 222 sayılı kanununun 54, 55, 56. maddeleri uyarınca köy ilköğretmen kurullarına yetki vererek devamsız öğrenciler için takip yapılmasını öngörmektedir.

Adı gecen kanun hükümleri bir yandan öğrencilerin okula gelmesini sağlamaya çalışırken, diğer yandan da bürokratik yazışmalarla süreyi uzatmakta ve tüm polisiye tedbirlere rağmen çocuğun okula devamı sağlanamadığı gibi öğretmenle veli ve muhtarın arasını da açmaktadır.

Devamsızlığın ana nedeni, köyün sosyo - ekonomik yapısından kaynaklandığı, devam tekiyle ilgili maddelerin uygulanışında köyde calı-

şan: eğitim emekçisiyle köy toplumunu karşı karşıya getireceğinden, adı geçen ilköğretim kanununun devam takiple ilgili bölümü uygulanabilirliği kalmadığından kaldırılmasını, bunun yerine;

Öğrencilere okulun cazibe merkezi haline getirilmesi için ders araç, gereç ve her türlü ihtiyaçlarının, yasayla "belirlenen «ilkokullar mecburi ve meccani» ilkesinin uygulanmasıyla sonuçlanacaktır.

Bölge okullarındaki devam takipleri de bu ilkeler ışığı altında yapılmalıdır.

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN PROGRAM SORUNLARI

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin köyde uygulamak zorunda kaldığı öğretim programlarının niteliği, uygulanabilirliği, konusunu da irdelemekten geçmemiz mümkün değildir. 1968 programı olarak bilinen ve istisnasız tüm ilkokullarda uygulanmakta olan program, kır okulları ile kent okullarının belirgin farklılıkları yanında, bölgeler arasındaki durum da gözönünde bulundurulmaksızın hazırlandığı bir gerçektir. Üniteler halinde bölünen ders konuları, sınıfta ilgi ve seviye gurupları oluşturularak uygulanması yapılması gerekmektedir.

Ders konularının işlenmesinde araç, gereç, kaynak, gezi, gözlem yapılması da bir bakıma, zorunluluktur. Bu program tüm imkanları sağanmış her hangi bir ilkokulda uygulanabilir. Çünkü böyle okullarda her sınıfa bir öğretmen bakmakta, öğrencilerin zorunlu ders araç ve gereçleri de giderildiği için verimli olmaktadır. Okulların büyük bir bölümünde araç gereç kaynakların yokluğu yanında, bir de öğretmen beş sınıfa bir arada okutmak zorunda olduğundan bu programın uygulanmasında büyük güçlüklerle karşılaşmakta, köyde çalışan eğitim emekçisi için sorunlar yaratmaktadır. İstenilen verimi vermeyen program ırkçı ve asimilasyoncu öz taşımakta, ortaokullardaki programlarla da paralelliği bulunmamaktadır,

— Ders programlarının bölgesel farklılıklar, köy-kent farklılıkları gözönünde bulundurularak rasyonel bir şekilde hazırlanması,

— Programların hazırlanmasında öğretmenlerin görüşleri ve istekleri mutlaka sorulmalı bu görüşler doğrultusunda programlar hazırlanmalı ve uygulama alanına konulmalıdır.

Köy okulları statüsünde kurulan temel eğitim yatılı bölge okullarındaki uygulanmakta olan program asimilasyoncu özünden arındırılarak,

taslak program denenmesine son verilmeli ve bu okullarda uygulanacak programların orada çalışanların görüşleri doğrultusunda planlanıp uygulanmalıdır.

— Uygulanacak programın köyün sosyo - ekonomik şartlarına uyması zorunludur.

— Programlar bir öğretmenin beş sınıfı bir arada okuttuğu gerçeğinden hareketle yapılmalıdır.

— Köy - Kent ve yapısal farklılıklar yanında bu okullardaki araç gereç, kaynak, öğrenci ihtiyaçları ve psikolojik yapıları ile ilgileri de dikkate alınmalıdır.

— Uygulanacak ders programlarındaki konular demokratik eğitim dorultusunda olması, yani sömüren sınıfların bencil, bireyci, savaşçı, başka uluslara düşman, sömürü ve eşitsizlik esasından arındırılması, halklar açısından eşit düzeye getirilmelidir.

-~ Her öğretim yılı başında zorunlu ders araçları ve kaynaklar karşılanarak köy ilkokullarına gönderilmek üzere ilköğretim müdürlüklerine gönderilmesi ve zamanında köye kavuşturulması.

— Köy okulların diğer girdilerini karşılamak üzere her yıl genel bütçeden ilköğretim müdürlüklerine parasal yardımın gönderilmesi.

— Köy ilkokulunda çalışan (görevli) hademelerin ücretleri de genel bütçeden günün koşullarına göre ödenmelidir.

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN ÖRGÜTLENME SORUNLARI

Köyde çalışan eğitim emekçileri güncel ekonomik çıkarlarını korumak aamcıyla bir araya gelip örgütlendiklerinde, kurtuluşlarının tek başına imkansız olduğunun bilincine vararak, ülkede gelişen genel demokratik harekete katılmak ihtiyacını duyarlar.

Bu amaçla günümüzdeki öğretmen örgütü, ekonomik ve demokratik hakların bütünlüğü içinde mücadelesini sürdürme gereğini duyar. Daha önce de açıkladığım gibi öğretmen, konumu bakımından emekçi sınıf ve tabakalara yakın olduğundan, onların dünya görüşünü diyalektik olarak benimser. Sınıfsal temel üzerinde bilinçlenen öğretmen, ülke genelinde

gelişen demokratik harekete katılma zorunluluğunu duyar. Bu açıdan da egemen sınıfların baskı güçlerinin politik ve siyasi baskılarına hedef olmaktadır. Bu baskıları dışlamak için mücadelemizin yakın hedefi olan grevli toplu sözleşmeli sendika hakkını kullanarak, uzun dönemde de emekçi sınıf ve tabakaların demokratik iktidarını kurarak baskılardan uzak özgür bir örgütlemeyi gerçekleştirebiliriz.

Köyde çalışan eğitim emekçilerini; örgütlemek ve örgütleme ve örgütlenme ve örgütlenme zorluklarını bugün TÖB-PER göğüslemek zorundadır.

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN ÇAN VE MAL GÜVENLİĞİ

Toplumun genel yapısı içinde köyde çalışan eğitim emekçilerinin can ve mal güvenlikleri de hemen, hiç yoktur. Bu sorunu halletmek, ancak köy toplumunun çok yönlü, (politik, siyasi, kültürel ve sosyal yöndeki) kalkınmasına ve demokratik bir toplumun oluşmasına bağlıdır.

Bu kısa konuşmamda, sizlere köyde çalışan eğitim emekçilerinin mesleki sorunları hakkında düşüncelerimi ve çözüm yollarını aktardım. Sizin değerli katkılarınızla daha da bilimsel bir temele oturtulacağını, umar, saygılar sunarım.

KÖYDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN EKONOMİK VE ÖZLÜK SORUNLARI

Hasan MİDİLLİOĞLU

Sayın DEK Oturum Başkanı,

Sayın Konuklar,

Sayın Delegeler,

Bildirgemi sunmadan önce tümünüzü saygıyla selamlarım.

Bildirgemi şu ara başlıklar altında bir bütünlük arzedecek şekilde sunmak istiyorum.

A - Köyde çalışan eğitim emekçilerinin okuma, çalışma ve yaşam koşullarıyla, aldığı ücretin dengesizliği,

1. Maaş,
2. Mahrumiyet yeri ödeneği.
3. Aynı koşullarda çalışan diğer kamu görevlilerinin farklı ödeme almaları.
4. Yolluk.
5. Köyde çalışan eğitim emekçilerine ücretsiz olarak yüklenen angaryalar.
6. Zorunlu tüketim maddelerinin sağlanmasındaki güçlükler.

B — Köyde çalışan eğitim emekçilerinin özlük sorunları.

1. Ders ücretlerinin verilmeyişi.
2. Birleştirilmiş sınıflar sorunu.
3. Teftiş sorunu.
4. Kadro ve derecelerinin zamanında gelmemesi.
5. Çift hükümlü rapor.

Ülkemizde egemen olan kapitalist üretim ilişkilerinde eğitim emekçilerinin ekonomik, meslek ve özlük sorunları bir bütün teşkil etmektedir. Ancak köyde çalışan eğitim emekçilerinin sorunları şehir merkezlerinde çalışanların sorunları karşısında daha ayrı ve daha yoğundur.

Genel olarak eğitim emekçileri, özel olarak köyde çalışan eğitim emekçileri de diğer emekçi sınıf ve tabakalar gibi emeklerinin karşılığını alamamaktadırlar.

•Yurdumuzda kişi başına 1977 başlarındaki teşbitlere göre ulusal gelirden düşen pay 15,900 TL'dir. Buna göre evli bir çocuklu bir eğitim emekçisinin yılda 47.700 TL alması gerekmektedir. Yani ulusal gelir demokratik bir şekilde paylaşıldığı şekilde net 4.000 TL alması gerekmektedir. Ancak böylesi bir demokratik dağılımın olduğunu söylemek olası değildir.

Kaldı ki, böyle bir dağılım olsa bile köyde çalışan eğitim emekçilerine düşen payla, çağımızın uygar koşullarında, insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamını sürdürme olanağı var mıdır, yok mudur? Asıl incelenmesi gereken konu budur.

Genel olarak eğitim emekçileri derece merdiveninin 12-3 basamakları arasındaki 8 basamakta toplanmaktadır. En son verilere göre tüm eğitim emekçilerinin % 78'i derece merdiveninin «eğitim emekçilerinin başlatıldığı derece merdiveninin» en alt basamağını oluşturan 4 derecede yani 12-8 derecelerde toplanmaktadır. Kaldı ki, bu % 78'in % 70'i köyde çalışan eğitim emekçileridir.

Köylerde yaşam ve çalışma koşulları şehirleşme görünümündeki yerleşme merkezlerindeki yaşama ve çalışma koşullarıyla karşılaştırılmayacak derecede ağırdır. Yani içecek su, aydınlanacak elektrik, okuyacak yayın, kültürel ilişkiler ve can güvenliği gibi uygarlık gereksinimlerinden yoksun bir ortamda görev yapan köyde çalışan eğitim emekçileri bir de en ağır parasal sorunlarla karşı karşıyadırlar.

Dünyada ve ülkemizde köyde çalışan eğitim emekçilerinin koşullarında görev yapan bir başka emekçi kesim daha yoktur desek yanılmış oluruz.

Köyde çalışan eğitim emekçileri böylesi ekonomik ve güç koşullara nasıl itiliyorlar? Burjuvazi emeğinin karşılığıyla yaşamını sürdürme zorunda bıraktığı tüm emekçi sınıf, kesim, katman ve zümrelere olduğu gibi köyde çalışan eğitim emekçilerine nasıl bir ekonomi - politika uygulanıyor?

Maaş durumlarını konuşmamızın başında vurgulamıştık. Bunun yanında mahrumiyet zammı, yan ödeme, yakacak, çocuk zammı gibi gös-

termelik de olsa birtakım ödemeler yapıldığı bilinmektedir. Bu ödemelerin bölgelere göre değişkenlik göstermeleri köyde çalışan eğitim emekçileri üzerinde uygulanmak istenen anti - demokratikliğin bir kanıtıdır.

Yine yan ödeme adı altında ödenen paralar, bir ilin ilçe köylerinde veriliyorsa, o ilin aynı yaşam koşullarını taşıyan merkez köylerinde verilmemektedir. Böylesi bir uygulamayı anlamak olası değildir. Yine 2. MC döneminde yasak savma kabilinde yasal kılıfı «yakacak yardımı» şeklinde hazırlanarak ödenen 1.000 TL ların ise geleceği karanlıktır.

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin emeğinin karşılığı eline geçen tüm bu rakamları toplarsak 3.500 TL kadar bir aylık gelir sağladıklarını görürüz.

Oysa aynı koşullarda çalışan diğer kamu görevlilerinin ekonomik yapılarını gözlediğimizde pek önemli ayrılıklar olmasa bile, ki onların da haklı oldukları gerçeğini benimseyerek emek - ücret oranlamasında köyde çalışan eğitim emekçisinden daha iyi durumda olduklarını gözleriz : Özellikle sosyalizasyon bölgesinde çalışan bir doktor, ayda net 20-25 bin TL ücret aldığı gibi lojman, yakacak vb. gereksinimleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Yine bir sağlık memurunun, bir ebenin, bir hemşirenin, bir tarım kredi kooperatifi müdürünün, bir orman bakım memurunun, bir YSE görevlisinin, bir ziraat teknisyeninin ücreti ve diğer gelirleri köyde çalışan eğitim emekçisine oranla iyidir. Bu somut durum «nitelikli emek» kavramıyla açıklanacak durum değildir.

Bu somut dengesizlik köy halkına yansımakta, eğitim emekçisinin onuru kırılıp aşağılanmaktadır.

Görülüyor ki, sınıflı' toplumlarda sınıflar, kesimler ve katmanlar arasındaki dengesizlik bu boyutlara kadar inebilmektedir.

Çalışanlar arasında böylesi yapay ayrılıklar yaratan burjuvazi bu ayrılıkla çalışanların kendisine karşı ortak düşünce ve eylem birliğini engellemek istemektedir ki, bu politika, kapitalist çelişkilerin 'bilince çıkmadığı kitlelerde geçerli olabilmektedir.

Bu olumsuzluğun giderilmesi, maaş, yan ödeme ve mahrumiyet zamları sorunlarının çözümlenebilmesi için somut önerilerimiz şunlardır:

1. Ulusal gelirden kişi başına düşen GSMH'nın iki çocuklu bir aile payı, köyde çalışan eğitim emekçileri için taban ücreti olarak alınmalıdır.

2. Üst derece ile alt derece arasındaki dengesizliğin giderilmesi için gösterge tablosu yeniden düzenlenmelidir.

• 3. Yan ödemeler bölge, köy ve ilçelerin sosyal ve ekonomik yapısının değişkenliği ön plana çıkarılarak mutlaka ödenmelidir.

Köyde çalışan eğitim emekçisinin gelir sorunu görev yerinde başlayan ve biten sorun değildir yalnızca. Atamalarda Ödenmesi gereken yolluklar başlı başına bir sorundur. Atandığı görev yerine gidebilmesi için verilmesi gereken yolluk, günün taşıma ücretleri piyasasının çok çok altında kalmakta ve adeta sembolikleşmektedir. Yetersiz de olsa ödenmesi gereken bu yolluğu, eğitim emekçisi zamanında alamamakta işlem takibi için köylü şehir arasında gidip gelmekte alması gereken yolluğu zaten harcamaktadır. Okulu yeni bitirmiş bir köyde çalışan eğitim emekçisi yetersiz yollukla görev yerine ya hiç ya da zamanında gidememekte, bu durum suç sayılarak soruşturmalar geçirip acımasızca cezalandırılmaktadır.

Yolluk sorununun çözümü için somut önerilerimiz ise :

1. Yolluk statüsü yeniden düzenlenmeli, taşıma ücretleri piyasasına uygun duruma getirilerek zamanında ödenmelidir.

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin kadro ve dereceleri zamanında gelmemekte, gelse bile kadro ve derece işlemleri Milli Eğitim Müdürlüklerinde yapıldığı için hak, sahibine zamanında ulaşmamaktadır. ~

Bu olumsuzluğa bir diğer etki, köyde çalışan eğitim emekçileri konumlarının olumsuzluğu nedeniyle kadro ve derece işlemlerinin elden takip edememektir. Bu sorunun çözümü için ise somut önerimiz:

1. Köyde çalışan eğitim emekçilerinin kadro ve derece işlemleri ilçe ilköğretim Müdürlüklerince yapıp, hak sahibine zamanında ulaştırılmaktadır.

Kısıtlı da olsa ücret, yolluk ve ödemeler kaleminden hak ettiği geliri ele geçirmesi köyde çalışan eğitim emekçileri için başlı başına bir sorundur.

Bir kez eğitim emekçisinin mutemet seçme özgürlüğü yoktur. Gelirini ele geçirebilmesi tamamen mutemedin konumuna ve kişisel tutumuna bağlıdır.

Köyde çalışan eğitim emekçisi hafta sonları ancak şehire inebilme durumunda olduğu için mutemedini bulamaz. Çoğu kez maaşını alamadan köye dönmek zorunda kalan eğitim emekçisi, hiç hesapta olmayan yol, otel ve lokanta gibi harcamalarla karşı karşıya kalmaktadır.

İşin içine bordroların zamanında yapılmaması ve hak edilen diğer paraların zamanında ödenmemesi de girince köyde çalışan eğitim emekçilerinin sırtından zengin mutemetler oluşmaktadır ki çok ilginçtir.

Bu sorunun çözümü için somut önerilerimiz :

1. Mutemet seçme özgürlüğünün engeller kaldırılmalıdır.
2. Mutemet ücreti günün koşullarına göre hak sahiplerince saptanmalıdır.
3. Mutemedin çalışma yeri ve gerekli araçlar yönetimce sağlanmalıdır.
4. Köyde çalışan eğitim emekçileri için her ayın ilk haftasında bir gün «maaş alma günü» olarak resmen saptanmalıdır.

Anayasanın 42. maddesinde her türlü angaryanın yasaklandığı yazılıdır. Oysa köyde çalışan eğitim emekçileri hem işgücü harcamaları, hem de zorunlu ekonomik harcamalar yapma durumunda kalmaları, onları bir angaryalar bütünüyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Damj akan okulun damının aktarılması, silgi, tebeşir giderleri, ders plan ve not defterleri giderleri, okulun temizlik işlerinde kullanılan malzeme giderleri ve bu işlerin görülmesinde harcanan işgücü köyde çalışan eğitim emekçisinin güncel yaşamını dolduran, daracık ve sınırlı bütçesini kemiren giderler ve angaryalardır.

Angaryalar sorunun giderilmesi için somut önerilerimiz :

1 — Anayasanın 42. maddesi uygulanarak bu tür işlerde harcanan emeğin karşılığı verildiği gibi, eğitim emekçisinin cebinden çıkan paraların karşılanması mutlaka sağlanmalıdır.

Yine, köye gelen kaymakam, ilköğretim müfettişi ya da görevlileri gibi şahıslar bu gelişleri karşılığı yolluk ve yevmiye aldıkları halde, köyde çalışan eğitim emekçileri onları ağırlamak ve ulaşımını sağlamak zorunda bırakılmaktadırlar.

Dahası, köye gelme işini zul sayıp yolluk ve yevmiyelerini ilçe merkezlerinde doldurma işini bir alışkanlık haline getiren eğitim emekçilerinin amiri durumunda olanlar, eğitim emekçilerini yerli yersiz, sık sık ilçeye çağırılmaktadırlar. Bu gidiş - gelişlerde harcanan paralar da eğitim emekçisinin cebinden çıkmaktadır. Oysa, diğer kamu görevlilerinin yolluk ve yevmiyeleri masalarının 'başından kalktıktan hemen sonra işlemeye başlar.

Bu sorunun çözümü için somut önerilerimiz :

1 — Köyde çalışan eğitim emekçilerinin yerli yersiz ilçeye çağrılmaları önlenmelidir.

2 — Çağırılması zorunlu ise, bu gidiş gelişlerde yolluk ve yevmiyeleri mutlaka verilmelidir.

Tüm bunların yanında yaşam koşullarının oldukça kötü olduğu Köylerde görev yapan eğitim emekçileri zorunlu tüketim maddelerini karşılayamadıkları gibi, muayene, teşhis ve tedavi durumları ise oldukça ilkel olup, adeta doğa ile başbaşa bırakılmışlar ve kendi hallerine terk edilmişlerdir.

Bilindiği gibi, köy ekonomisi, kendi kendine yeten kapalı bir ekonomidir. Yani köylüler, beslenme gereksinimlerini kendileri üretmekte ve büyük oranda kendi aralarında pazarlamaktadırlar.

Köylüye rağmen, köyde eğitim emekçisi göçebe durumunda olduğu için, en temel gereksinimlerini alabilecek parası olsa bile alamamaktadır. Köylü; «Bedava versem bana yazık, parayla satsam ayıp olur» düşüncesiyle hareket etmekte, bu düşünce ise sonuçta, köyde çalışan eğitim emekçisine zarar vermektedir. En temel gereksinimlerini yani eti, sütü, yumurtayı ve taze ekmeği pazardan sağlamak zorunda kalmaktadır.

Bu sorunun çözümü için somut önerimiz :

1 — En gerekli tüketim maddeleri ilçe merkezlerinde, ya da merkez köylerde oluşturulacak tüketim kooperatifleri kanalıyla ve taze bir şekilde sağlanmalıdır.

Normal öğretim yapan köy okullarında eğitim emekçisi, maaş karşılığı haftada 30 saat derse giriyorken, ikili öğretim yapılan okullarda 25 saat girmektedir. Diğer eğitim kurumlarında maaş ve ücret karşılığı ders

saatleri ve ödemeler yetersiz de olsa yapılmaktadır. Bu ödemeler diğer eğitim kurumlarında çalışanlara az da olsa bir ekonomik yarar sağlayabilmektedir.

Oysa köyde çalışan eğitim emekçisine böylesi bir yarar sağlanmakla beraber tersine katmanlar arası yapay ayrılıklar, eşitsizlikler yaratılıp körüklenmektedir-hükümetin bütçe çalışmalarında Bütçe Karma-Komisyonunda ders ücretlerinin 60 TL. olarak saptanmasından şunu görüyoruz, Ortaöğretimde çalışan bir eğitim emekçisine ücret karşılığı olarak verilen paranın aylık tutarı bir köyde çalışan eğitim emekçisinin aylık maaşına tekabül ediyor - biz bu uygulamayı kasıtlı ve anti - demokratik görüyoruz. Kaldı ki, ek ders ücretleri 60'a değil, 100 liraya çıkarılmalı ancak köyde çalışan eğitim emekçisine de maaş dışı ücret verilmelidir. Bu tür anti - demokratik yapay ayrılıklar yok edilmelidir.

Şehirlerde bir eğitim emekçisi, bir sınıfta 15-20 öğrenciyi eğitip öğretmek kolaylığı ile karşı karşıya iken, köylerde iki, üç hatta beş sınıfı bir arada okutan köyde çalışan eğitim emekçisinin içinde bulunduğu karmaşıklık dünyada eşî benzeri görülmemiş bir olumsuzluk örneğidir.

60 - 70 öğrenciyi değişik plan, program ve metodlarla eğitip öğretmeye çalışan eğitim emekçisinin bu karmaşık görevi onu psikolojik bir bunalıma itmekte ve kısa bir sürede yıpratıp verimsiz hale getirmektedir.

Bu olumsuzluğun giderilmesi için somut önerimiz :

1. Eğitim emekçisi yetiştiren kurumlar tek kaynaklı olmalı, ülkemiz köy okullarındaki sınıf sayısı kadar eğitim emekçisi yetiştirilmelidir.

2. Eğitim emekçilerinin atamaları ve yerleştirilmeleri demokratik bir şekilde yapılmalı, belli merkezlerdeki yığılmalar önlenmelidir.

Teftiş ve değerlendirilmenin anti - demokratikliğini söylemek hafif bir nitelendirme olur Bırakalım demokratikliğini ortaçağ zihniyetiyle hazırlanmıştır desek haksızlık yapmış olmayız.

Bu ilkelliğe, uygulayıcıların da duygusal, politik ve sübjektif tavırlarını da eklersek, teftiş ve değerlendirme mekanizmasının bir «kıyım mekanizması» olduğu ortaya çıkar.

Teftiş ve değerlendirme mekanizmasının olumsuzluğu karşısında ilköğretim müfettişleri de genellikle politik, duygusal ve sübjektif davran-

makta, eğitim kurumu çevresinin olumsuzluklarını görmezlikten gelerek köyde çalışan eğitim emekçisinden üstün yetenek ve beceriler istemektedirler. Köyde çalışan eğitim emekçisine yardımcı olmak bir yana, onlar üzerinde bir baskı kurarak yaşamlarından bıktırmaktadırlar. Bu nedenle, çoğu kez, köyde çalışan eğitim emekçisiyle müfettişler arasında uyumsuzluklar doğmakta, bu uyumsuzluklar zaman zaman çatışmaya dönüşmektedir. Doğaldır ki, bu çatışmalarda sürekli kaybeden, köyde çalışan eğitim emekçisidir. Bu kaybediş ekonomik kayıptan başlayarak meolek kaybına kadar varır. Daha da somutlarsak, çift hükümlü raporların verilmesi, varolan eğitim politikasının tabiatına uygun şekilde işler.

Değerlendirme «kişinin kişiyi değerlendirmesi» ve gizliliği şeklinde olur. Değerlendirme organındaki işleyiş ise, en alt değerlendiricinin değerlendirmesine en üst değerlendiricinin kayıtsız şartsız «evet», «doğrudur» demesiyle noktalanır. 'Ki burada ağır basan en alt değerlendirici olan okul müdürünün ve müfettişinin köyde çalışan eğitim emekçisine karşı politik, duygusal ve sübjektif tutumudur.

Ve eğitim emekçisi cezalandırılmıştır. Cezalandırma mekanizmasının tersine işlemesi ve köyde çalışan eğitim emekçisinin aklanması ise binde bir olasıdır, «çift hükümlü rapor» ölçme ve değerlendirme mekanizmasının işlemesi bu sonucun en somut kanıtıdır.

Sorunun çözülmesi için somut önerilerimiz :

1. Değerlendirme, yaratılan emeğin yansız ve açık bir biçimde saptanması ve ölçülmesi amacına yönelik olmalıdır.

2. Değerlendirmeyi yapacak olanlar işlevlerine uygun bir eğitimle donatılmalıdır.

3. Değerlendirme onarıcı olma yerine, yanlışları, önleme ve iş içinde gidermeye yönelik olmalıdır.

4. Bireysel teftiş anlayışı bırakılmalı, kurumsal değerlendirmeye gidilmelidir.

5. Değerlendirme dizgesi, demokratik bir açıklık içinde organlara yaklaşım ve araçlarıyla yeniden düzenlenmelidir.

6. Değerlendirme organlarının oluşturulmasında, araçlarının saptanmasında ve değerlendirme ile ilgili kararların alınmasında köyde çalışan eğitim emekçileri her aşamada söz sahibi olmalıdır.

Varolan üretim biçiminin egemen güçleri ülkemiz eğitim sorununu özellikle köyde çalışan eğitim emekçilerinin içinde buldukları durumu

öylesi çarpık ve çapraşık bir duruma sokmuşlardır ki, sorunlar bu kadarıyla da bitmiyor.

Bilindiği gibi eğitim emekçisi çağın bilimsel teknolojik gelişmelerini öğrenmek ve öğretmek zorundadır. Kaldı ki bu işlev, okul duvarlarının içerisine hapsedilmiş bir işlev değildir. Eğitim emekçisi öğrencisine olduğu kadar halkına da bilgi taşımak durumundadır. Köyde çalışan eğitim emekçisi bu işlevini asgari ölçüde de olsa yerine getirebilmesi için kitle iletim araçlarını yani radyo ve televizyonu, yani en azından günlük bir gazeteyi, haftalık bir dergiyi, aylık bir yayın organını ve bilimsel ve kültürel bir eseri bulup okuması gerekmektedir. Oysa bu köyün sosyal yapısından ve köyde çalışan eğitim emekçisinin ekonomik yetersizliğinden olası değildir. Sosyal yapıdan olası değildir. Köylerimizin çoğunda radyo ve televizyon - ki genellikle politik içeriklidir ve yanlıdır-yoktur. Ulaşım güçlükleri bir gazete ya da haftalık bir yayın organının köye girmesini engellemektedir.

Ekonomik açıdan olası değildir. Yayın organları çok pahalıdır. Önerdiğimiz yayın organlarının asgarisinin sağlanması ayda toplam 300-400 TL'yi gerektirmektedir. Sosyal yapının getirdiği sorunlar çözümlense bile eğitim emekçisinin dar kesesinden 300 ila 400 TL'yi vermesi olası değildir.

Sorunun çözümü için somut önerimiz :

1. Köyde çalışan eğitim emekçisine ayda 500 TL «kültürlenme ödeneği» verilmelidir.

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin sergilemeye çalıştığımız sorunlarının gittikçe ağırlaşması çağcıl ve uygar bir eğitim ve öğretimin yapılmasını engellemektedir. Bu olumsuzluk, giderek ülkemiz halkının genel, ekonomik, politik ve toplumsal yapısını etkilemektedir.

Halk üzerinde uygulanacak demokratik bir eğitim halkın düşüncede ve tavırda demokratikleşmesini sağlayacaktır. Demokratikleşmenin getirdiği bilinçlilik düzeyi ise halkın kendi sorunlarının kendileri tarafından çözümünde en önemli bir etken olacaktır.

Bunu sağlayabilmek için sergilemeye çalıştığımız sorunların çözümü için önerilerimizin hayata geçirilmesi az da olsa başarı sağlayabilecektir.

Yaşasın emekçi halkımızın ve köyde çalışan eğitim emekçilerinin ekonomik, demokratik haklar ve talepler doğrultusunda verdiği kararlı mücadele.

İlhami ŞEN

A — Köy okullarına genel bütçeden ödenek verilmemesi:

Köy ilkokularının harcamalarını karşılamak üzere, her yıl köy bütçesinin % 10'u ayrılmaktadır. Bu yöntem, eğitimin ve öğretimin aksamasına, öğretmenin okulla ilgili çeşitli sorunlarla karşı karşıya gelmesi sonucunu doğurmaktadır. Köy muhtarının öğretmene karşı, okula karşı olumsuz tutumları varsa, ayrılan bu ödeneği okula vermemesi sonucunu yaratmakta, ve okulun beş parasız kalması sonucunu doğurmaktadır. Bir diğer sorun da; kırsal kesimdeki köy bütçesi çok az olduğu için, ayrılan okul ödeneği yetersiz kalmaktadır. Her iki durumda da öğretmenin köy yönetimi ile ve dolayısıyla köyle arası açılmakta, sağlıklı bir eğitim yürütme ortamı zedelenmektedir. Bugün köy öğretmenlerinin büyük bir bölümü okulun zorunlu giderlerini kendi dar bütçelerinden karşılamaktadırlar.

İlköğretimin parasız ve mecburi olduğunu gözönüne alırsak, bu uygulamanın bu ilkeyle nasıl ters düştüğü açıkça ortaya çıkar.

> Çözüm İçin Öneriler :

Genel bütçeden yeterli miktarda ödenek ayrılması bu sorunu ortadan kaldıracaktır.

B — Konut sorunu : Konut sorunu, aslında ülkemizin sorunudur. Öteki sorunlar gibi bozuk düzenin bir ürünüdür. Bu sorunun en çok etkilendiği bir kesim de, eğitim emekçileridir. Kırsal kesime en çok uzanan eğitim emekçileri olup, orada öğretmen evi bulmak, oturmak, hemen olması değildir.

Ülkemizde 6 eğitim emekçisine, bir öğretmen evi düşmektedir. Altı öğretmenden biri, o da çok yetersiz öğretmen evinde oturabildiğinden, geriye kalan eğitim emekçileri, köylerde bulunanların oturduğu evlerse elverişsiz ve sağlıksızdır. Olanak bulanlar, yakın kasaba ve kentlere gidip gelmekte, böylelikle dar bütçelerini bu uğurda kullanmaktadırlar. Bu ortamda, görevini de başarılı yapma olanağı kalmamaktadır.

Ayrıca, eldeki konutlarda kimin oturacağı da kesin olarak belirlenmediğinden sayısal yetersizliğin de etkisiyle, eğitim emekçileri arasında

uyuşmazlıklar, sürtüşmeler çıkmaktadır. Eğitim emekçilerinin 1/6'sına düşen, ğretmen evleriye, hem kullanım yönünden, hem can güvenliği açısından hem de yapım yönünden son derece yetersizdir.

Çözüm için önerilerimiz :

1 — Köye öncelik verilmek koşuluyla, köy, kasaba ve kentlerde ğretmen evleri yapılmalıdır. Ev sağlanamayan öğretmene, çevrenin gerektirdiği kira bedeli ödenmelidir.

2 — Köylerde ğretmen evleri, okulla birlikte hizmete sunulmalı, konut devletçe donatılmalı, ısıtma vb. temel giderleri devletçe karşılanmalıdır.

3 — 'Lojman denilen ğretmen evlerinin proje hazırlığında ve yapımlarında arsadan, temel kazısından, yapımından arttırım sağlanabilmesi için güvenlik ve ısıtma kolaylığı vermesi için, derslikler üzerinde olması ve ğretmen sayısına yetmesi esas alınmalıdır.

4 — Eğitim emekçilerinin görevlerinin belirli bir süresinde yaşamlarını sürdürecekleri konuta kavuşmaları, önerilerimiz doğrultusunda devlet desteğinde kesinlikle sağlanmalıdır.

C — Beslenme, Sağlık ve Tedavi Sorunları :

Beslenme :

Canlılar, varlıklarını sürdürebilmek için çeşitli besini almak zorundadırlar. İnsanın da canlı bir varlık olarak besine gereksinmesi vardır.

Ülkemizde emekçilerin beslenme yetersizliğinin maddi nedenleri açıkça ortadadır. Temel neden, gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Kişinin sağlığını koruması için gerekli olan besinlerin en az miktarı, günde 150 et, yarım kilo süt, bir yumurta, 300 gr. sebze, meyve ile yaklaşık 200 gr. tahıl ve yeterince yağ ve şeker olarak bilinir. Bu zorunlu besin maddelerinin günümüz fiyatlarıyla ortalama tutarı :

150 gr. et	1200 krş.
500 gr. süt	700 krş.
1 yumurta	: 225 krş.
300 gr. Sebze - Meyve	375 krş.
1 Ekmek	: 300 krş.
50 gr. yağ	: 400 krş.
100 gr. şeker	: 90 krş.
	<hr/>
	32,90 krş.

Bu rakamlarımız en iyimser tahminlerdir. Bir de köyde görevli eğitim emekçilerinin bu besin maddelerini kentten sağladıklarını gözönüne alırsak, ulaşım masraflarını da eklemek gerekli. Günde 3290 krş.luk bir zorunlu harcama karşısında 4 kişilik bir ailenin aylık gideri 3948 TL'dir. Buna, diğer mutfak masrafları eklenirse, ortaya çıkacak rakam karşısında bugünkü ücretlerin yetersizliği ortadadır. Besin maddelerinin bu ateş pahası fiyatları karşısında yetersiz ücretleriyle öğretmenlerin gerekli beslenme olanakları zaten yoktur. Köylerde, köy öğretmenlerinin yaşamlarını sürdürebilmek için zorunlu besin maddelerini sağlamada da çeşitli zorluklarla karşı karşıya kaldıkları açık bir gerçektir.

Köylerimizde besin maddelerinin bir kısmını köylülerimizin kendileri hazırlamaktadır. Bu olanakları olmayan öğretmenin, besin maddeleri ancak kentlerden sağlaması mümkündür. Bu zorunluluk, ulaşım giderlerini arttırdığı gibi, ulaşım sorunu olan yörelerde beslenme sorunu daha da zorlaşmaktadır.

Çözüm için önerilerimiz :

- 1 — Yeterli ücretin verilmesi,
- 2 — Besin maddelerinin ucuza sağlanması için, yaygın bir biçimde öğretmenler tüketim kooperatifinin kurulması.
- 3 — 'Bozulmadan uzun süre saklanılabilen besin maddelerinin, köylerde görevli öğretmenlere; ulaşım sorunu da gözönüne alınarak yeterli miktarda bir kerede alma kolaylığı sağlanmalıdır.

Ç — Sağlık Bakımı ve Tedavi Sorunları:

Kamu çalışanlarının ve eğitim emekçilerinin bakmakla yükümlü oldukları kişilerle birlikte sağlık bakımları, 657 sayılı devlet Memurları Kanununun 209. ve 210. maddeleriyle, bu konuda hazırlanmış bulunan «... tedavi yardımı» yönetmeliğine göre yürütülmektedir.

Ancak, bu düzenlemeler, eğitim emekçileri ve yakınlarının sağlık bakımı ve sorunlarına köklü bir çözüm getirmemiştir. Çünkü eğitim emekçilerinin çalışma koşulları ve dağınık yerleşme yerlerindeki görev ilişkileri; kentsel kesim için hazırlanan «muayene ve tedavi» dizgesiyle uyumsuzdur.

657 sayılı Yasanın 188. ile devlet memurları için çeşitli alanları kapsayan geniş bir sigorta öngörülmekte ve özel yasalar çıkarılması emredilmek-

tedir. Öngörülen hükümler hazırlanıncaya değin de, yürürlükteki hükümlerin saklı tutulacağı kabul edilmemektedir.

Sağlanacak sosyal yardım olanaklarının ülkede kabul edilmiş başta, genel sosyal sigorta rejimlerinin getirdiklerinden az olmaması zorunluluğu da konulmuştur.

Yasanın ilgili maddesinin kapsamını içeren yeni bir sigorta yasası çıkmış değildir. Bu yüzden, grevli-toplusözleşmeli sendika hakkı olan diğer emekçiler için sosyal yardım olanakları, devlet memurları için yaratılan sosyal yardım olanaklarından bize göre ileri düzeylere erişmiştir. Bunu, kıvançla karşılıyoruz.

Yasanın sözkonusu maddesi, bu dengesizliği gidermeye yönelmişse de daha 'bir süre gerçekleştirilmemesi umulmaktadır.

Eğitim emekçilerinin sağlık bakımı sorunlarının çözümü için Önerilerimiz :

Bilindiği gibi sağlık hizmetleri, koruyucu ve tedavi edici olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Tedavi edici sağlık hizmetleri için gerekli 'büyüklükte ve yeter sayıda; teknik araç-gereç, uzman personel ve benzeri olanaklarla donatılmış devletin kurduğu ve kuracağı, herkese hizmet edecek sağlık kurumları - hastahane - zorunludur. Eğitim emekçilerinin ve yakınlarının bu kurumlar ve olanaklardan tedavi görmek amacıyla yararlanmaları doğaldır.

Ancak, ilk aşamadaki sağlık, sorunları ve bakım hizmetlerini görmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığının elindeki doktor vb. olanaklardan yararlanılarak;

1 — Başvuru ve denetim,

2 — Muayene,

3 — Reçete ve ilâç konularında zaman yitirmeden, öğretmen ve öğrenciye yeni işlem külfeti getirmeden görev yapacak dispanserler kurulmalıdır.

Bu dispanserler her ilde ve -konumuna göre- ilçelerde açılmalı, gezici ekip ve araçlarıyla köydeki öğretmen ve öğrencilerin sağlık bakımlarını yerine getirmelidir.

Eğitim emekçilerinin (tüm devlet memurlarını kapsayan) eşleriyle, bakmakla yükümlü oldukları baba, ana, çocuklarını kapsamının içine alan; hastalık, analık, görevden doğan kaza ile, mesleki hastalık gibi konuları kapsayan; diğer emekçilere getirilen haklardan az olmamasını gözleyen genel sosyal sigorta yasasının en kısa zamanda çıkartılıp uygulamaya konulması.

Yılda gezici sağlık ekiplerince en az bir kez genel sağlık denetiminden geçirilmeleri, bayan öğretmenler doğum öncesi iki ay, doğum sonrası dört tam ay ücretli izinli sayılmaları, sürenin oniki ayının onbeş ay sayılması.

D — Kendi Çocuklarının Eğitim Sorunlu :

Köy öğretmenlerinin karşılaştığı önemli sorunlardan birisi de, ilköğretimden sonra çocukların eğitimidir. Orta ve yüksek okullarda çocuklarını okutmak için ücret, yer ve benzeri konularda çeşitli zorluklarla karşı karşıyadırlar.

Çözüm İçin Önerilerimiz :

1 — İlkokul, ortaokul, lise öğrencisi olan çocukları için, çocuk başına günün koşullarına uygun çocuk zammı verilmelidir.

2 — Yüksekokul, akademi, fakültelere devam edenler için de günün koşullarına uygun çocuk zammı verilmelidir. Her iki önerimizdeki çocuk zamları vergiden muaf tutulmalıdır.

3 — Köy öğretmenlerinin köyde oturma zorunlulukları gözözüne alınarak, öğrenci yurtlarında öncelik tanınmalıdır.

4 — Öğretmen çocukları için köylerde görev yapan öğretmenlerin çocuklarına öncelik verilmek koşulu ile yurtlar açılmalıdır.

5 — Yatılı okullarda köy öğretmenlerinin çocuklarına yeterli sayıda kontenjan tanınmalıdır.

E — Bir Aydın Olarak Sorumlulukları ve Bu Konudaki Beklentiler ve Güçlükler ;

Köy öğretmenleri, halkımızın en fazla ezilen, horlanan kesimlerinden olan köy emekçilerinin çocuklarına aydınlık ve bilgi getirmeye onlara okuma-yazma öğretmeye çalışmaktadırlar. Köy öğretmenlerinin uğraşları, sadece köylü çocuklarına başlangıç eğitimi vermekle sınırlı değildir. Bir aydın olarak, onlardan beklenen şey, görev yaptıkları köylerde tüm köy emekçilerine aydınlığı, ilerici düşünceleri götürmektir. Bu konudaki sorumluluk-

ların bilincinde olmak zorundadırlar. Ortaçağ kalıntısı bir karanlığın etkilerinin derece derece sürdüğü köylerimizde, öğretmenlerden beklenen şey, fedakârca aydınlık geleceklere dönük çalışmalarda bulunmaktır. Örgütsüz, dağınık ve koordinasyonsuz bir biçimde de olsa, bu çalışmalar, halk güçleri için çok önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalışmalar yürütülürken, çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Ege-men güçlerin bir parçası olan kır 'gericilerinin, toprak ağalarının, zengin köylü kategorisine giren sömürücülerin ve tefecilerin, simsarların, tarım ürünlerini ucuza kapatan gezginci tüccarların baskısı altındadırlar. Tüm bu baskı ve güçlüklerle rağmen ilerici köy öğretmenlerine düşen bu onurlu görevi bilinçlice ve yılmadai yerine getirmek olmalıdır. Emekçi halkımızın kurtuluşu mücadelesinde her geçen gün daha bilinçli bir şekilde yerlerini almak olmalıdır. Başta işçi sınıfımız olmak üzere, emekçi sınıf ve tabakaların mücadelesinde eğitim emekçileri kendilerine düşen yerin ve görevin bilincindedirler.

T A R T I Ő M A L A R

ReŐat BALABAN ; Sayın Başkan, Değerli Delege Arkadaşlar,

Panele katılan arkadaşlarımızca, özel olarak köy öğretmenlerinin, genel olarak da kırsal kesimin sorunları dile getirildi. Ancak kırsal kesimdeki sömürünün azaltılması savaşımı ile, tamamen ortadan kaldırılması savaşımının bütünleştirilmesinde, köylünün ekonomik, demokratik kitle örgütleriyle ve bu örgütlerde köy öğretmenlerine düşen görevlerden söz edilmedi. Türkiye köylüsü üzerindeki sömürüyü azaltmak ve tamamen ortadan kaldırmak savaşımının, işçi-köylü bağlaşıklığının örgütü bir şekilde sağlanmasının araçlarından biri köy kalkınma kooperatifleridir. Ceyhan ve yurdun diğer bölgelerinden yükselen köylümüz, bu araçlar sayesinde gerçekleştirmişti, faşizme karşı olan güçleri. Bu araç sayesinde gerçekleşmiştir Maden - İş grevinin yiğit direnişçilerine köylünün yakın manevi katkılarının sağlanması. Kooperatiflerin ürettikleri, yoksul üretici köylünün teri, işçinin gelir vergisini hayata geçirmede, kısaca işçi-köylü bağlantısının sağlanmasında, ilerici, demokrat, sosyalist köy öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Bu görevin yerine getirilmesinde ilerici, demokrat köy öğretmenlerinin eğitilmesi, onlara yol gösterilmesi görevi örgütümüzün de, en önemli görevlerinden 'biri'dir.

Bu konudaki somut önerim, örgütümüzün yayın organlarında, özellikle Yeni Toplum dergisinde, bilimsel yazılara, yurdumuzdan ve dünyadan bu konudaki yazılara yer verilmelidir. Teşekkür ederim.

Bedirhan ÖZDEMİR : Sayın Delegeler, Değerli Öğretmen Dostlarım,

Köy öğretmenlerinin sorunlarının, bir ölçüde incelendiğini bu panelde öğrenmiş bulunuyoruz. Ancak sözkonusu alanda yapılan değerlendirmelerin önemli eksiklikler taşıdığı da ortadadır. Örneğin yatılı bölge okullarda değinilmedi. Belki konuşması arkadaşlar yeetrlı zaman bulamadıkları içirt bu eksiklik ortaya çıkmıştır. Bildiğiniz gibi birer asimilasyon yuvası olan bu okulların tümü ellibeş tanedir. Bunların 48'i Doğu'da kurulmuş, geriye kalan az 'bölümü de aynı amaçla başka yerlerde kurulmuştur. Bu konudaki önerim; bu zorba asimilasyon yuvalarının dağıtılması, ırkçı, söven ve asimilasyoncu öz taşımayan, gerçekten demokratik okulların açılması gereklidir. Eğitimin demokratikleştirilmesi, bu yolda mücadele etmeyi tarihsel bir görev olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Demokratik Eğitim Kurultayının toplumumuzun demokratikleşmesi aşamasında önemli bir yeri, bir adımı vardır. Bu nedenle çalışma süresi içinde egemen ulus şovenizmini kırmak, bildirgelerde, çalışmalarda bu şovenizmin üstüne gitmek, yürümek, devrimci, demokrat, ilerici unsurların görevleridir, hepinizi saygıyla selamlarım.

Ali DEMİR : Değerli arkadaşlar, ayrılan süre içerisinde geniş olmamak kaydıyla bir iki öneri getirmek istiyorum. Bence paneli sunan arkadaşlar, zamanın yetersizliği nedeniyle buna değinmediler. Bazı gereksiz açıklamaların yanısıra bu konularda değinilmedi özellikle ve genellikle köy öğretmenleri arkadaşlarımla yaptığım bir araştırmadan kanaatlenerek bir noktayı özellikle belirtmek istiyorum.

•Bugün bildiğiniz gibi Türkiye'de, tek tip bir eğitim ve öğretim programları uygulanmakta. Örneğin Ankara'nın Kızılay'ına, İstanbul'un Beyoğlu'na göre hazırlanmış programlar, Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar aynı biçimde uygulanmakta, o yörelerin ekonomik, sosyal ve coğrafi koşulları gözönünde bulundurulmadan, tamamen çarpık ve yabancı bir görünüm içerisinde. Benim önerim, bölgesel eğitimi yaygınlaştırmak, bölgelerin sosyo - ekonomik yapılarına, hatta coğrafi yapılarına dikkat edilerek eğitim ve öğretim programları 'hazırlanmasını öneriyorum.

İkinci önerim ise, hepinizin bildiği gibi, köy enstitüleri sorununun arkasından koparılan bir yaygara ile, halk kesiminde, köylerde öğretmenlere karşı büyük bir tepkinin oluşturulduğu, hemen arkasından getirilen Amerikan tipi öğretim planları çerçevesinde yapılan ve yetiştirilen öğretmenlerin halktan kopuk, köyde halka yabancı, ne yapacağını bilmeyen kişiler olarak, böylece halkla ilişkilerinin koparıldıklarını hepimiz biliyoruz, ben o araştırmamda arkadaşlardan % 90'ından aldığım bir yanıtı belirtmek istiyorum. Arkadaşlar ne yapacaklarını bilmiyorlar, bu konuda aydın değiller, TÖB-DER kitle örgütünün disiplin anlayışı çerçevesinde bu arkadaşlarla ilişkilerin sıklaştırılması, bu konuda ne yapacaklarını, ne yapmaları gerektiğini bildiren broşürlerin, yayınların dağıtılması ve hatta denetlenmesini öneriyorum. Teşekkür ederim.

Metin ERDEMİR: Saygıdeğer arkadaşlar, köy öğretmenlerinin sorunlarını sunan arkadaşlar, genellikle mevcut düzenin sınırları dışına çıkmadıkları için ortaya koydukları görüşlerin ne denli tutarsız olduğu ortada. Bir örnekleme yapalım. Bir arkadaşımız toprak sorununu getirdi, ancak bu toprak sorununu getirirken, bunu sömürgecilik olgusu dışında ele aldığı için, ayaklarının havada olduğu ortadadır.

Bir de, bu Düzgün KAYA arkadaşımızdan açıklamasını istediğim bir konu var. Çağdaş eğitim deyimini kullandı, bu deyim açıklanmasını isteyeceğim. Ne demek bu «çağdaş eğitim»? Bedirhan ÖZDEMİR arkadaşımızın yatılı bölge okulları konusundaki deyimine de katılıyorum, saygılar sunarım.

Aziz MAHO : Sayın arkadaşlar, arkadaşlarımızın sunduğu panelde köy öğretmenlerine ayrı bir konu ayırdıkları için teşekkür ederiz. Ben yazın Ankara'ya geldiğimde böyle bir konunun ortaya getirildiğini arkadaşlardan duydum. Şimdi dikkat ederseniz, burada sunulan bir temele oturtulmaya çalışılan köy öğretmenlerinin sorunları, düzen sorunuyla bir ölçüde bağdaştırılmaya çalışıldı. Oturum ilerledikçe baktık ki birçok konularda ve bildirgelerde tekrar edilen konular, hemen hemen burda da tekrar edildi. Arkadaşlar, köy öğretmeni olarak ben bir anlayış getirmek istiyorum, bir öneri olarak getirmek istiyorum. Şöyle düşünüyorum : Marksist Leninist ustaların ve işçi sınıfı biliminin ışığında genellemeler yapıyoruz, pratik içerisinde bizim bir farklı yanımız olmalıdır. Bu farklı yanımız; içinde yaşadığımız ve okutmakla görevli olduğumuz çocukların elindeki programlara karşın, onları en azından şöyle bir *durum* var arkadaşlar: Birinci sınıflarda sınıfta kalma diye bir sorun yoktu, seneye kadar bu çocukları götürüyoruz. Fakat bu çocuklar ne öğreniyorlar? Eğer biz çocuklara, birinci yılda, ikinci yılda, üçüncü yılda okuma - yazma öğretmezsek ve diğer öğretmenlerden, özellikle TÖB-DER'li öğretmenleri olarak biz, onlardan farklı çalışacağız, çünkü biz uzun bir mücadelenin içindeyiz. Şimdi biz kalıcı mücadeleler bırakmak zorundayız.

Arkadaşlar, panelin sunuş kısmını kısaltıp, tartışmayı uzatmıştı. Bu panelde edinilen bilgiler araştırmalara dayanmalı. Öğretmenin bilgileri, işlevleri burda tartışılmalı. Araştırma yapılmalı arkadaşlar. Yaşadığımız olayları burda gerçekleştirmeli ve burda zenginleştirilmeli. Süreyi aşıyorum arkadaşlar, bile bile aşıyorum. Bir örnek daha vereceğim. Bu kongrede genel olarak hava şudur : Doğu'daki uygulamadır. Pratik olarak çözüm bekliyoruz. Saygılar sunarım.

Bekir UÇAR : Sayın arkadaşlar, paneli sunan arkadaşlara bir eksikliklerini duyurmak isterim. 'Köyde bulunan öğretmenlere, daha doğrusu devrimci öğretmenlere yapılan dinsel baskıları almamışlar. Çalışmalarının sonuna bu dinsel baskıları alırlarsa kendilerine teşekkür ederim. Bu baskıyı bir anımı arkadaşlara hatırlatarak geçeceğim. Çalıştığım köy tutucu bir köy. Burda bana karşı geçen yıl sorulan bir soruyu size aktarayım. Hocam Kur'an'da bile solculuğun kötü, günahkâr olduğu yazılıyor.

Buna ne dersiniz dediler. Hakikaten arkadaşlar araştırdım, Kur'an'da, solculuğun kötü olduğunu yazmıyor. Şöyle ki biliyorsunuz dinsel inanışlara göre, günah ve sevap yazan melekler sağda otururlar. Sol omuzda günah yazan melekler, sağ omuzda sevap yazarı melekler oturuyor. Buna göre Kur'an-ı Kerim'de günahkârların solcu olduğu söyleniyor. Ben de, buna karşılık şu yanıtı verdim : Öyle ise dedim, dünyanın hepsi solcu, hem de aşırı solcu. Dünyada günahkâr olmayan insan olmadığına göre, sol tarafta hepsi var demektir. 'Bu konuda arkadaşların bir açıklık getirmesini dileirim. Teşekkürler.

Ramazan ADIGÜZEL: Sayın delegeler, bugüne kadar kurultayda asimilasyoncu eğitimden bahsedilmekte ise de, bunun ne anlama geldiğinin konusu açılmadı.

Türk emekçilerinin büyük burjuvazisinin yönetimi bugün de dün de vardır. Bütün bunlar genişlemesine açılmıyor, bilimsellikten uzak, burjuvazinin ürkütülmemesi dikkate alınıyor. Oysa buna bilimsel bir yaklaşımla eğilinmesi gerektiğine inanıyoruz.

Yusuf ŞAHİNER arkadaş diyor ki : Çoğulcu demokrasi, biz çoğulcu demokrasi diye bir demokrasi kavramım tanımıyoruz. Ya burjuva demokrasisi vardır, yada proletarya demokrasisi vardır. Burjuvazi için demokrasi, proletarya için diktatörlük, Proletarya demokrasisi ise, burjuvazi için diktatörlüktür.

İlhami ŞEN arkadaş «Türk köylüsü, en yoksul kesimdir» diyor. Hayır arkadaş, kiracılık, yarıcılık, ortakçılık, bu özellikle Doğu'da yoğundur. Hasan MİDİLLİOĞLU arkadaş da köy öğretmenlerinin ücretleriyle; orman memuru, sağlık memuru, ebe, hemşire ücretleriyle karşılaştırıp yorum yapmaktadır. Oysa o mesleklerde çalışanlar da, köy öğretmenleri gibi, emekleriyle geçinen emekçilerdir. Bu emekçilerle eğitim emekçilerini karşılaştırmak, onları ayrı sınıflar gibi göstermek yanılıdır. Öğretmen ve bu meslekten grupların sınıf çıkarları birdir, bunlar ayrı düşünülemez. Teşekkürler.

Saydam YAZAR : Saygılar sunarım. Aslında konuşulacak çok şey vardır. Ama takdir edersiniz ki beş dakika içerisinde insan neyi konuşacağını bile kararlaştıramıyor. Yalnız bunlar arasında önemli gördüklerimiz veya bazı aksaklıkları aktarmakta yarar görmekteyiz. Önce arkadaşlarımızın çalışmalarından dolayı kendilerine teşekkür ederiz. İlk defa burada konuştuğum için, bu DEK kurultayım düzenleyen arkadaşlara da teşekkür etmeyi bir görev saymaktayım.

Ancak kişisel kanım odur ki, bu kurultay asıl amacına ulaşamamaktadır. Şimdi konuşmamın kısıtlı olması nedeniyle söylemek istediklerimi kısaca ifade edeyim. Arkadaşlarım, konuşmalarında öğretmenlerin sorunlarını birbirinden soyutlamak mümkün değil dedi. Bu doğrudur ve genellikle de böyledir. Bu konuda bir anımı da aktarmayı görev saymaktayım. TÖB-DER'in bize göndermiş olduğu Demokratik Eğitim Kurultayı ile ilgili hazırlık çalışmalarını Şubemiz lokalinde tartışırken, halktan kişiler de bulunmaktaydı. Bir arkadaşımız öğretmenlerin sorunlarıyla ilgili bölümü işlerken bir öneri sundu. Öğretmenlerin çocuklarının okuyabilmesi için veya okuma olanaklarına kavuşturulması için lojmanların yapılmasını, öğretmen çocuklarına ödenekler verilmesini ve kısaca bütün öğretmenlerin çocuklarıyla yakından ilgilenilmesini içermekteydi öneri. Halktan bir vatandaşımız aynen şöyle demiştir arkadaşlar: «Öğretmenlerin devrimci anlayışı bu mudur? Halktan yana olmaları bu mudur?» onun için biz burada öğretmenleri değil de, tüm okuma hakkına sahip ezilen halk çocuklarının okuma olanaklarına kavuşturulmasını önerir ve bunun düzeltilmesini arzu ederiz. İkinci bir önerimiz; Türk eğitim emekçilerinin değil, tüm halkın ve emekçi insanların sağlık koşullarına kavuşturulması ve insanca yaşama olanaklarının bir an önce verilmesi için, bu kurultay önerilerinde; bunların, öğretmen veya öğretmen çocuğu diye bir ayırım şeklinde değil, tüm halk yığınlarının kapsamı içersine alınmasıdır. Saygılar sunarım.

Kenan COŞAR : Saygıdeğer Konuklar, Değerli Delege Arkadaşlarım. Bence panelin başlığında bir yanlışlık söz konusu. Başlığın köy öğretmenlerinin sorunları olmak yerine, köyde çalışan öğretmenlerin sorunları olması gerektiği kanısındayım. Çünkü köy öğretmeni dediğiniz zaman, karşısına hemen seçenek olarak şehir öğretmeni denmesi lazım ki, yürürlükte olan sistemde «köy öğretmeni» diye bir kavram da söz konusu değil. Köyde çalışan öğretmen, yada köyde çalışan eğitim emekçisi.

İkincisi, köyde çalışan öğretmen arkadaşların, eğitim emekçilerinin sorunları, bir ölçüde de o köyde çalışarak, köyde çalışmak üzere, arkadaşların yetiştirildikleri kurumlardan gelmektedir. O kurumların bunlara kazandırdığı sağ görüş ve düşünceler, onların gittikleri yerlerde kendi kendilerine birtakım sorunları yaratmasını da birlikte getirmektedir.

Özellikle gittiği bölgede kendi sorunlarını bile çözemezken, o öğretmenin, içinde bulunduğu çevrenin sorunlarına çözüm getirmesi de düşünülemez. Yani bu konuda da, köyde çalışan öğretmen arkadaşların yetiştirilmesi konusunda da, eskiden bir ölçüde irdelenen ve günün koşulları-

nd göre yeniden düzenlenmesi gereken köy enstitüleri örneği vardır, bu konudan yararlanılması önemlidir.

Köylerde çalışan köy emekçilerinin içinde bulunduğu somut durumu dile getiren ve sık sık anlatılan kısa bir fıkrayı anlatarak sözlerimi bitireceğim : «Bir yerde otobüsün yolunu kesiyorlar, soygun yapacaklar. Soruyorlar adama, diyorlar ki mesleğin ne? Doktor, ver 15 bin. Mesleğin ne? Avukat. Ver 10 bin. Mesleğin ne? Tüccar. Ver 25 bin, birisine de soruyorlar senin mesleğin ne? Diyor ki, öğretmen. Verin şuna üç bin de gitsin buradan» teşekkür ederim.

Bektaş ÖZTÜRK : Çok değerli arkadaşlarım, kurultayın bugünkü bölümünde, panelin sunuş kısmında, köyde öğretmenin işlevi belirtilirken, köyde öğretmenin etkinliği vurgulanırken öğretmeni, imamdan, muhtardan ve diğer meslek örgütlerinden de geri planda nazarı itibara alındığı, yer verildiği vurgulandı. Bunun, gerek panel sunucuları, gerekse eğitim kurultayı özeleştirisel açıdan değerlendirmeli, devrimci, yurtsever tüm ilerici arkadaşlarım da bu özü, bu imajı, vurgulayacak şekilde bir çıkış yolu önermeliydi.

Bizim memleketimizde, göğsünü yumruklayarak gelip, ben müslümanın diyebilmelidir diyen ve şehirde ne varsa köye de o götürülecektir diyen bir zihniyet, köylere 900 yıllık padişahlık dönemi de dahil, götürülememiş oranda imam-hatip kadroları ve minare sayısı götürdü. Ancak bu olgu dahi benim halkımı, köyünde kırsal alanda tutmaya kâfi gelmedi. Bildiride özellikle dikkat ettim, yurt dışı nüfus kaymalarından, köylünün toplumsal ve ekonomik kaynaşmasından bahsedilmemektedir. Bu önemli bir olgudur arkadaşlarım. Benim köyüm orta Anadolunun bir dağ köyüdür. Bundan sekiz yıl önce 160 ev iken, bugün 45 eve inmiştir. Nasıl milliyetçilerin dediği gibi 500 parçaya dağıttık köyümüzü. Şimdi 'bunu söylerken, arkasından köye yapılacak eğitim yatırımlarının da, okul binası, lojman vs. yatırımlarının da, köylerin bu nüfus dağılımları da göz önüne alınarak planlanması gerektiğinin vurgulanmasını istiyorum, teşekkür ederim, saygılar sunarım.

Mustafa VAROL: Değerli arkadaşlar, köy öğretmenlerinin özlük ve meslek sorunları biçimindeki panelde bazı eksiklikler gördük. Bu eksiklikleri ve eksikliklerle ilgili önerilerimizi size maddeler biçiminde kısaca okuyacağım:

1 — Köy öğretmenleri çocuklarından, orta dereceli okullarda okuma çağına gelenlerin, mutlaka parasız devlet yatılı okullarına alınmasını öneriyoruz, bu konuda mücadele etmeliyiz. -

2 — Okul binalarının yapımında ve tesliminde, öğretmenlerin ve özellikle halkın denetiminin sağlanmasını istiyoruz. Bilindiği gibi, devlet okul yapımını özel müteahhitlere veriyor, onu teslim alan mühendis en sonunda geliyor, müteahhitin torpil yapmasıyla, bina eksik ve çürük olsa bile teslim alınıyor, üçbeş senede bina yirmi senelik gibi bir eski bina şekline dönüşüyor.

3 — Okula devam işleminin daha etkin duruma getirilmesini öneriyoruz. Örneğin, okula gelemeyen öğrencilere Kur'an kursları gibi çağ dışı kalmış kurumlarda öğretim yaptırılmaktadır. Devam... işlerinde kısıtlı olarak 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanunu uygulanmakta, bu uygulamanın neticesinde de öğretmen ve halk karşı karşıya getirilmektedir.

4 — Türkiye'de bulunan 57 yatılı bölge okulunun 51 tanesi Doğu'da bulunmaktadır. Diğer altı tanesi de, diğer Anadolu illerinde bulunmaktadır.

Bu konuda ayrıntılı bir araştırmanın yapılmasını öneriyorum sayın görevlilere. Saygılar.

Osman AKDEMİR : Saygıdeğer Arkadaşlarım.

Köy emekçilerinin sorunlarını sunan arkadaşların, soruna belirli bir açıklık getirdiği kanısındayım. Bu hususta eleştiri yapmayacağım, sadece kendi bölgemizde yapılmış bir çalışmadan, bu panele öneriler sunmaya çalışacağım. Şu önerimize dikkat etmeleri 'bil'hassa gerekmektedir: Köy eğitim emekçilerinin çalıştıkları yerde, yani orada konut bulamayıp, kentlerde buldukları için, köye gidip gelmek durumunda kalmaktadır, bu sorunlarını çözmek için ulaşım aracı veya ulaşım bedelinin yeterli ölçüde verilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, köyde çalışan öğretmenlerin, oralardan kentlere gelip gitmeleri zorunluğu dikkate, alınmalı, bunu çözümlenici bir ölçüde veya bölgesel durumlara göre birkaç okula bir taşıt verilmesi önerilmelidir. Köy eğitim emekçilerinin sağlık durumlarını çözümlenmede, arkadaşlar dispanser kurulması şeklinde bir öneri getirmişlerdir, ben şu öneriyi getireceğim : Bu dispanserlerin, köy eğitim emekçilerini, yerinde kontrol ve tedavi etmek üzere gezici bir ekip halinde oluşturulması önerilmelidir.

Ayrıca köy eğitim emekçilerinin çocuklarının, orta ve yüksek okullarda okumaları olanağı sağlanması güvence altına alınmalı, onların yurtlarda veya parasız okullarda kalabilmelerinin kesinlikle sağlanması önerilmelidir. Bir de eğitim emekçilerinin, can güvenliğinin sağlanması. 'bakımından bir yasa tasarısı, açıklık getirilmek koşuluyla, bir yasa tasarısı şeklinde hazırlık yapıp, önerilmeli ve sunulmalıdır.

Muharrem ERDEM : Değerli Arkadaşlar,

Ben köy ekonomisi bölümünden bir konuya değineceğim. Biliyorsunuz köylüye kredi veren, bir tarım kredi kooperatifleri vardır. Bu kooperatifler, köylülerin katkısıyla kurulmuştur, son bir yıl içerisinde de Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından ayrılmıştır. Şimdi kooperatifçi olan bir arkadaşımın anlattığını size kısaca aktaracağım : Çorumda 35 tarım kredi kooperatifi var, buna 20 milyon kredi veriyorlar yılda, 20 milyon kredinin aşağı yukarı 18 milyonu Çorum'da büyük tüccarlara verilmektedir. Bunlar 1 milyon veya 700 bin lira civarında kredi alır. 2 milyon kredi ise 18 bin çiftçiye dağıtılır. Aşağı yukarı çiftçi başına 500 lira yahut da 1000 lira düşmektedir.

Yine en azından DEK'in köy sorunları ile ilgili bölümüne kredi dağılımındaki eşitsizliğin özellikle vurgulanmasını rica ediyorum. İkincisi de köy öğretmenlerinin her yıl, sene başında mesleki toplantısı olur, bir de sene sonu mesleki toplantısı olur. Bu toplantılarda, iki yıldır izlediğim, özellikle bu yıl Çorum valisi şöyle bir öğütte bulundu öğretmen arkadaşlara : «Arkadaşlar Türk yurdunu bölmeye, yurdumuzu ve Cumhuriyetimizi parçalamaya yönelik bazı öğretmen arkadaşlar çıkmaktadır. Örneğin Diyarbakır'da, Tunceli'de İstiklal marşımızı protesto eden öğretmen arkadaşlar çıkmıştır, bu hareketler Türkiye Cumhuriyetini ortadan kaldırmaya yönelik.» diyebilmiştir.

Arkadaşların bir kısmı gülmekle beraber, özünde insanlığı olmayan bir kısmı bunu alkışlamıştır. Ondan 15 gün önce de enstitüdeki faşistler şöyle bir yürüyüş yapmıştır Vali'nin önüne kadar: Kahrolsun Danıştay, Danıştay Moskova'ya diye. Vali buna ses çıkarmadı. Bir gün akşama kadar gezdiler. Onların yüzünden 30 - 40 arkadaş karakola gitti, valiye hatırlatıldı; Cumhuriyeti yıkmaya yönelik olanlar öğretmenler değildir. Cumhuriyetin bir başka kurumu olan Danıştayı uygulamayan bakanlıktır denilmiştir ve soruşturma açılmıştır hakkımızda.

Köy bütçesinin okula ayrılan % 10 luk meselesi var, bu köy kanunu ile ilgilidir. Köy kanununda der ki; her aile, köy bütçesine 20 liradan fazla para vermez der. Bu para biriktiği zaman çok cüzî bir köy bütçesi meydana gelir, muhtar da bunun % 10'unu böldüğü zaman, örneğin benim bulunduğum köyde, 200 hanelik bir köyde, % 10 luk bütçesi 2 bin lira tutmaktadır. Halbuki okulun kapsamı aşağı yukarı 25 bin lira harcamayı gerektirir. Bir de arkadaşlara beslenme konusunda şu öneride bulunayım. Osman Nuri KOÇTÜRK'ün «Geçmiş Savaş» adlı beslenmeyle ilgili bir eseri vardır, okusunlar arkadaşlarım, çünkü bana da başkası tavsiye etti, okudum, çok değerli bir eserdir, saygılar sunarım.

SUNUCULARIN ELEŞTİRİLERE VERDİKLERİ YANITLAR

Yusuf ŞAHİNER: Benim sunduğum konu ile ilgili olarak bir iki eleştiri geldi, bunları kısaca cevaplayayım. Bir arkadaşım çoğulcu demokrasi diye bir deyimden bahsederek, bunun yanlış bir terim olduğunu söyledi. Oysa benim söylediğim bir alıntıydı, Dünya bankasının yaptığı bir araştırmada, ülkelerin rejimlerine göre bir sınıflama yapmışlar, çoğulcu demokrasi, monarşi diktatörlükler, sosyalist ülkeler olarak böyle bir sınıflama yapılmış. Türkiye'yi çoğulcu demokrasiler içinde almış, yani o deyim bana ait değil, Türkiye onların içinde gösteriliyor.

Yine ayrıca ben bu yapıyı belirleyen özellikleri belirtirken - toprak ağalığı meselesini - bir arkadaşımız dedi ki; bunların ayakları havada, ulusal sorundan bağımsız olarak dile getiriliyor. Yani kurultayın demokratikliğinden bahsediliyorsa, elbette ulusal sorun meselesi çok önemli bir meseledir. Tartışılır, konuşulur, fakat burada özel olarak birtakım bulgularla konuşulurken, bunların onunla bağdaştırılması belki çok uzun bir çalışma yapıldığı zaman mümkündür. Ama her meseleyi korkun, başına ulusal sorun meselesi tabiriyle girmek, bilmiyorum ne ölçüde iyidir. Yani ben burada Türkiye'deki toprak ağaları ile ilgili birtakım bulguları dile getirmeye çalıştım kaynaklardan. Bununla amacım, ulusal sorunla ilgili herhangi bir yorum falan değil, sadece görevim o bulguları söylemekti.

Şimdi daha ayrıntılı olarak izah edilebilir bu, tartışılırsa, fakat buradaki yaptığımız, işin işlevinde bir uyumluluk taşıması lazım. Mesele budur. Şimdi köyün toplumsal ve ekonomik yapısını sunan arkadaşımız Nadir SELVİ'ye söz veriyorum.

Nadir SELVİ: Değerli Delege Arkadaşlarım.

Öncelikle eleştirilere teşekkür ederim. Ayrıca eleştirileri yanıtlamadan önce bir konuyu vurgulamadan geçemeyeceğim. Çoğu konularda olduğu gibi bu konuda da özü kaçırdık gibi geliyor, dinlerken de, eleştiri yaparken de özü kaçırdık gibi geliyor. Burayı Demokratik Eğitim Kurultayı olarak görmekten çok TÖB-DER kurultayı olarak görmek gibi bir hava içindeyiz ki, özü kaçırp sendikaya yöneldik, şu nedenle diyorum, benim konum şu idi; «köyün öğretmeninin sorunları, köyün sorunlarından kaynaklanmaktadır.» Köyde üretim ilişkileri, bir başka adıyla köyün ekonomik yapısı. Aktarabildim özetleyerek. Ondan sonra konunun bütünlüğü eksik kaldı, söyleyemediğim, anlatamadığım kısımlar vardı, anlatamadı-

ğım kısımlardan dolayı, konunun eksikliği açısından hiç bir eleştiri getirilmedi, asıl bunu bekliyordum. Demek ki konunun bütünlüğü kayboldu gibi bir endişe olmadı, o konuda da teşekkür ederim.

Bana yöneltilen eleştirilere bir iki cümle ile yanıt vermek istiyorum. Metin ERDEMİR arkadaşımız, mevcut düzenin dışına çıkılmadı dedi. Bu hepimize yönelik bir soru idi, ben ciddi bulmadım. Bekir UÇAR arkadaşımızın dinsel baskı konusunda söylediği ve dinsel konular hakkında durum açıklığa kavuşturulmalıydı şeklindeki eleştirisini 'haklı bulurum. Gerçekten yapılmalıydı, yapılıyordu zaten, zaman olmadığı için aktaramadık, konunun içinde var. Bektaş ÖZTÜRK arkadaşımızın İş - Göster konusunda söyledikleri doğrular var, haklıdır, konuda vardı aktaramadım. Muharrem ERDEM arkadaşımın getirdiği bir konu var Tarım kredi kooperatiflerinin önemi ve bu tarım kredi kooperatiflerinin kredi konusundaki eşitsizlikler vurgulanmalıydı diyor.

Ne kadar ciddi dinlenildiği, yada konuya ne kadar ciddi bakıldığı ortada. Bu konuya hem Yusuf ŞAHİNER arkadaşım, hem de ben rakamlarla ayrı ayrı değindik. Teşekkürler.

Düzgün KAYA: Değerli Delege Arkadaşlarım,

Önce Ali DEMİR arkadaşımızın programlarla ilgili konuşmasını yanıtlamak istiyorum. Benim konumun içindeydi programlar, k\ bu programlar, öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmen mezun olduktan sonra köyde uygulamak zorunda kaldığı programların 'bir bölümünü oluşturmaktaydı. 1968 programı olarak bilinen ve bugün istisnasız tüm okullarda, daha doğrusu ilkokullarda uygulanan program, köyde beş sınıfı bir arada okutan öğretmenle, şehirde araç gereç kaynakları hazır ve 'bir sınıfı tek öğretmen okutuyor, aradaki farklılığı sizde takdir edersiniz herhalde. Bu konuda benim çalışmamda çok detaylı bilgiler var, ama önce de söylediğim gibi, anlatamadım. Teksir edilerek dağıtılacaktır.

Bölge okullarına değinmekteki amaç ve yarar surda söz konusu : Bilirsiniz Türkiye'de 51 yatılı bölge okulu faaliyet göstermektedir, bunların büyük bir bölümü de yapılıyor. Asimile edilmeye yönelik olarak görülmüyor, çünkü Konya'dada yapılıyor, Kayseri'dede yapılıyor Bedirhan arkadaşımızın anlattıklarının tümüne katılıyorum. Asıl bölge okullarına değinmemdeki neden, köy okulları statüsünde olduğu ve çocukları yedi yaşında alarak, aileden kopararak toplama merkezleri niteliğine dönüştürülen sekiz okuldan genel programı,, temel eğitimi yatılı bölge okullarının öğretmeniğim. Bu programın da, tıpkı 1968 programında olduğu gibi

ırkçı, şoven, asimilasyoncu niteliği var. Çocuğun aile ile ilgisi ve toplumun gerçeklerine uymamakta bu, onda ters bir durum arz etmektedir, 7 ve 15 yaşlarındaki çocuklar bu okullarda okutuldukları için demokratik uygulama bulunmadığını, bunun için devam-tetkik bölgesini...

Bunun yanında Ramazan arkadaşımızın dinsel baskı ile ilgili konuşmalarına, daha doğrusu köy öğretmenlerinin tüm sorunları genel olarak madde madde sıralanmıştı, ancak bunu aktarma fırsatı verilmediği için anlatamadım, sizden özür dilerim. Saygılar.

Hasan MİDİLLİOĞLU : Değerli Arkadaşlar,

Benim konumla ilgili iki eleştiri geldi, birisi Ramazan ADIGÜZEL arkadaşımızın, köy öğretmenlerinin ücretleri ile, aynı konumda çalışan diğer kamu görevlilerinin ücretleri arasında bir dengesizlik olduğunu irdelediğimizde, burda bir hassasiyet örneği gösterdiler. Kendilerine uyarıları için teşekkür ederim. İkincisi ise, Bektaş ÖZTÜRK arkadaşımızın öğretmenlerin kültürsüzleşmesi sorununa değinmesi, daha önce konuşan ve panele katılan arkadaşlarımızın, öğretmenlerin köyde, köylünün tabirine, göre en akıllı kim, ölçütlerinde, öğretmenlerin üçüncü sırayı işgal ettiklerinin, nereden kaynakladığı Sorusu idi.

Bunlar, hazırlamış olduğum konunun, anlatamadığım bölümünde vardı, şimdi onlara biraz değineceğim. Ramazan ADIGÜZEL arkadaşımız köy öğretmenlerinin ekonomik durumlarının bozuk olduğu gibi bunun dışında, çalışan kamu görevlilerinin ekonomik durumlarının da pek iyi olmadığını söyleyerek bir uyarıda bulundu. Ben bu konuya yaklaşırken, böyle bir ayrılığın somut olarak görüldüğünü dikkatlerinize sunmamıştım. Önce bunu hatırlatmak isterim. Kaldı ki, koruşmamının baş bölümünde, ülkemizde mevcut olan çarpık kapitalist ekonomik sistemde, başta işçiler olmak üzere köylüler ve diğer kafa ve kol emeği ile geçimlerini sağlamak durumunda olan katmanların ve zümrelerin aynı ekonomik koşullar altında olduklarını söylemiştim.

Ancak Demokratik Eğitim Kurultayı'nın esprisi eğitim sisteminin tüm ayrıntılarının incelenmesi şeklinde belirttiği için, köylerde çalışan köy eğitim emekçilerinin çalıştıkları güc yaşam koşulları içinde çalışan diğer kamu görevlilerinin gelirlerini örnek vererek, aradaki sosyal ve ekonomik bir eşitsizliğin, burjuvazi tarafından kasıtlı olarak yaratıldığını incelemek için bu örneği vermiştim. Arkadaşların kuşkulunun giderildiğine inanıyorum.

İkinci mesele, Bektaş ÖZTÜRK arkadaşımızın, işaret ettiği, öğretmenlerin kültürlenmesi meselesi. Bu konuya zaman darlığından değinmemiştim. Arkadaşlar, biliniyor ki köy eğitim emekçileri ve diğer eğitim emekçileri, sosyal sınıflandırmada görev bölüşümü yapılırken, genellikle işçi, köylü ve öğretmen çocuklarından seçilerek okutulmuş kesimlerdir. Çok kısa bir öğrenimden geçirilen eğitim emekçilerine, dar bir programla dağınık bilgiler verilmekte, onların bu konuyla ilgilenmeleri burjuvazi tarafından uygulanan eğitim sistemiyle engellenmektedir. Böylesi teorik bilgilerle kültürsüz bir şekilde dondurulmuş öğretmen, köye gönderildiğinde sadece sınıfının öğretmeni, klasik bir kavramla, öğretmen A-B-C öğretmeni niteliğindedir. Ancak biliniyor ki; öğretmen sadece sınıfının ve okulunun öğretmeni değil, çevresinin de öğretmenidir. Çevresinin ekonomik ve toplumsal sorunlarını görür, inceler ve o sorunlarda, kendisinin bilincini çıkarmak görevi vardır öğretmenin. İşte bunu sağlaması, hem mekanik açıdan, hem ekonomik açıdan mümkün değildir. Mekanik açıdan mümkün değildir, köyde kitle iletişim araçları oldukça kısıtlıdır. Radyo, televizyon, gazete, yayın ve okuma olanağı ve izleme olanağı yoktur. Ekonomik açıdan mümkün değildir, mevcut gazete fiyatlarının ve yayın organlarının oldukça pahalı olması, öğretmenin bunları yeteri kadar alıp okumasını engellemektedir. Önerimizde vardı. Yani ekonomik sorunun çözümlenmesi için, öğretmenlere ayda en azından 300 ila 500 lira arasında okuma ödeneğinin verilmesi, önerimiz içinde vardı, saygılarımla.

İlhami ŞEN : Saygıdeğer arkadaşlarım,

DEK programının izlenememesinin getirdiği bir olumsuzluk var. Çünkü getirilen eleştirilerde, eğer program izlenmiş olsaydı başka konulara değinildiği açıkça ortaya çıkardı. Programda ilköğretim sorunlarının tartışılacağı bir panel var, az gelişmiş ülkelerdeki eğitimin tartışılacağı bir konu var, sömürge ülkelerde eğitimin tartışılacağı bir konu var, oysa bizim konumuz, köy öğretmenlerinin sorunu yani bütün konular içerisinde özel bir sorun. Ama arkadaşlarımız eleştirilerinde, diğer konularda görülecek olan görüşlere değinmediğimiz açısından eleştirisini getirdiler, Teşekkür ederim.

KÖYLERDE ÇALIŞAN EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN SORUNLARI İLE İLGİLİ KOMİSYON RAPORU

Genel olarak eğitim emekçilerinin sorunları köyde çalışan eğitim emekçileri için de geçerlidir. Ancak köylerin, bir başka deyimle kırsal toplumların, kent toplumlarından farklı bir yapıda olmaları, köyde çalışan eğitim emekçilerini, farklı boyutlarda sorunlarla karşı karşıya getirmektedir.

Söz konusu sorunlar, genellikle sağlık, eğitim, ulaşım, kültür, konut, can güvenliği gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Gerici siyasal iktidarlar köyü, eğitim emekçileri için bir «sürgün mahalli» olarak ele almakta, böylece öğretmenleri her bakımdan baskı altında tutmak, öğretmen hareketinden koparmak, sürekli ve güvensiz bir ortamda bulundurmak yolunu seçmektedirler.

Dışa bağımlı çarpık kapitalist yapıya dayalı olarak, köydeki geleneksel ilişkilerin giderek hızlanan bir çözülme süreci içinde bulunması, köyde çalışan eğitim emekçilerini, giyecek, yakacak gibi tüketim gereksinimlerini kentten sağlamak zorunda bırakmıştır. Üstelik bu gereksinimlerin karşılanması, ulaşım güçlükleri nedeniyle kentte yaşayanlara göre daha güç ve daha pahalı olmaktadır.

Sağlık, beslenme, eğitim, kültür gibi diğer hizmetler açısından da köydeki eğitim emekçileri, ciddi sorunlarla karşı karşıyadır.

Tüm bu nedenlerden dolayı köylerde çalışan eğitim emekçilerinin sorunları, ayrı bir platformda incelenmeyi gerektirmiştir.

Kırsal toplumların sosyo - ekonomik yapısını belirleyen bulgulara baktığında, kırsal toplumun sorunlarının, bu sorunların ulaştığı boyutların, kent toplumlarının sorunlarından oldukça farklı olduğu görülür.

Türkiye nüfusunun % 60'ı köylerde yaşamaktadır. Bu nüfusun beslenme ve sağlık koşulları gelişmiş ülke ölçülerine göre çok ilkel ve geridir,

Toprağın mülkiyetindeki dengesizlikler, toprağın işlenmesine ilişkin teknikler, kredi düzeni ve gelir dağılımı açısından da köy toplumları alabildiğince yetersizlik ve dengesizlikler içindedir.

Siyasal iktidarların, tarımsal ürünleri destekleme alımlarıyla taban fiyatları politikası, orta ve küçük üreticilerin zararına, büyük çiftçilerin,

tefeci ve tüccarların yararına işlemektedir. Kısaca, toprak - insan ilişkileri kırsal toplumun insanını gittikçe yoksullaştıran bir süreç içindedir.

Öteyandan kırsal kesimde okur-yazarlık ancak % 47,7'dir. Kırsal toplumların % 40'a varan bir bölümünde henüz okul bulunmamaktadır.

Kırsal toplumların, sosyo-ekonomik yapısıyla ilgili bu genel ve ortak sorunlar/ bölgesel planda değişik özellikler gösterir. Üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da köy toplumları henüz kapitalist ilişkilerin girmediği, geri kapitalist ve feodal ilişkiler içinde bulunmaktadır. Gerek eşitsiz gelişme yasaları, gerekse iktidarların bu bölgelere karşı yürüttüğü ekonomik - politika Doğu ve Güneydoğu'daki köy toplumları aleyhine bir ekonomik eşitsizlik ve geriliğin başlıca nedenleri olmuştur. Öteyandan Doğu ve Güneydoğu'da yaşayan halkın, her türlü toplumsal ve kültürel değerlerini koruyup geliştirmesi, uygulanan ırkçı-şoven ve asimilasyoncu politikalarla önlenmiş, özellikle bu bölgelerde yaşayan kırsal toplumların insanları olabildiğince bir toplumsal geriliğin içine itilmiştir.

Bu kısa belirlemelerden çıkarılacak sonuçlar şunlar olabilir:

1. Türkiye'de köylüler genel olarak, toplumun en yoksul kesimini oluşturmaktadırlar.

2. Köylülerin temel uğraşı olan tarım, ektansif ve geri bir düzeydedir.

3. Tarımsal toprakların dağılımı dengesiz ve adaletsizdir. Bunun sonucu olarak da gelir dağılımı toplumun diğer kesimlerine göre daha dengesizdir.

4. Tarımla uğraşan ailelerin yaklaşık % 32'si topraksız, toprak sahibi olduğu görülmektedir. Bu olgu, her gün artan ölçülerde işsizliği ve gizli işsizliği körüklemektedir.

5. Tarımda göreceli olarak bir makinalaşma ve suni gübre kullanma ile sulama etkinliklerinde artış gözlenmekteyse de henüz gerekli olan standartlara ulaşamamıştır.

6. Tarımsal kredilerin dağılımı yetersiz ve adaletsizdir. Bu durum tefeciliği, yoksul ve küçük üreticiyi insafsızca sömürmeyi körüklemektedir.

7. Tarım kesiminde özellikle üretim ve pazarlama kooperatifçiliği gelişmemiştir. Tarım Kredi Kooperatifleri ise ancak Ziraat Bankasının şu-

beleri gibi iş görmektedirler. Tarım kesiminde çalışanların yani tüm köylülerin hiçbir toplumsal güvencesi yoktur.

8. Köylülerin temel gereksinimleri asgari ölçülerle bile karşılanamamıştır. O kadar ki, tüm köylülerin % 28'inde içme suyu, % 88,7'sinde elektrik, % 60'ında yol ve % 40'ında okul bulunmamaktadır.

9. Eşitsiz gelişme yasası ve Siyasal iktidarların uyguladıkları politikalar sonucu özellikle doğu ve Güneydoğu bölgesindeki kırsal kesimler, başka bölgelerdeki kırsal toplumlarla kıyaslanmayacak ölçüde ekonomik, toplumsal ve kültürel geriliğin karanlığına itilmiştir.

Kırsal toplumların ana çizgilerle belirtilen bu sorunları, hem toplumsal hem de eğitim - öğretim yönüyle, kırsal kesimde çalışan eğitim emekçilerini diğer kesimde çalışan eğitim emekçilerine göre daha ağır sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Genel bir sergilemesi yapılan kırsal toplumların geri sosyo-ekonomik yapısal sorunları içinde, kırsal kesimde çalışan eğitim emekçilerinin meslek, ekonomik, özlük ve diğer sorunlarına temelden çözüm bulabilmek olası değildir. Ancak bu kesimlerde çalışan eğitim emekçilerinin yaşam ve çalışma koşullarının bir ölçüde de olsa iyileştirilmesi, yeni ekonomik demokratik hakların elde edilmesi, sağlanan hakların geliştirilmesi görevi, kırsal alandaki sorunların temelden çözümüne değin ertelenemez.

Köyde Çalışan Eğitim Emekçilerinin Meslek Sorunları

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin meslek sorunları, Türkiye'deki dışa bağımlı, çarpık kapitalist yapının oluşturduğu toplumsal-kültürel ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Konuya ilişkin tartışma, öneri ve çözümler bu genel yaklaşımla ele alındığı için kendi içinde tutarlı ve doğru sonuçlara varmak olasıdır.

Meslek sorunlarının odaklandığı çıkış noktası öğretmen yetiştiren kurumlardır. Daha genel bir anlatımla, öğretmen yetiştirme politikasıdır. Bu politika, iki bakımdan Türkiye gerçekleriyle tutarlı değildir.

1. Öğretmen yetiştiren kurumlar, genel olarak Türkiye toplumunun gereksindiği, özel olarak köy toplumlarının gereksindiği (Köy Enstitüleri hariç) öğretmenleri yetiştirmemiştir.

2. Öğretmen yetiştiren kurumlarda egemen güçlerin gerici, faşist, ırkçı ve asimileci politikaları daha yoğun ve somut bir biçimde uygulanmak

istenmiştir. Bu politikayı özellikle son zamanlarda (kendi amaçları açısından) başarılı olmuştur.

Bu iki yanlış anlayışın ürünü olarak yetiştirilen eğitim emekçilerinin birçok mesleki sorunlarının bulunması kaçınılmazdır, temelde kaynaklanan bu sorunların giderilmesi için aşağıdaki önlemlerin ivedilikle alınması gerekmektedir.

1. Öğretmen yetiştiren kurumların demokratik bir yapıya kavuşturulması ve bunun ön koşulu olarak tek bir kaynaktan öğretmen yetiştirmek ve bu kurumların özerk olması zorunludur.

2. Demokratikleşme, havadan bir talep olmayıp anti-faşist savaşımın dayattığı, bu kurumların programlarının, eğitim-üretim yöntemlerinin, yönetiminin ve eğitim hakkının demokratikleşmesini içeren eanlı ve yakıcı bir taleptir.

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin sorunları, çalıştığı koşullara bağlı olarak uygulamak zorunda oldukları programlarda, yöntem ve tekniklerde, kullandığı araç ve gereçlerde, uymak zorunda olduğu yasa ve yönetmeliklerde, sorumlu tutulduğu plan, teftiş ve değerlendirme ile içinde bulunduğu kültürel ve eğitim ortamında yoğunlaşmaktadır.

Programlar : köyün gerçek gereksinimleri ile ilgisi olmayan, yaşamdan kopuk, öğrencileri özüne yabaneılaştıran, bilimsel bir özden yoksun konu listelerini içeren niteliktedirler. Hazırlanış biçimleri anti-demokratik ve tepeden inmedir. Bu sorunların giderilmesi için programların; toplumun çeşitli sınıf ve katmanlarının demokratik bir biçimde eğitim emekçilerinin ise ağırlıklı olarak temsil edildiği -kurultaylara hazırlanması gerekmektedir.

Yöntem ve teknikler : ezberciliği ve bireyciliği özendiren, öğrencilerin psikolojisine uygun olmayan, yapıcılığı ve yaratıcılığı güdükleştiren niteliktedirler. Bu olumsuzlukların giderilmesi için eğitim emekçilerinin eğitim ve öğretimde uygulayacağı yöntem ve teknikler, yapıcılığı ve yaratıcılığı geliştiren, toplu iş yapma ve başarmayı özendirici, barış, özgürlük ve kardeşlik duygularını geliştiren ve pekiştirici nitelikte olmalıdır.

Köyde çalışan eğitim emekçileri için okul binalarından kullandığı tebeşire değin tüm araç gereçlerin anında bulunması başlı başına bir sorundur. Bu sorun parasaldır. Bu nedenle eğitim emekçilerini en çok tedirgin eden, başarısını, çalıştığı ortamdaki ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen

başlıca öğelerden biridir. Araç gereç sorunu hem öğrencilerin, hem de öğretmenlerin sosyo-psikolojik durumlarıyla gelişme ve 'başarma güdülerini etkileyen bir sorundur. Bu sorunun çözümü; Türkiye'de üretilen eğitim araç-gereçlerini parasız olarak köyde çalışan eğitim emekçilerine göndermekle genel bütçeden yeterince bu fona kaynak ayırmakla belli ölçüde olasıdır.

Köyde çalışan eğitim emekçilerine uygulanan yasa ve yönetmelikler; toplumsal koşullar dikkate alınmadığından tepeden inme hazırlandığı için anti-demokratiktir. Bu durumun giderilmesi köyde çalışan eğitim emekçilerini kapsayan yasa ve yönetmeliklerin hazırlanmasında eğitim emekçilerinin önerilerini mutlak surette dikkate almakla olanaklıdır.

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin planlama etkinlikleri; mekanik, tek düze, zoraki ve kırtasi bir işlem niteliğindedir. Teftiş ise, eğitim emekçilerinin tepesindeki «demoklesin kılıcı» ve korkulu düştür. Basmakalıp ve baskı aracıdır. Bu olumsuzlukların giderilmesi için planlamanın eğitim emekçilerinin gereksindiği ölçü, içerik ve boyutlarda, teftişin ise; denetleyici değil, yol gösterici ve yetiştirici olması gerekmektedir.

Köyde çalışan eğitim emekçileri kendilerini sürekli geliştirme, yenileştirme, bilgi ve becerilerini zenginleştirme olanaklarından çok sınırlı ölçüler içerisinde yararlanabilmektedirler. Bu durum, birçok eğitim emekçisinin toplumsal ve mesleki sorunlara yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu olumsuzluk; TÖB-DER'le kurulacak diyaloglarla ve iletişim araçlarının daha anlamlı ve etkili kullanımıyla asgari düzeye indirilebilir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığının destekleyeceği, TÖB-DER'in açacağı ya da doğrudan Milli Eğitim Bakanlığının açacağı, anlamlı bilimsel, eğitim emekçilerinin gereksinimlerine uygun hizmet içi çalışmaları bu olumsuzluğu belli ölçüde giden başka bir çözüm yolu olabilir.

Köylerde Çalışan Eğitim Emekçilerinin Ekonomik ve Özlük Sorunları

Genel ekonomik durumun olumsuz bir gelişim içinde olması, enflasyon olgusunun ivmeli bir hızla, gelişmesi, tüm çalışanları ağır ekonomik sıkıntı ve bunalımların içine itmiştir. Buna koşut olarak ulusal gelirden kişi başına düşen kaba ulusal ürünün paylaşılmasında çalışanlar aleyhindeki eşitsizlik, çalışanlar kesimi içinde -eğitim emekçilerinin daha da düşük bir pay alması sorunun önemini vurgulamaktadır. Üstelik belirtilen özel koşulları nedeniyle köylerde çalışan eğitim emekçileri açısından sorunun çözümü ivedilik ve öncelik kazanmaktadır. Bu nedenlerden dolayı köylerde çalışan eğitim emekçilerinin sorunlarına çözüm getirmek için alınması gerekli önlemler şunlar olmalıdır:

Ekonomik sorunlar,

1. Ulusal gelirden kişi başına düşen kaba ulusal ürünün iki çocuklu bir aile payı, köyde çalışan eğitim emekçileri için taban ücreti olarak saptanmalıdır.

2. En üst derece ile en alt derece arasındaki dengesizlik giderilmeli gösterge tablosu yeniden düzenlenmelidir.

3. Yan ödemeler, bölge, köy ve ilçelerin sosyo-ekonomik yapılarındaki değişkenlik gözönünde tutularak ödenmelidir.

4. Atama ve yer değiştirmelerde ödenmesi gereken yolluklar günün taşıma ücretlerine uygun olacak şekilde değiştirilmeli ve zamanında ödenmelidir.

5. Mutemet sorununun çözümü için, mutemet seçme özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalı, mutemetlik ücreti günün koşullarına göre saptanmalı, mutemetlerin yeri ve gerekli araçları yönetimce saptanmalıdır.

6. Köylerde çalışan eğitim emekçileri için her ayın ilk haftasında bir gün resmen «maaş alma günü» olarak saptanmalıdır.

7. Köylerde çalışan eğitim emekçilerinin yaptığı ve angarya niteliği taşıyan işlerde harcanan emeğin karşılığı verilmelidir.

8. Angarya niteliğindeki harcamalar yönetimce ödenmelidir.

9. Amir durumunda olan kişilerce gerekli gereksiz ilçe ya da il merkezine çağırılan köylerdeki eğitim emekçilerine yolluk ve yövmiye ödenmelidir.

10. En gerekli tüketim maddeleri, ilçe merkezlerinde ya da köylerde kurulacak tüketim kooperatifleri kanalıyla sağlanmalıdır.

11. 18 saatin dışında kalan ders saatleri için ücret ödenmelidir.

Köyde çalışan eğitim emekçilerinin özlük sorunlarının çözümü için önerilerimiz :

1. Eğitim emekçileri tek tip bir kaynaktan yetiştirilmeli.

2. Atamalar demokratik olmalı, belli merkeze yığılmalar önlenmelidir.

3. Teftiş ve değerlendirmelerdeki anti-demokratik işleyişe son verilmelidir. Bunu gerçekleştirmek için :

- a) Değerlendirme yaratılan emeğin saptanması ve ölçülmesi amacına yönelik olmalıdır.
- b) Değerlendirmeyi yapacak olanlar işlevlerine uygun bir eğitimle donanmalıdır.
- c) Değerlendirme denetleyici ve cezalandırıcı olma yerine yetiştirici ve yol gösterici olmalıdır.
- d) Bireysel teftişcilik anlayışı bırakılıp, kurumsal teftiş yöntemi uygulanmalıdır.
- e) Değerlendirme dizgisi demokratik bir öze ve işleyişe kavuşturulmalıdır.
- f) Değerlendirme organlarının oluşturulmasında, araçların saptanmasında ve değerlendirme ile ilgili kararların alınmasında köylerde çalışan eğitim emekçileri söz sahibi olmalıdır.

4. Köylerde çalışan eğitim emekçilerinin kültürel ve mesleki yönden kendilerini geliştirebilmelerine olanak sağlamak için ayda en az 500 lira (bugün için) bilgilenme ödeneği verilmelidir.

KÖYDE EĞİTİM EMEKÇİLİĞİ YAPMANIN DOĞURDUĞU DİĞER SORUNLAR

Köy koşullarında çalışmanın doğurduğu bazan özel bazan yöresel bazan da genel nitelikte yukarıda belirtilen sorunların dışında başka sorunlar da vardır. Bu sorunlar ve çözüm önerileri aşağıdaki biçimde saptanabilir.

A — Köy okullarına genel bütçeden ödenek verilmemesi : Köy ilkokullarına genel bütçeden ödenek verilmediği için her yıl köy bütçesinin % 10'u ayrılmaktadır. Bu ödenek bugün için gülünç bir miktardadır. Ayrıca bu ödeneği toplamak da öğretmen için çoğu kez bir sorun olmaktadır. Bu sorunun giderilmesi genel bütçeden her yıl köy okulları için belli bir ödenek ayırmakla olasıdır.

B — Konut sorunu : Köyde çalışan eğitim emekçilerinin konut sorunu, köydeki konut sorunuyla içiçedir. Ve bunun içindir ki, eğitim emekçileri bu konuda çok ciddi ve ertelenmez sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunların giderilmesi için :

1. Her eğitim emekçisine köyde, kasabada ve kentte konut yapılmalıdır.

2. Okullar yapılırken konutlar da birlikte yapılmalıdır.
3. Yapım kolaylığı, ısıtma tasarruf vb. nedenlerle konutlar derslikler üzerinde yapılmalıdır.
4. Konutların yapımı ve donatımı devletçe olmalıdır.

C — Beslenme Sorunları : İnsanın varlığını sürdürebilmesi için besine gereksinimi vardır. Gelir dağılımındaki adaletsizlik tüm emekçiler gibi, köyde görevli eğitim emekçileri de gerekli beslenme olanaklarından yoksundurlar. Zorunlu besin maddelerini bile alamamaktadırlar. Bu sorunun çözümü için.

1. Yeterli ücretin verilmesi,
2. Öğretmenler tüketim kooperatiflerinin yaygın bir biçimde kurulması,
3. Kurulacak bir kooperatiflerde köyde görevli öğretmenlere, ulaşım sorunu gözönüne alınarak bozulmadan saklanabilen besin maddelerinin öncelik tanınarak verilmesi gerekmektedir.

Ç — Sağlık ve tedavi sorunları : Köyde görevli eğitim emekçileri ve yakınlarının sağlığı, bakımı ve iyileştirilmesi için pratik çözümler getirilememiştir. Dağınık yerleşme birimlerinde görev yapmaları kentsel kesim için hazırlanan muayene ve tedavi işlemleri ile uyuşmamaktadır. Bunun için :

1. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı dispanserlerin kurulması,
2. Başvuru, kontrol, muayene, reçete ve ilaç konularında zaman yitiriminin ortadan kaldırılması
3. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı gezici sağlık ekiplerinin kurulması bu ekiplerin köyleri taraması,
4. Yılda en az bir kez genel sağlık kontrolünden geçirilmesi,
5. Bayan eğitim emekçilerine doğum öncesi iki ay, doğum sonrası dört ay tam ücretli izin verilmesi,
6. Eğitim emekçilerinin güç koşullarının gözönüne alınarak oniki aylık görev sürelerinin onbeş ay üzerinden hesaplanması,
7. Hastalıkları ülkemizde iyileştirilemeyen eğitim emekçilerinin yurt dışına devletçe gönderilmesi gerekmektedir.

D — Kendi çocuklarının eğitim sorunları : Köylerde genel olarak ortaöğretim kurumları yoktur. İlkokuldan sonra eğitim emekçilerinin çocuklarını okutmaları başlı başına bir sorundur. Bu sorunun çözümü için :

1. İlkokulda okuyan çocuklara günün koşullarına uygun çocuk zammı verilmesi,

2. İlkokul sonrası çocukların orta ve yükseköğretimdeki okuma giderlerini karşılayacak yeterli ödeneğin verilmesi,
3. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, eğitim emekçilerinin çocukları için yeterli yurtların açılması,
4. Eğitim emekçilerinin çocuklarına yatılı okullarda yeterli sayıda kontenjan ayrılması, gerekmektedir.

Belirtileri bu sorunların dışında, genellikle gözardı edilen önemli ve temeldeki bir sorun da köylerde çalışan eğitim emekçilerinin çevre ile olan anlaşmazlığı ve çatışmasıdır.

Kırsal nitelik gösteren yerleşme birimlerinde çalışan eğitim emekçileri genellikle ilkokul öğretmenleridir. İlkokul kesiminde çalışan 155.121 öğretmenin 99.329'u kırsal kesimde görevlidir. Araştırmalara göre bunların yaş ortalaması 26,1, meslek tecrübelerinin ortalaması 6,6 yıldır.

Yine eğitim emekçilerinin % 67,3'ü değişik oranlarda köylülerle anlaşmazlık içindedir. Köylülere göre, dünyada olup bitenleri bilme bakımından köyün yaşlılarından ve muhtardan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Köye yenilik getirme yönünden muhtardan sonra ikinci sırayı almaktadır. Bir güçlüğün çözümünde en sonuncu sırada kendisine başvurulmaktadır.

Burada bir anlaşmazlık ya da uyumsuzluk söz konusudur. Bu uyumsuzluk köylerde çalışan eğitim emekçilerinin kırsal toplumun sosyal, ekonomik gereksinmelerine yabancı bir eğitim almış olmasıyla açıklanabilir. Ekonomik ve toplumsal yaşamı çok geri olan kırsal toplumun insanı yaşamı ile ilgili gereksinmelerine az da olsa yardımcı olamayan öğretmene örneğin bir tarıma ya da ebeden daha az değer vermektedir.

Ancak şu kadarı unutulmamalıdır ki, tüm bu sorunlara önerilen çözüm yolları, tepeden lütuf olarak hiçbir zaman verilmez. Tüm eğitim emekçilerinin bilinçli, örgütlü, demokratik savaşımlarıyla kazanılabilir ve bu kazanımlar ancak bu koşularda kalıcı ve sürekli olabilir.

Yusuf ŞAHİNER (İmza)	Düzgün KAYA (İmza)	Nadir SELVİ (İmza)
Bayram AYZ (İmza)	İlhami ŞEN (İmza)	Cevat GEZGİN (İmza)
Hasan MİDİLLİOĞLU (İmza)		Ümit ÖZVERİ (İmza)
Ali KAYA (İmza)		Mehmet ÇELİK (İmza)

